

KONDA

GEZİ RAPORU

**Toplumun 'Gezi Parkı Olayları' algısı
Gezi Parkındaki kimlerdi?**

5 Haziran 2014

KONDA
ARAŞTIRMA VE DANIŞMANLIK

İÇİNDEKİLER

1. SUNUŞ.....	3
2. GEZİ PARKINDAKİLER.....	4
2.1. Araştırma Nasıl Yapıldı?	4
2.2. Gezi Parkındakilerin Profilleri.....	5
2.3. Örgütlülük.....	14
2.4. Parka Gelme Nedenleri	17
3. KONDA TEMMUZ'13 BAROMETRESİ	20
3.1. Haber Kaynağı ve Sosyal Medya Kullanımı.....	22
3.2. Olayların Seyrinin Değişmesi.....	30
3.3. Gezi Parkı Olaylarına Dair Görüş.....	35
3.4. Gezi Parkı Olaylarında Aktörlere Bakış	37
3.5. Olaylarla İlgili İddialar	52
3.6. TV Kanalları ve Siyasi İddialara Bakış	62
3.7. Eylemcileri tanımlama	68
3.8. 'Dış mihraklar' nedir?	72
4. DEĞERLENDİRMELER.....	74
4.1. İletişim Teknolojileri Kullanımı üzerine.....	74
4.2. Gezi Parkı'ndan Öğreneceklerimiz.....	78
5. KONDA Temmuz'13 Barometresi Araştırma Künyesi.....	84
5.1. Araştırmanın Genel Tanımı.....	84
5.2. Örneklem.....	84

1. SUNUŞ

Bu rapor, Türkiye’de toplumsal hareketler bağlamında önemli bir yer teşkil eden Gezi Olayları’nı hem Gezi Parkı’ndakilerin kimler olduğu üzerinden hem de Gezi Olayları’nın Türkiye toplumu tarafından nasıl algılandığı bağlamında kapsamlı bir analiz ve değerlendirme sunmayı amaçlamaktadır.

Raporda kullanılan veriler 6-8 Haziran 2013 tarihlerinde Gezi Parkı’nda 4411 kişi ile gerçekleştirilen Gezi Parkı araştırmamıza ve Temmuz ayı KONDA Barometresi¹ için 6-7 Temmuz 2013 tarihlerinde 2629 kişi ile 28 ilde Türkiye’nin 18 yaş üstü yetişkin nüfusunu temsil edecek şekilde yapılan araştırmaya dayanmaktadır. Raporda referans verilen diğer veriler de KONDA Barometresi için yapılan araştırmalardan derlenmiştir.

Mevcut rapor temel olarak üç bölümden oluşmaktadır. İlk kısımda, geçtiğimiz yıl kamuoyuyla paylaştığımız “Kimler, neden oradalar ve ne istiyorlar?” başlıklı Gezi Parkı araştırma sunumunun² raporudur ve Gezi Parkı eylemcilerinin profilini çıkartarak Türkiye profili ile benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

İkinci kısım, Temmuz 2013 tarihli KONDA Barometresi’nde yer alan “Gezi Parkı Olayları Algı ve Değerlendirme” tema raporudur. Bu tema, Gezi Parkı eylemlerinin Türkiye örneğinde nasıl görüldüğünü ve değerlendirildiğini farklı boyutlarıyla analiz etmeye çalışmaktadır.

Üçüncü kısımda ise, Gezi Parkı değerlendirmesi ve Gezi Olayları tartışılırken sıkça vurgulanan sosyal medya kullanımı ve “Y” kuşağı tartışmalarına dair analiz ve yorumlar yer almaktadır. Başta bu yorumlar olmak üzere tüm raporun, toplumsal tarihimizde önemli bir yer tutacağına inandığımız Gezi Olayları’nı doğru ve tarafsız değerlendirmede faydalı olacağını ümit ediyoruz.

¹ KONDA Araştırma ve Danışmanlık Şirketi 2010 yılından bu yana her ay düzenli olarak Türkiye genelini temsil eden bir anket saha çalışması gerçekleştirmektedir. KONDA Barometresi isimli bu proje kapsamında toplumun siyasal ve toplumsal konulardaki algı ve fikir değişimlerinin tespit edildiği araştırma raporu Barometre aboneleri ile paylaşılmaktadır. Düzenli olarak sorulan soruların yanısıra her ay farklı bir konu kapsamlı olarak incelenmektedir. Kamuoyuyla paylaşılan raporları www.konda.com.tr adresinden görebilir, yeni paylaşımları <https://twitter.com/kondaarastirma> adresinden takip edebilirsiniz.

² Sunumu <http://www.youtube.com/watch?v=5zP6TnfALQU> adresinden görebilirsiniz.

2. GEZİ PARKINDAKİLER

Gezi Parkı Olayları Mayıs 2013'ün son haftası başladı. En hareketli günler 30 ve 31 Mayıs günleriydi. Polisle çatışan ve farklı noktalardan Taksim'e ulaşmaya çalışan gruplar 31 Mayıs 2014 günü öğleden sonra meydana hakimiyet sağladılar. Sonraki 15 gün boyunca Gezi Parkı, güvenlik güçlerinden arınmış bir durumdaydı. Bu dönemde park sivil insiyatifin ağırlıkta olduğu sıradışı bir odak noktası haline geldi. O günden sonra 'Gezi Parkındakiler' kavramı hakkında farklı ifadeler kullanıldı.

Gezi Parkı Olayları'nın bu park ile sınırlı kalmamış olduğunu; sözünü ettiğimiz dönem içinde sadece parkın değil, Taksim meydanı ve hatta İstiklal Caddesi'nin bile benzer bir yapıya döndüğünü biliyoruz. Ve hatta, Gezi Parkı Olayları'nın en az İstanbul kadar diğer şehirlerde de toplumsal ölçek kazandığının farkındayız. Ancak, parkın tüm bu olaylar için hem başlangıç hem de merkez noktası olması, park içinde bulunanların tüm kitleyi temsil edebileceği sonucunu doğurmaktadır.

KONDA olarak, 'Gezi Parkındakiler'in kimler olduğunu ve ne istediklerini belirlemenin en iyi yolunun sadece Gezi Parkı içinde bulunan insanlarla görüşmek olduğu sonucuna vardık. Ayrıca "Gezi Parkı" üzerine ortaya atılan tartışmaların içini bilimsel olarak dolduracak ve taraflı ifadeleri ortadan kaldıracak bir araştırmayı kamuoyuyla paylaşmak istedik. Bu kapsamda gerçekleştirilen araştırmanın bulguları ve analizleri aşağıda incelemenize sunulmuştur.

2.1. Araştırma Nasıl Yapıldı?

KONDA olarak o dönemde, Gezi Parkı tamamen sivil kontrole geçtikten sadece 6 gün sonra Gezi Parkı'nda bulunan insanların profilini ortaya çıkarmak için hızlı bir araştırma organizasyonu gerçekleştirdik.

6 Haziran Perşembe günü 16.00'da başlayıp 8 Haziran Cumartesi günü saat 22.00'ye kadar hiç durmaksızın toplam 4411 kişi ile görüşüldü. Görüşmeler sadece Gezi Parkı sınırları içinde gerçekleştirildi. Yanda görülen haritada yer aldığı şekilde park sanal olarak 10 farklı bölgeye bölündü. Her bölgede bir anketör 2 saatlik periyotlar dahilinde en fazla 40 anket gerçekleştirdi. Bu çalışma gece 03.00'e kadar sürdü, sonra sabah 8.00'da tekrar başladı.

Araştırmada görüşülen veya anketi kendisi anketör gözetiminde dolduran kişilerden herhangi bir

kimlik bilgisi istenmedi. Amaç, Gezi Parkı'nda o günlerde farklı sebeplerle bulunan kitlenin yüksek çözünürlüklü bir fotoğrafını çekmekti.

Bu raporun aşağıda okuyacağınız bölümü Gezi Parkı'nda bulunan insanların farklı boyutlardan demografik profilini ortaya koyduğu gibi Gezi olayları ile ilgili genel yaklaşımlarını da analiz etmektedir.

2.2. Gezi Parkındakilerin Profilleri

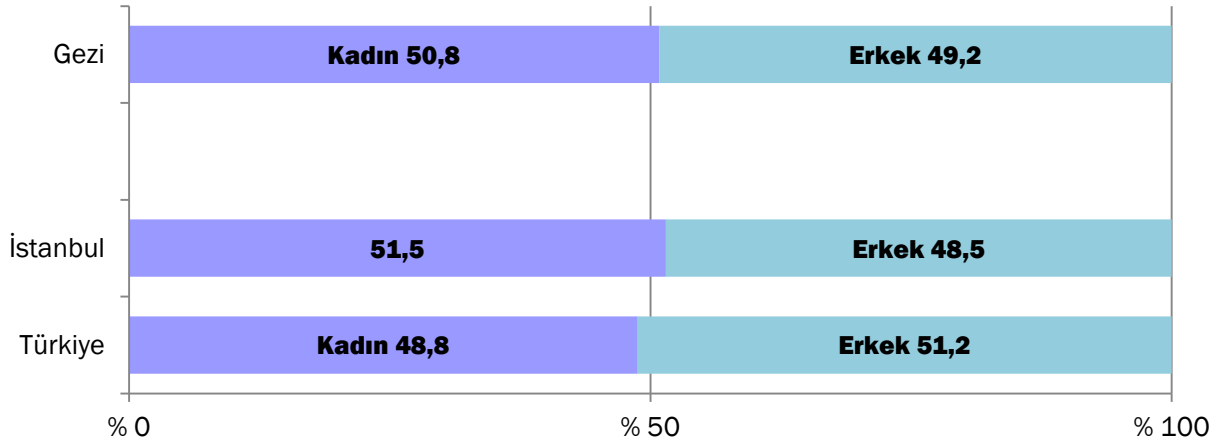
İlk olarak Gezi Parkı'nda görüşmeye katılanların cinsiyet, yaş ve siyasi örgütlenme üzerinden değerlendirelim ve Türkiye ortalaması ile karşılaştıralım.

2.2.1. Cinsiyet Dağılımı

Görüşmeler neticesinde ortaya çıkan verilere göre Gezi Parkı'ndakilerin cinsiyet dağılımı Türkiye'deki nüfusun cinsiyet dağılımdan çok farklı olmayarak yüzde 50,8 kadın ve yüzde 49,2 erkek olmuş. (Burada hatırlatmak gerekiyor ki KONDA verilerine göre cinsiyet dağılımı Türkiye genelinde yüzde 48,8 kadın ve yüzde 51,2 erkek; İstanbul özelinde ise yüzde 51,5 kadın ve yüzde 48,5 erkek şeklindedir). Elimizde genel Türkiye bağlamında toplumsal olaylara katılımı kadın ve erkek bireylerin genel dağılım yüzdesine dair bir bilgi olmamakla birlikte Gezi Parkı eylemlerine katılanların en azından Türkiye'deki - ve İstanbul'daki - genel cinsiyet dağılımını yansıttıkları şüphe götürmez bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Yani, Gezi Parkı'na gelenler cinsiyet dağılımı açısından Türkiye toplumunu temsil etmektedir.

Cinsiyet dağılımı

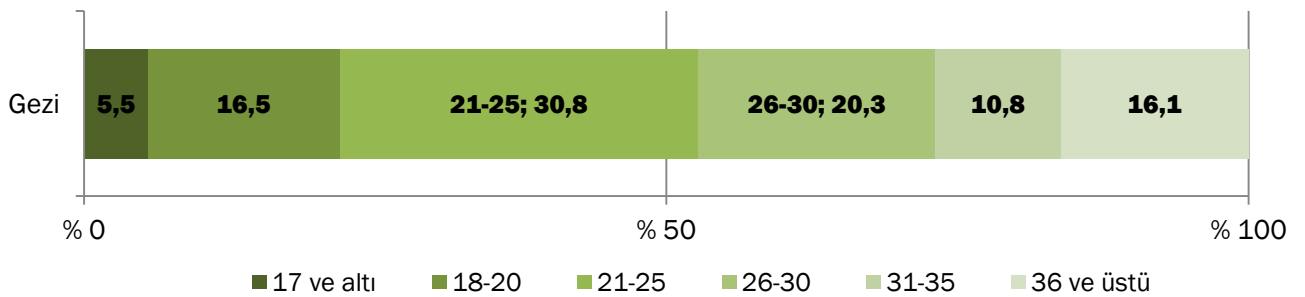

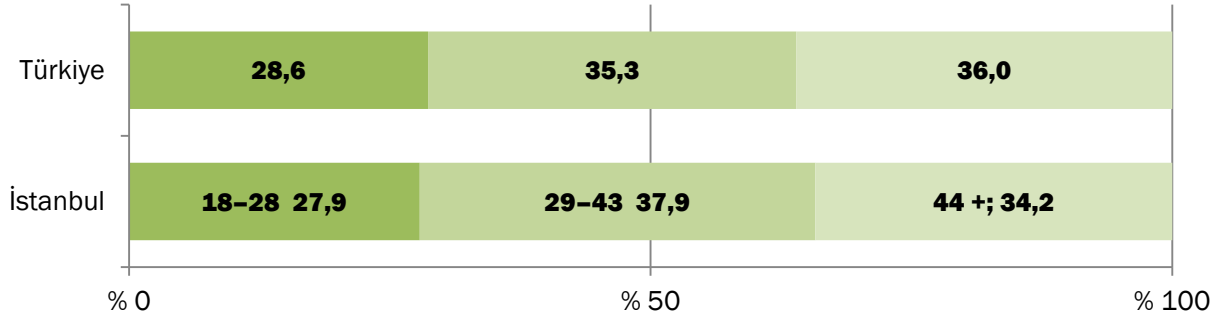
Ancak, diğer toplumsal olaylarla karşılaştırıldığında Gezi Parkı eylemlerine kadınların daha mı çok yoksa daha mı az katılımında buldukları hakkında bir yorum yapmamız maalesef mümkün değildir. Yine de eylemlere katılan kadınların ve erkeklerin örgütlülük oranlarına baktığımız zaman bunun Türkiye ortalamasından farklı olduğunu görüyoruz. Eylemlere katılan kadınların yüzde 20,2'si ve erkeklerin yüzde 22,1'i "bir siyasi partiye, oluşuma veya dernek, platform gibi sivil toplum kuruluşuna" üye olduğunu belirtmiş. Bu da örgütlülük bakımından cinsiyetler arası dengeli bir dağılım olduğunu bir kez daha göstermektedir.

2.2.2. Yaş

Gezi Parkı araştırmamıza göre parktakilerin yaş ortalaması 28'dir. Yine Türkiye yaş ortalaması ile karşılaştırsak eylemlere katılanların Türkiye toplumunun genel olarak temsil ettiğini görüyoruz. Burada hatırlatmak gerekiyor ki yaş ortalaması KONDA verilerine göre Türkiye genelinde 30,3; İstanbul özelinde ise 30,1 şeklindedir. Yine bu genel veriden yola çıkarsak Gezi Parkı eylemlerine katılanlar yaş dağılımı açısından Türkiye toplumunu temsil etmektedir.

Yaş dağılımı

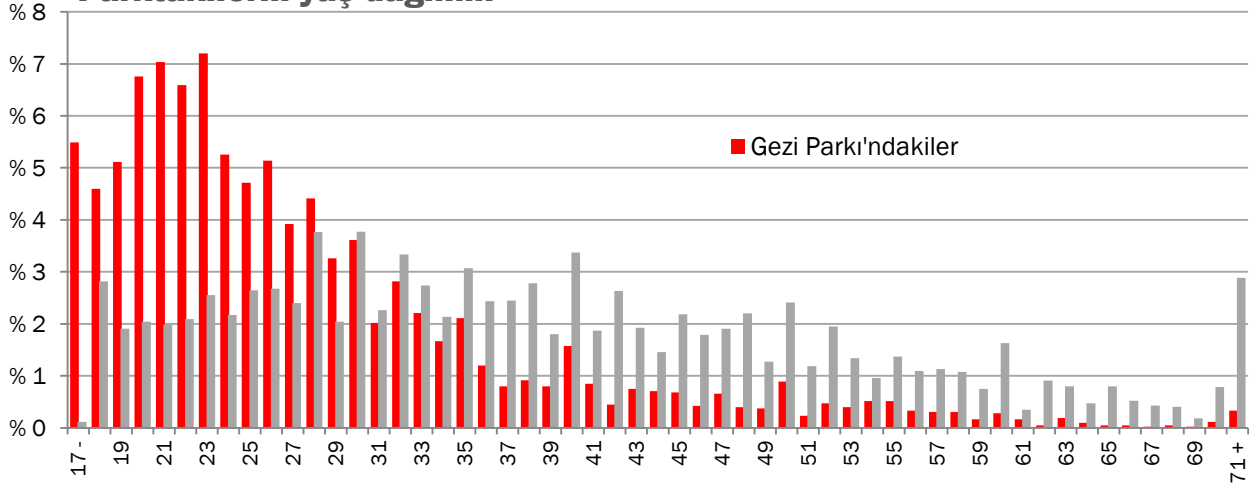
Gezi parkının yaş ortalaması 28

Ancak yaş dilimlerini detaylı olarak karşılaştırdığımızda Türkiye genelinden sapmalar gözlemliyoruz. Buna göre 20 yaş ve altı; ve 36 yaş ve üstü nüfus grupları Türkiye ve İstanbul genel nüfusuna göre az temsil edilmiş. Yani, bu yaş gruplarının parktaki toplam eylemci sayısına oranı, aynı yaş gruplarının genel Türkiye nüfusu içindeki oranından daha düşük. Öte yandan 21-25 yaş; 26-30 yaş; ve 31-35 yaş grupları ise Türkiye ve İstanbul genel nüfusuna göre daha çok temsil edilmiş. Yani, bu yaş gruplarının Park'taki toplam eylemci sayısına oranı, aynı yaş gruplarının genel Türkiye nüfusu içindeki dağılım yüzdesinden daha çok gerçekleşmiş.

20 yaş ve altı nüfus grubu Türkiye genelinde toplam nüfusun yüzde 33'ü olmasına karşın araştırmaya göre eylemlere katılanların sadece yüzde 22'si bu yaş grubunu oluşturmuş. Bundan hareketle Gezi Parkı eylemlerinin – belki de kamuoyundaki genel inanın aksine – ne şekillerde bir “gençlik hareketi” olduğunu sorgulayabiliriz. Verilere detaylı baktığımız zaman, Park'taki eylemlere katılan 20 yaş altı grubunun büyük çoğunluğunun 18-20 yaş arasındaki gençlerin oluşturduğunu görebiliriz. 17 yaş ve altı Gezi Parkı'na gelen toplam eylemci sayısının sadece yüzde 5,5'ini oluşturmuş; 18-20 yaş grubu ise toplam eylemci sayısının yüzde 16,5'i olarak gerçekleşmiş. Böylelikle Gezi Parkı'na gelen gençlerin çoğunluğunu liseliler ya da üniversitenin ilk yıllarındaki gençler oluşturmuyor diyebiliriz.

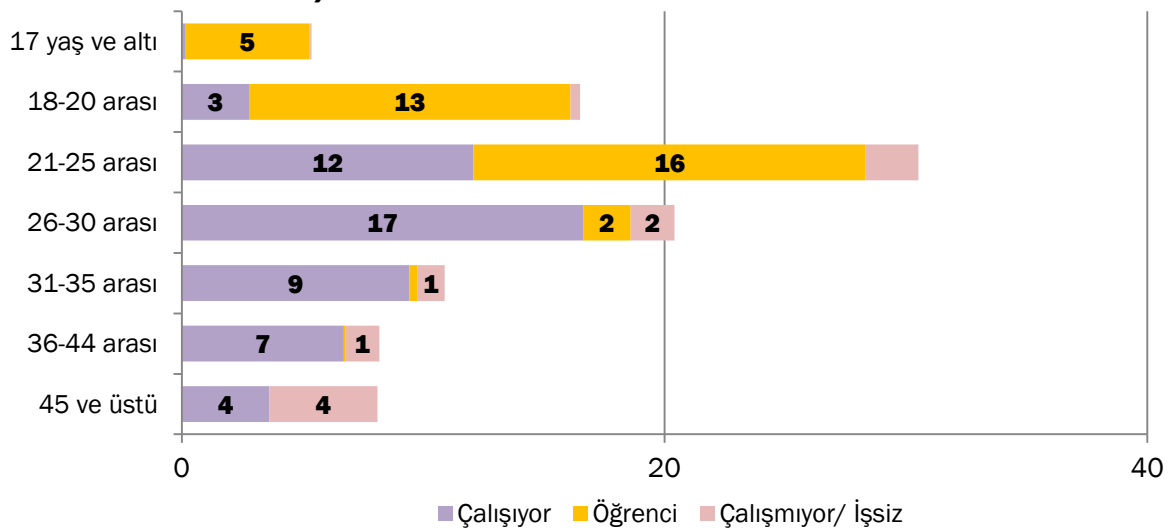

Parktakilerin yaş dağılımı

Peki Gezi Parkı'na gençler gelmedi mi? 21-25 ve 26-30 yaş aralıklarına dikkatlice bakınca Gezi Parkı'na katılanların esas çoğunluğunu bu iki yaş grubunun oluşturduğunu görüyoruz. Parka gelen toplam eylemci sayısının yüzde 30,8'ini 21-25 yaş grubu, yüzde 20,3'ünü ise 26-30 yaş grubu oluşturmuş. Kısacası parka gelen her iki kişiden biri 21-30 yaş aralığındaymış. Bu iki yaş grubu sırasıyla Türkiye genel nüfusunun yüzde 13'ünü (21-25 yaş) ve yüzde 9,1'ini (26-30 yaş) oluştursa da, parkta Türkiye genel nüfus dağılımındaki paylarıyla ters orantılı olarak temsil edilmişler. Burada dikkat etmemiz gereken noktaysa 26-30 yaş grubunun hâlihazırda Türkiye genel nüfusunda 21-25 yaş grubuna göre daha küçük bir topluluk olduğudur.

Yaş gruplarına göre çalışma durumu (genel toplam içindeki oranları)*

*Grafikçi anlamak için örnek olarak parktakilerin yüzde 12'si hem 21-25 yaş arasında hem de herhangi bir işte çalışmaktadır.

Yukarıdaki grafikte de görülebildiği gibi, parkın yüzde 30'unu 21-30 yaş arasında olup herhangi bir işte çalışan kişiler oluşturmaktadır.

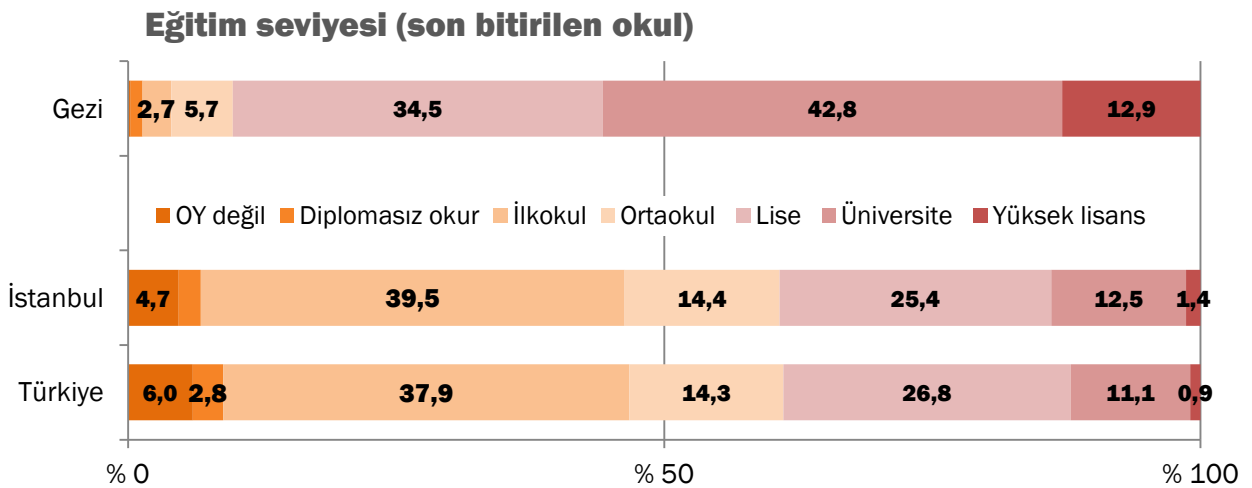
Başka bir deyişle, her ne kadar 26-30 yaş grubu katılım yüzdesi olarak 21-25 yaş grubundan az görünse de, bu grubun hâlihazırda Türkiye genel nüfusu içindeki ağırlığı zaten azdır ve aslında iki grup da toplam eylemci nüfusu içinde “aynı derece/katsayıda” fazladan temsil edilmişlerdir.

Buradan hareketle şu sonuca varabiliriz: Gezi Park'ına katılanların çoğunluğunu 30 yaş altı grubun oluşturduğu doğrudur, ancak bu fazla detay barındırmayan bir genellemedir ve parka gelen gençliğin niteliği hakkında bilgi içermemektedir. Parka gelen gençlerin büyük çoğunluğunu lise öğrencileri ya da üniversitenin ilk yıllarındaki insanlar değil, üniversitenin son yıllarında, mezun veya iş hayatına nispeten yeni atılmış insanlar oluşturmuş olmalıdır (bu gruba elbette lise mezunu olup çalışanlar da dâhildir).

Son olarak, temsiliyet meselesinde en büyük kırılmayı 36 yaş ve üstü grupta görüyoruz. Her ne kadar 36 yaş ve üzeri Türkiye genel nüfusunun yüzde 37'sini oluştursa da, eylemlere katılanların sadece yüzde 16,1'i bu yaş diliminin içindeymiş.

2.2.3. Eğitim ve İş Durumu

Parka gelenlerin genel Türkiye – ve hatta İstanbul – ortalamasından ayrıştığı en büyük noktalar eğitim ve iş durumu ile ilintili. Türkiye genelinin yüzde 6'sı ve İstanbul'da yaşayanların yüzde 4,7'si okuryazar değilken, parka gelenlerin sadece yüzde 0,3'ü okuryazar olmadıklarını belirtmiş. Herhangi bir örgün eğitim kurumundan eğitim almış olanlar arasından ilkokul mezunları gerek Türkiye genelinde gerekse İstanbul'da toplam nüfusun ezici çoğunluğunu oluştururken (her beş kişiden ikisi), parktaki eylemcilerin sadece yüzde 2,7'si ilkokul mezunu olduklarını belirtmiş.

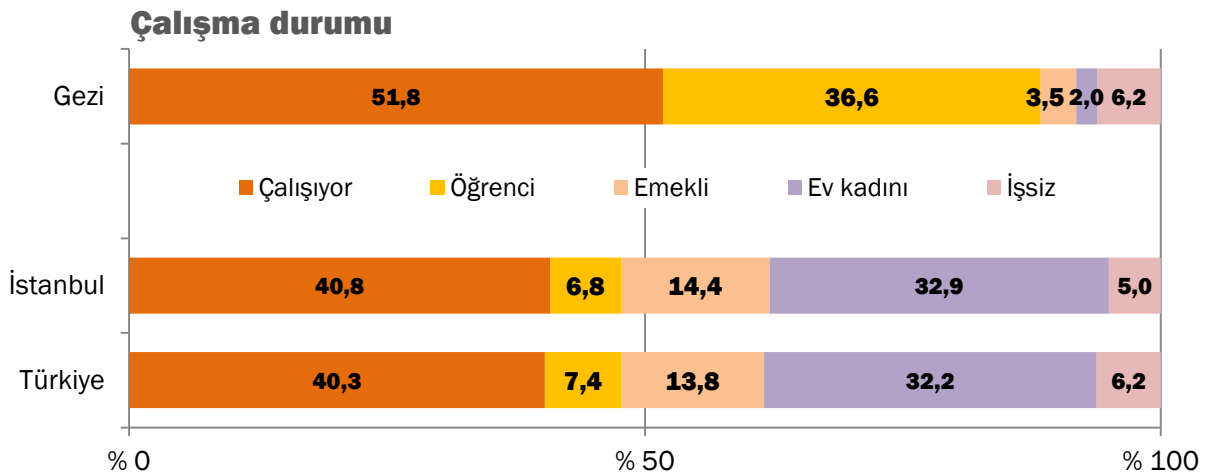

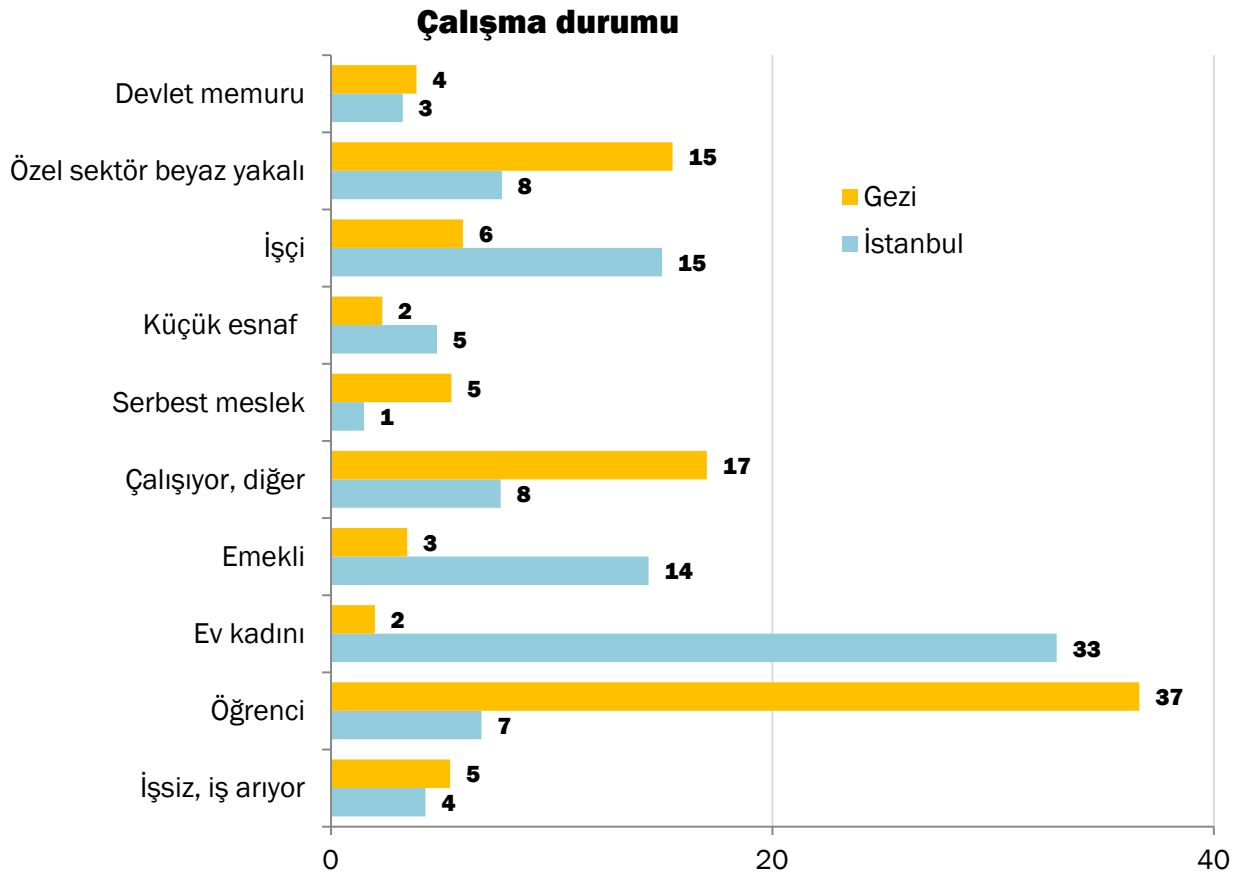
Türkiye'nin onda biri, Gezi Parkı'ndakilerin ise yarısı üniversite mezunu

Yine, Türkiye genelinde ve İstanbul'da lise ve üstü seviyede eğitimlerine devam edenler, sırasıyla nüfusun yüzde 12'si ve 13,9'uyken, parktaki yaklaşık her beş kişiden üçü (yüzde 42,8 üniversite mezunu ve yüzde 12,9 yüksek lisans/doktora öğrencisi ya da mezunu) lise sonrasında eğitimine devam etmiş.

İş durumuna bakarsak, öğrencilerin Türkiye geneline oranla çok daha fazla, emeklilerin ve ev kadınlarının ise çok daha az temsil edildiğini görüyoruz. Türkiye genelinde öğrenciler toplam nüfusun yüzde 7,4'üne tekabül ederken, Gezi Parkı eylemine katılan her 3 kişiden biri (yüzde 36,6) öğrenci olmuş. Emekliler ise Türkiye genelinde toplam nüfusun yüzde 13,8'ine denk gelirken, Gezi Parkı'na gelenlerin sadece yüzde 3,5'i emeklilerden oluşmuş. Yine benzer şekilde, ev kadınlarının Türkiye'nin toplam nüfusu içinde oranı yüzde 32,2 iken, Gezi Parkı'na gelenlerin sadece yüzde 2'si ev kadınlarından oluşmuş. Elbette ki sözkonusu iş durumu verilerinin eylemcilerin nüfus dağılımı verileriyle paralel bir değerlendirmesini yaparsak, öğrencilerin Türkiye ortalamasına göre daha çok, emeklilerinse daha az katılım göstermesi şaşırtıcı olmayacaktır.

KONDA verilerine göre çalışanların sırasıyla Türkiye ve İstanbul nüfusları içindeki dağılımları yüzde 40,8 ve yüzde 40,3 iken, parka gelenlerin yarısından biraz fazlası (yüzde 51,8) çalıştığını belirtmiş. Bu veriye daha detaylı baktığımızda ise herhangi bir işe sahip olanlar arasında yüzde 15,4'lük bir oranla özel sektörde çalışanların, yüzde 4,8 Türkiye ve yüzde 7,8 İstanbul ortalamalarından farklı olarak daha çok temsil edilmiş olduğunu görüyoruz. Yine benzer şekilde serbest meslek sahipleri (bu gruba doktorlar ve mimarlar da dâhil), Türkiye ortalamasına göre parkta fazla temsil bulmuş. Bu meslek gruplarına dâhil olanlar Türkiye'de sadece yüzde 1,3 iken, parkta bu oran yüzde 5,5 olmuş.

İşçiler ve çiftçiler sözkonusu olduğunda yine çarpıcı verilerle karşılaşırız. İşçiler Türkiye toplumunun yüzde 15'ini ve İstanbul'da yaşayanların yüzde 11'ini teşkil etseler de, parktaki işçi kesimin oranı sadece yüzde 6 olmuş. Benzer şekilde çiftçiler yine Türkiye ortalamasının (yüzde 5,4) çok altında temsil edilmişler, parka gelenlerin sadece yüzde 0,2'si çiftçiymiş. Bu durumun elbette ki İstanbul ve civarındaki tarımsal üretimin bitmiş olmasıyla alakası var, çünkü İstanbul'da çiftçilikle geçinenlerin yüzdesi sadece yüzde 0,3. Bu yüzden çiftçiler parkta Türkiye ortalamasının altında bir katılım göstermiş olsalar da, İstanbul ortalamasından pek de farklı katılım göstermemişler.

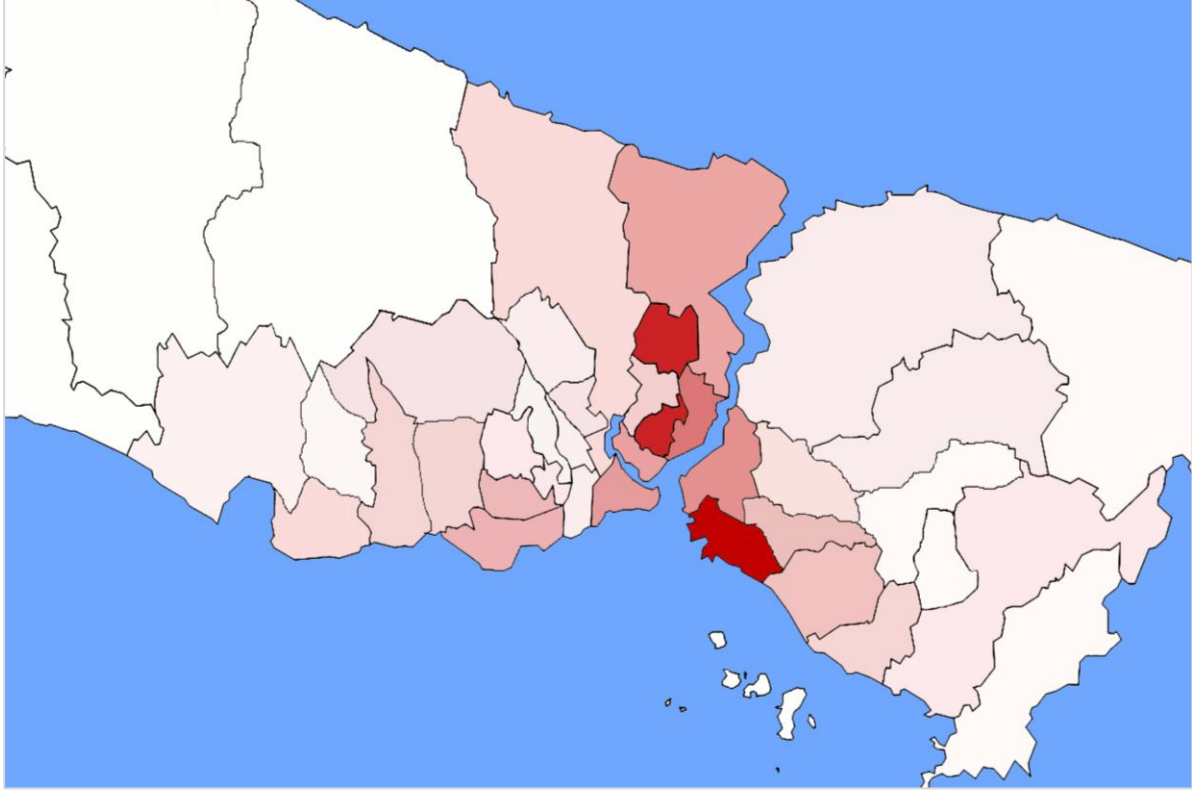
2.2.4. Parka Nereden Gelmişler?

Parkta bulunan kişilerin İstanbul'un nerelerinden geldiğini tespit ettiğimizde üç ilçenin öne çıktığını görüyoruz. Kadıköy, Beşiktaş ve Şişli ilçelerinden gelenler parkın üçte birini oluşturuyor. 40'a yakın ilçenin bulunduğu İstanbul'da bu aslında yüksek bir oran değil. Zira, parkta bulunanların yüzde 70'i İstanbul'un tamamına yayılmış bir dağılım ortaya koyuyorlar.

İlçe	Yüzde
Kadıköy	13,4
Şişli	11,4
Beşiktaş	7,3
Üsküdar	5,8
Fatih	5,4
Beyoğlu	5,1
Sarıyer	4,6
Bakırköy	4,1
Bahçelievler	3,7
Ataşehir	3,5
Maltepe	3,4
Kağıthane	2,6
Küçükçekmece	2,3
Avcılar	2,2
Kartal	2,2
Eyüp	2,0
Beylikdüzü	1,9
Ümraniye	1,6
Başakşehir	1,6
Gaziosmanpaşa	1,5
Bağcılar	1,3
Güngören	1,3
Pendik	1,3
Beykoz	1,1
Çekmeköy	1,1
Sultangazi	1,0
Bayrampaşa	,8
Büyükçekmece	,8
Esenler	,7
Esenyurt	,6
Sancaktepe	,4
Tuzla	,3
Sultanbeyli	,3
Şile	,1
Adalar	,1
Silivri	,1
Arnavutköy	,0

Aşağıdaki haritada da görülebileceği gibi Taksim'e uzaklaştıkça da açık renkli ilçeler –gelme oranının düşük olduğu noktalar- çoğalmaktadır. Özetle, Gezi Parkı'nda 6-8 Haziran'da bulunanlar İstanbul'un dört bir tarafından gelmişler diyebiliriz.

Parka İstanbul'un nerelerinden geldiler?

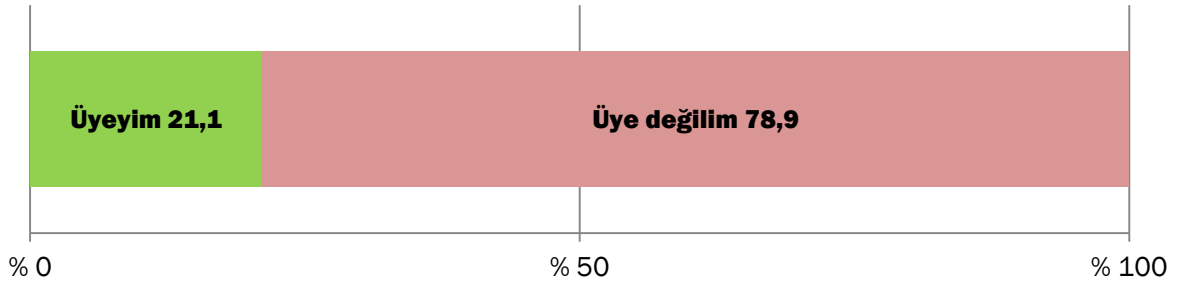

2.3. Örgütlülük

Gezi Parkı eylemlerine katılanların yüzde 21,1'i "bir siyasi partiye, oluşuma veya dernek, platform gibi sivil toplum kuruluşuna" üye olduğunu belirtmiş. KONDA'nın 2008 Hayat Tarzı araştırmasına göre ise Türkiye toplumunun yüzde 15'i siyasi parti üyesi olduğunu belirtmiş. Yine aynı tarihli araştırmaya göre görüşülen kişilerin yüzde 7,5'i meslek örgütleri dışında herhangi bir derneğe üye olduğunu belirtmiş. Bu verileri yan yana koyduğumuzda, Gezi Parkı eylemlerine katılanların örgütlülüğünün – ya da daha doğrusu herhangi bir siyasi parti ya da dernek/oluşum üyesi olduğunun - Türkiye genelinden pek de farklı olmadığını söyleyebiliriz.

Herhangi bir siyasi partiye, oluşuma veya dernek, vakıf, platform gibi bir oluşuma üye misiniz?

Ancak, bu veriler tek başına siyasi partilerin, çeşitli dernek ve oluşumların eylem sırasında ne kadar temsil edildiklerini – ve eylemlere kurum olarak ne derecede katıldıklarını – anlamak için yeterli değildir. Hatta başka bir deyişle, sözkonusu veriler Gezi Parkı'ndaki eylemlere katılanların kişilerin parkta herhangi bir partinin, derneğin ya da oluşumun aktiviteleri çerçevesinde gelip gelmediklerini doğrudan açıklamamaktadır. İşte bu yüzden araştırmaya katılan görüşmecilere "herhangi bir örgütü ya da kurumu temsilen" parkta bulunup bulunmadıkları sorulmuş ve ezici bir çoğunluk (Parka gelenlerin yüzde 93,6'sı) kendisini "sade vatandaş" olarak tanımlamış. İşte bu yüzden her ne kadar Park'taki eylemlere katılan her beş kişiden bir tanesinin parti, dernek ya da oluşum üyesi bulursa da, eylemcilerin parkta kendi tasarrufları neticesinde geldiklerini söyleyebiliriz.

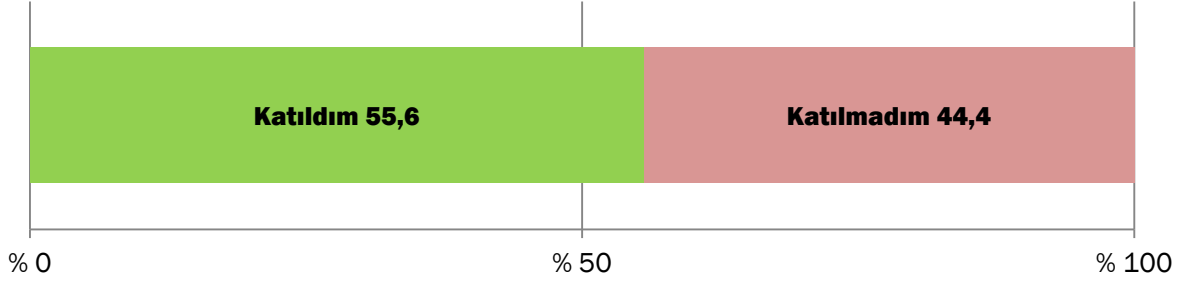
Gezi Parkı'nda sade vatandaş olarak mı, yoksa herhangi bir grubu, oluşumu vs. temsilen mi bulunuyorsunuz?

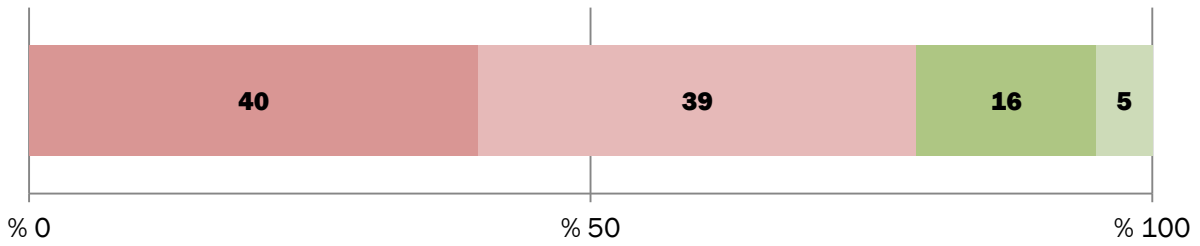
Yukarıda da belirtildiği gibi Park'a gelen her beş kişiden dördünün herhangi bir siyasi parti, dernek ya da oluşum üyeliği yok; ancak herhangi üyeliği bulunmayanların yarısı (yani parkın genelinin yüzde 40'ı) yine de daha önceden eylem tecrübesi olduğunu belirtmiş.

Bu son bir haftadan önce herhangi bir protestoya, yürüyüşe, oturma eylemine katılmış mıydınız?

Ayrıca; araştırmaya katılanlara daha önce herhangi bir protestoya, yürüyüşe, oturma eylemine katılıp katılmadıkları sorulduğu zaman ise yüzde 44,4 evet ve yüzde 55,6 ise hayır cevabı vermiş. Yani neredeyse parktaki her iki kişiden birinin eylem deneyimi var. Bunlardan hareketle, Gezi Park'ı eylemlerine katılan her beş kişiden ikisinin örgütlü siyaset ya da sivil toplum hareketi dışında olsa bile toplumsal olaylara aktif bir şekilde katılan bir kitle olabileceği olasılığı üzerinde durup düşünebiliriz.

Üyelik ve protestoya katılma

- Üyelik yok ve eyleme katıldım
- Üyelik yok ve eyleme katılmadım
- Üyelik var ve eyleme katıldım
- Üyelik var ve eyleme katılmadım

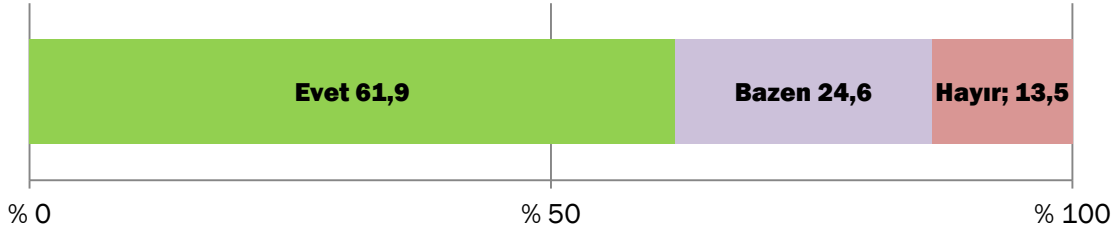
Yani, hâlihazırda aktivizm tecrübesi olan – ve kendisini “sade vatandaş” olarak tanımlayan – yüzde 40'lık bir eylemci topluluğu ve siyasi parti, dernek ya da oluşumu temsilen eylemlere katılan yüzde 6,7'lik başka bir eylemci topluluğunu yan yana koyduğumuzda, Park'a gelen neredeyse her iki kişiden birinin toplumsal olaylara doğrudan bir ilgi gösterdiğini görüyoruz.

Gezi Park'ındaki her on kişiden dokuzu insan hakları ihlaliyle karşı karşıya olduğunu düşünüyor

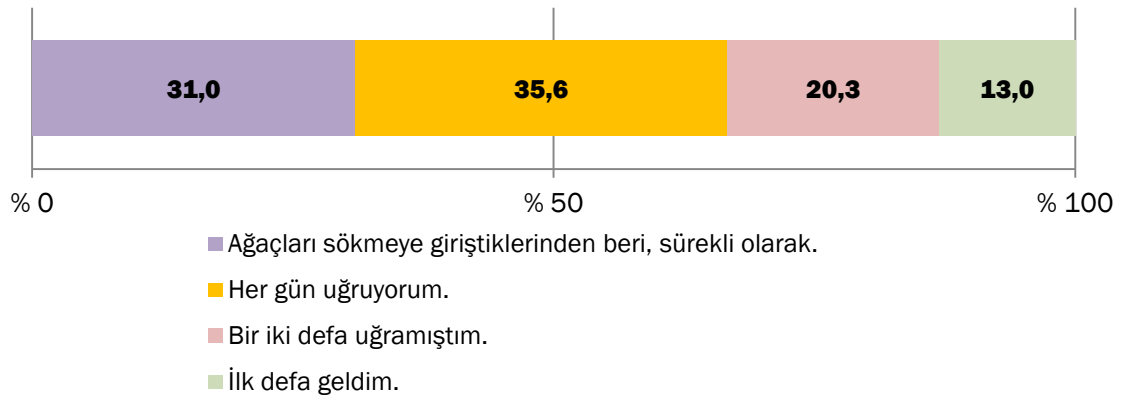
Belki de burada, daha önce eyleme hiç katılmamış insanların neden eyleme katıldıkları üzerine kafa yorabiliriz. Öncelikle, Park'taki eylemlere katılan topluluğun yüzde 62'si kendisini "insan hakları ihlaliyle karşı karşıya olan gruplardan birinin parçası" olarak gördüğünü beyan etmiş. Yüzde 25'lik başka bir kesim ise "bazen" bu şekilde hissettiğini belirtmiş. Kısacası Park'a gelenlerin yüzde 87'si kendisini doğrudan ya da dolaylı olarak hakları çiğnenen ve adaletsizliğe uğramış bir grubun parçası olarak tanımlamış. Belki de bundan dolayı, eylemlere katılanların büyük çoğunluğunun parka bu algı üzerinden hareketle ve herhangi bir örgütü temsil etmek adına değil kendi bireysel istekleri sonucu geldiklerini rahatlıkla söyleyebiliriz.

Kendinizi insan hakları ihlali ile karşı karşıya olan gruplardan birinin bir parçası olarak görüyor musunuz?

Burada, her ne kadar park geneline göre küçük bir eylemci grubunu ilgilendirse de, önemli olan bir başka veri de eylemcilerin eyleme katılım sıklığı ile örgütlülük ve parti, dernek ve oluşumu üyeliği arasında doğru bir orantı olması.

Ne zamandan beridir parktasınız?

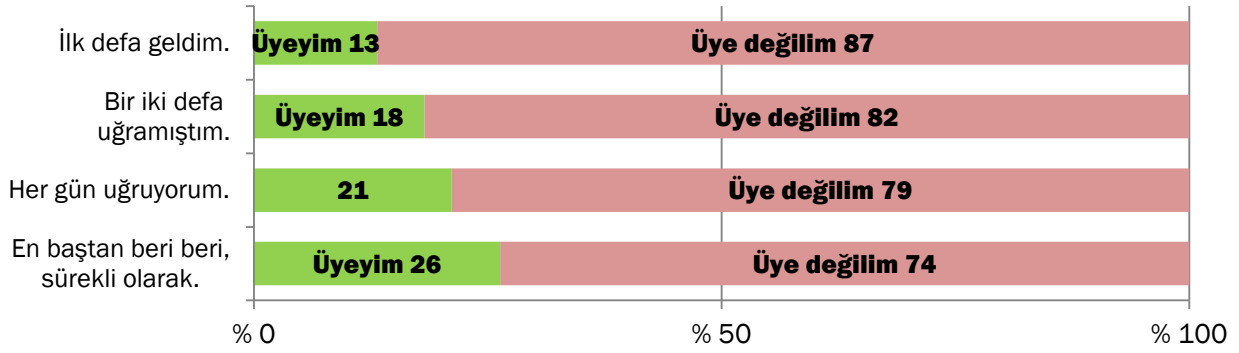

Örneğin, Park'a bir iki defa uğradığını belirten yüzde 20,3'lük kitlenin yüzde 18'inin parti, dernek ya da oluşum üyeliği bulunurken, ağaçlar söküldükten sonra parka düzenli olarak geldiğini belirten yüzde 31'lük kitle için bu oran yüzde 26'ya çıkıyor. Son

olarak, araştırmanın yapıldığı kısıtlı zaman dilimi dâhilinde görüşmecilerin yüzde 13'ü ilk defa Park'a geldiklerini belirtmiş. Park'a ilk defa geldiğini belirten bu grubun yüzde 87'sinin herhangi bir üyeliği yok.

Parka geliş sıklığına göre siyasi oluşum üyeliği

'Örgütlüler' hiçbir şartta parkın çoğunluğunu oluşturmuyor

Bunlardan hareketle, parti, dernek ve oluşum üyeliğiyle eylemlere katılma arasında doğrudan bir ilişki olmasa da, parka gelme sıklığı ve geçmiş eylem tecrübesi sözkonusu olduğunda "örgütlüler" adını verdiğimiz bu grubun genel park nüfusu içindeki yüzdesi artıyor; ancak yine de çoğunluğu asla oluşturamıyorlar.

2.4. Parka Gelme Nedenleri

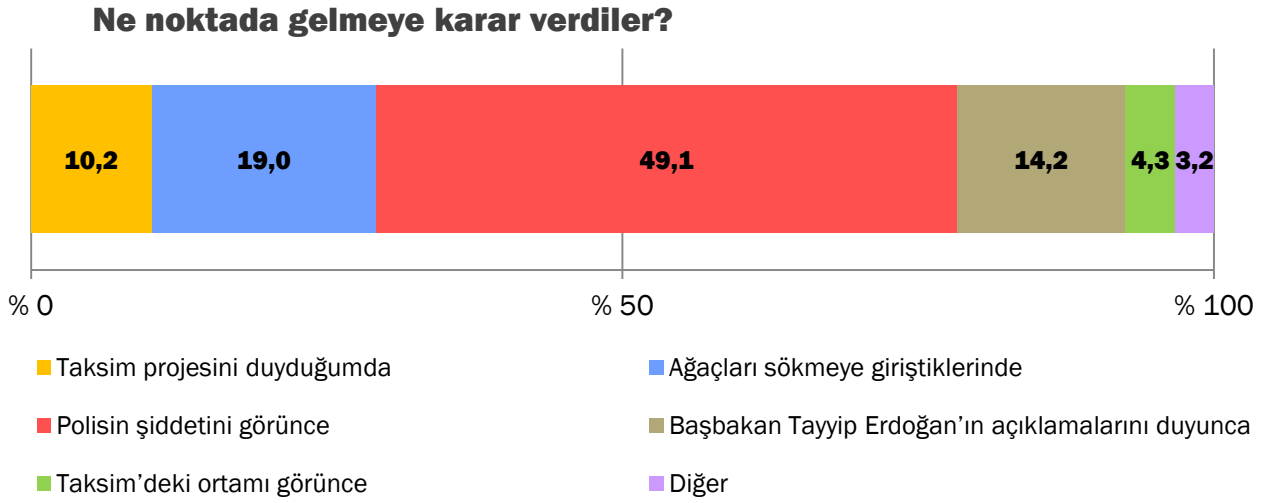
Eylül 2012 tarihli KONDA Barometresi'nin Türkiye genelinde yapılan güven araştırmasının sonuçlarına baktığımız zaman görüşmecilerin yüzde 14,4'ü boykot, gösteri, imza kampanyası ve yürüyüş benzeri toplumsal olaylara katıldığını; yüzde 28,4'ü gerekirse katılacağını ve yüzde 57,2 asla katılmayacağını belirtmiş. Burada da siyasi parti, dernek ve oluşum üyeliğiyle eylemlere katılma arasında doğrudan ilişki göremiyoruz.

Hatırlatmak gerekirse, Konda'nın 2008 tarihli Hayat Tarzı araştırmasına göre Türkiye toplumunun yüzde 15,4 siyasi parti üyeliği olduğunu belirtmiştir. Yine aynı tarihli araştırmaya göre Türkiye toplumunun yüzde 7,5'i - meslek örgütleri dışında - herhangi bir derneğe üye olduğunu belirtmiştir. Eğer kaba bir hesaplama yapmak gerekirse, Eylül 2012 tarihli güven temalı araştırmasına göre de toplumsal olaylarda eyleme katılmış ya da katılabilecek bireylerin toplam nüfus içindeki oranı yüzde 42,2 olmaktadır. Böylelikle şu sonuca varabiliriz: Türkiye toplumu genel anlamda toplumsal olaylarda harekete geçmek konusunda neredeyse ikiye bölünmüştür; ve harekete geçmek konusunda olumlu cevap verenlerin büyük çoğunluğunun bu davranışlarını herhangi bir parti, dernek ya da oluşum üyeliği üzerinden anlamlandırmak yetersiz olacaktır.

Parktaki her iki kişiden birinin eylem tecribesi var

Yine hatırlatmak gerekiyor ki; Park eylemlerine katılanlara daha önce herhangi bir protestoya, yürüyüşe, oturma eylemine katılıp katılmadıkları sorulduğu zaman yüzde 44,4 katıldığını ve yüzde 55,6 ise katılmadığını belirtmiş. Yani her ne kadar parktaki eylemcilerin ezici çoğunluğu (yüzde 93,6) kendisini “sade vatandaş” olarak tanımlasa da, neredeyse parktaki her iki kişiden birinin eylem deneyimi var. Ancak yine de eylem deneyimi ile Park’taki eylemlere katılmak arasında doğrudan ve acele bir ilişki kurmamak gerekiyor.

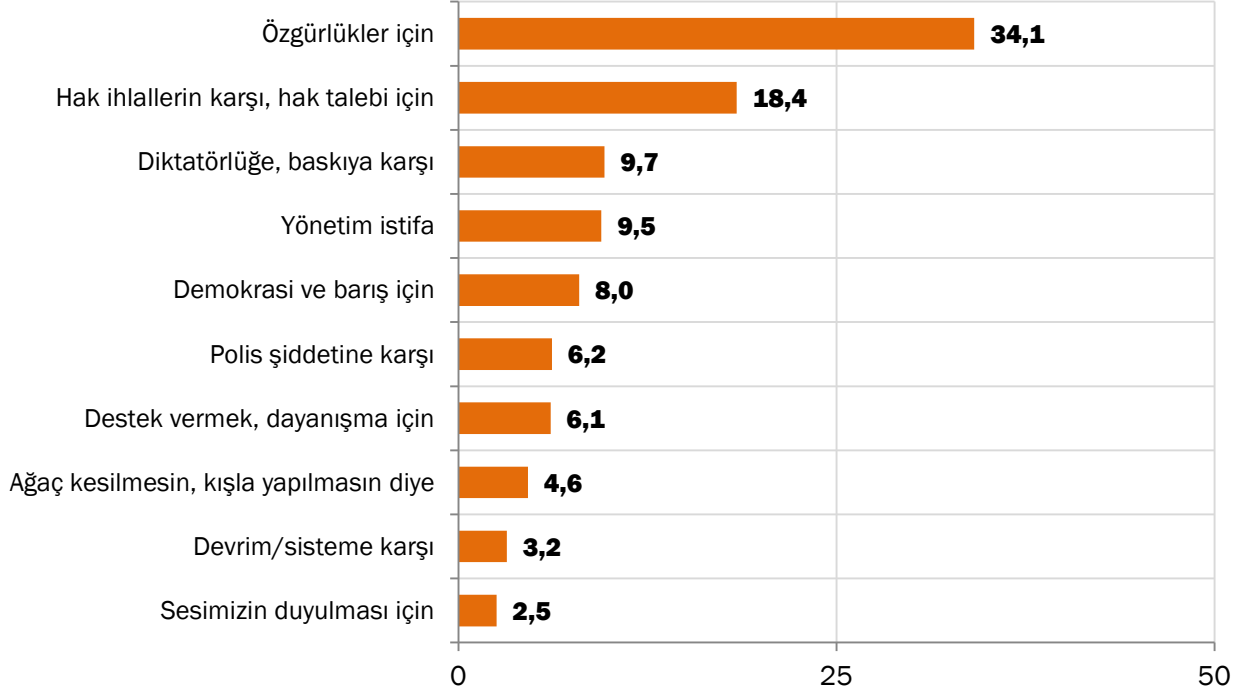
Polis şiddeti parktakilerin yarısı için dönüm noktası olmuş

Eylemcilerden yüzde 49,1'i (yani yine her iki kişi birinden biri) parka polis şiddetini görünce gelmiş. Yine, kendisini sade vatandaş olarak tanımlayanların yüzde 73'ü polis şiddetinden sonra gelmiş. Bu da demek oluyor ki, polis şiddeti pek çok eylemci için önemli bir dönüm noktası olmuş.

Parka gelenlerin taleplerine baktığımızda, eyleme katılanların yüzde 58,1'i özgürlükler kısıtlandığı için; yüzde 37,2'si AK Parti ve politikalarına karşı durmak amacıyla; ve yüzde 30,3'ü Erdoğan'ın açıklamalarına ve tavrına tepki göstermek için eyleme geldiğini belirtmiş. Buradaki yüzdelerden de anlaşılacağı gibi, bu cevaplar her bir eylemcinin birden fazla gelme nedeni olduğuna işaret ediyor. Örneğin, parka gelenlerin yüzde 20,5'i hem özgürlüklerin kısıtlanmasını protesto etmek için hem de Erdoğan'ın açıklamalarına ve tavrına tepki göstermek amacıyla eyleme katıldığını belirtmiş.

Neden parktalar ve ne talep ediyorlar?

10'da dokuzun meselesi devlet politikaları

Eylemcilerden ne talep ettiklerini tek bir cevap ile belirtmeleri istendiği vakit ise yüzde 34,1'i özgürlükler için ve yüzde 18,4'ü hak ihlallerine karşı ve hak talebi amacıyla eylemlere katıldığını belirtmiş. Öyle görünüyor ki "özgürlük" talebi parka gelen her üç kişiden biri için en temel mesele olarak algılanmış.

Yine parka gelen neredeyse her beş kişiden biri için ise "hak talebi" en temel mesele olarak algılanmış. Hatta parka ağaç kesilmesine ve kışla yapılmasına karşı durmak için gelenlerle, destek vermek için gelenleri de bir kenara koyarsak, parka gelen neredeyse her on kişiden dokuzu (özgürlükler, haklar, baskı, istifa, demokrasi ve polis şiddeti anahtar sözcüklerinde yankılanan) doğrudan devlet politikaları ile alakalı bir nedenden ötürü eylemlere katılmış.

Önceki paragraflarda da belirtildiği gibi, parka gelenlerin yüzde 87'sinin kendisini doğrudan ya da dolaylı olarak hakları çiğnenen ve adaletsizliğe uğramış bir grubun parçası olarak tanımladığını hatırlamakta fayda var. İşte bu noktada parka gelen her on kişiden dokuzu kendi hak ve özgürlüklerini tehdit altında görürken, yine her on kişiden dokuzunun doğrudan devlet – ve de hükümet – politikalarına dair bir talebi olması arasındaki paralellik belki de bu araştırmanın en çarpıcı bulgusudur.

3. KONDA TEMMUZ'13 BAROMETRESİ: 'Gezi Parkı Olayları Algı ve Değerlendirme' Tema Raporu

KONDA Araştırma ve Danışmanlık Şirketi 2010 yılından bu yana her ay düzenli olarak Türkiye genelini temsil eden bir anket saha çalışması gerçekleştirmektedir. KONDA Barometresi isimli bu proje kapsamında toplumun siyasal ve toplumsal konulardaki algı ve fikir değişimlerinin tespit edildiği araştırma raporu Barometre aboneleri ile paylaşılmaktadır. Düzenli olarak sorulan soruların yanısıra her ay farklı bir konu kapsamlı olarak incelenmektedir. Gezi Parkı olaylarını takip eden ilk Barometre araştırması ise 6 ve 7 Temmuz 2013 tarihlerinde gerçekleştirildi. Bu çalışmada da insanların bu toplumsal olayları nasıl gördükleri farklı boyutlarıyla tespit edilmeye çalışıldı. Aşağıda okuyacağınız rapor ise bu araştırmanın bulgularını ve analizlerini ortaya koymaktadır.

'Gezi'ye bakışta zıt görüşler hâkim

Mayıs ayının sonunda İstanbul'daki Taksim Gezi Parkı'nda ağaçların sökülmesi ve buna itiraz edenlere polisin biber gazı sıkması ile başlayan ve bir ay içinde diğer şehirlerde eylemlerle devam eden olayların, ülkede yaş, eğitim, gelir, dindarlık gibi farkların yarattığı hayat tarzları eksenine oturtulabildiğini ve neredeyse halkı ikiye böldüğünü söylemek mümkün. Gezi olayları, bu farkları, bu zıt görüşleri oran olarak çok daha arttırmış gözüküyor.

Ortak görüş: Olaylar polis şiddeti ile arttı

Halkın yüzde 54 ile ağırlıklı görüşü bu Gezi olaylarının Türkiye'ye karşı bir oyun olduğu ve eylemcilerin provokasyona geldiği yönünde. Eylemcilerin demokratik bir şekilde hak ve özgürlük talebinde bulunduğu yönündeki karşı görüşe ise her beş kişinin ikisi sahip. Halk, en çok olayların polisin şiddet uyguladığı noktada büyüdüğü ve seyrinin değiştiğini düşünüyor. Başbakanın açıklamalarının bu konuda etkili olduğunu düşünenleri ekleyince, halkın yarısı olayları bu iki gelişmeye bağlıyor. Ancak Ak Partili, daha dindar, dindar muhafazakâr ve daha eğitimsiz olan kümeler bu iki gelişmeyi daha az vurgulama eğiliminde.

Ana kaynak televizyon, ama sosyal medya önemli

Olayların ilk olarak duyulduğu kaynak yüzde 70 ile esasen televizyon. Ancak olaylar sırasında çok önemli rolü olan sosyal medya da, toplumun önemli bir kesimi için etkili olmuş: Her beş kişinin biri ilk haberi sosyal medyadan almış ve her altı kişiden biri son bir ay içinde olaylarla ilgili bir mesaj paylaşmış. İlk haberi kaynakları ve mesaj paylaşımı, genelde fark yaratan yaş, eğitim, gelir, hayat tarzı, dindarlık gibi etkenlerin tümüne göre çok çarpıcı farklar yaratıyor.

Alevilerin olaylarla ilgili oldukça hassas bir noktada olmaları en dikkat çekici bulgular arasında. Eylemlere katılanları tanımlamada da fikir farklılıkları söz konusu. Eylemleri

destekleyen kesimler, eylemcileri “hak arayan insanlar”, “çevreciler” şeklinde, karşı çıkanlar ise “dış mihrak güçleri”, “marjinal örgüt mensupları” gibi sıfatlarla tanımlamaya daha meyilliler.

Eylemi destekleyenler eylemcilerden, eylem karşıtları polis ve Başbakan’dan yana

Gezi Parkı olaylarında başrol oynayan ve tarafları oluşturan 3 ana unsur olduğunu söylemek mümkün. Bir tarafta eylemciler, diğer tarafta ise polisler ve Başbakan, olayların seyrini belirleyen aktörler olmuşlardır. Eylemcilerle ilgili en çok eylemlerin bir noktada bitirilmesi gereği ve eylemcilerin hatası olmadığı görüşleri belirtilmiş; polislerin tutumu konusunda da aşırı şiddet kullandığı ve kendilerine verilen emirleri uyguladığı görüşleri öne çıkmıştır. Toplumun dörtte biri Başbakan’ın hatası olmadığını söylerken, beşte biri Başbakan’ı başından beri hatalı bulmuştur.

Genel olarak topluma baktığımızda, eylemi destekleyenlerin eylemcilerden yana, eylem karşıtlarının da polis ve Başbakan’dan yana olduklarını görüyoruz. Ancak, bu duruma rağmen, Başbakan’ın eylemcilere karşı sert tutum ve söylemleri, toplumda aynı sertlikte karşılık bulmamıştır ve kendi seçmenin dahi eylemcilere daha ılımlı yaklaşmış olması önemli bir bulgu olarak öne çıkmaktadır.

Gezi ile ilgili iddialara herkes inanmıyor

Gezi Parkı olayları sonrasında gerek medya gerekse sosyal medya kanalıyla her iki cepheden de iddialar ortaya atıldı. Araştırma kapsamında bu iddialara hem eylemciler hem de iktidar taraftarı grupların ne derece inanmış olduklarını anlamaya çalıştık. Özet olarak önümüze şu bulgular çıkıyor;

Kimse toplumun tamamını bir iddiaya inandıramıyor. Hatta hiçbir taraftar veya seçmen kitlesi bile kendi liderinin veya yandaşının söylediklerine külliyen iman etmiyor.

Camide içki içilmesi en az ikna olunan, eylemlerde dış mihrakların parmağının olduğu ise en çok inanılan iddialar olarak göze çarpıyor.

Üçte bir için ‘dış mihrak’ kavramı yok

Başbakanın sıkça söz ettiği “dış mihraklar” sözünün ne demek olduğunu halkın üçte biri bilmiyor. Bir tanımlama yapanlar ise birbirinden o kadar farklı cevaplar verdiler ki, net, hemfikir olunan bir “dış mihrak” tanımından bahsetmek mümkün değil.

3.1. Haber Kaynağı ve Sosyal Medya Kullanımı

3.1.1. İlk haberin alındığı kaynak

Görüşülen kişilerden Gezi olaylarıyla ilgili öğrenmeye çalıştığımız ilk konu, olaylarla ilgili ilk haberi aldıkları kaynağın hangisi olduğu idi.

Son bir ayda gelişen olaylarla ilgili İLK haberi hangi kaynaktan aldınız?	Yüzde
Arkadaş, tanıdık	5,3
Sosyal medya	15,9
İnternet haber siteleri	6,4
Televizyon	71,3
Haberim yok	1,2
Toplam	100,0

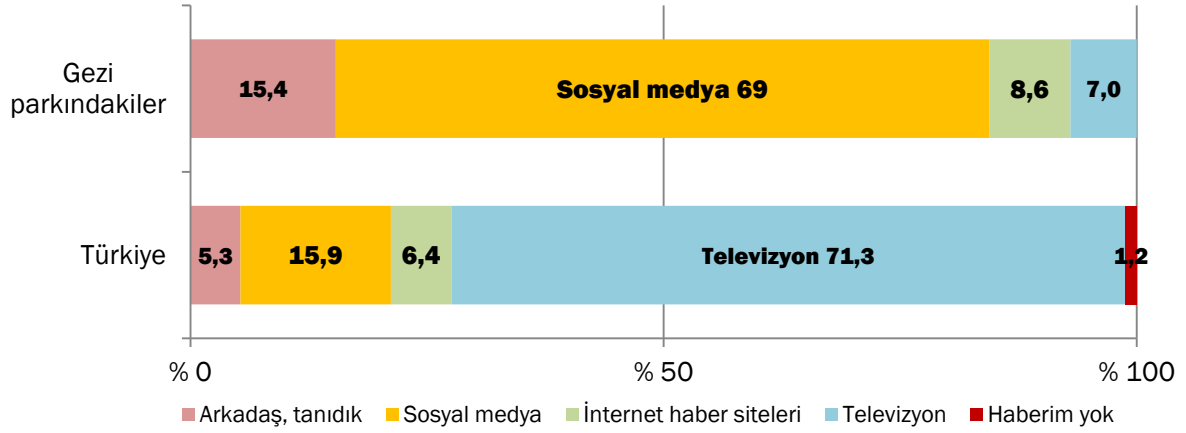
Toplumun tamamı Gezi Parkı olaylarından haberdar

Halkın yüzde 71 gibi önemli bir çoğunluğu ilk haberi televizyondan aldığını söylüyor. Ancak Türkiye’de neredeyse her beş kişiden birinin, olaylarda önemli rol oynayan sosyal medyadan veya internet haber sitelerinden ilk haberi almış olması da, nüfusun yüzde 5’inin (yani yaklaşık 2,5 milyon kişinin) haberi bir arkadaşından veya tanıdığından aldığını söylemesi de oldukça çarpıcı. Görüşülen kişilerin sadece yüzde 1,2’sinin ise bu soruya “haberim yok” demesi ise şu anlama geliyor: Toplumun tamamı İstanbul’da Gezi Parkı’nda başlayan ve daha sonra hem İstanbul’a hem de diğer şehirlere yayılan bu olaylardan haberdar.

Bu sorunun cevaplarını 6-7 Haziran tarihlerinde Gezi Parkı’nın içinde 4411 kişiyle görüşerek yaptığımız (ve sonuçlarını Haziran’13 Barometresi raporunda abonelerimizle paylaştığımız) anketin sonuçlarıyla karşılaştırdığımızda önemli farklar dikkat çekiyor. Gezi Parkı’ndakilerin çoğunluğu olaylardan arkadaş veya sosyal medya aracılığıyla haberdar olmuştu. Televizyondan duyan ise her 100 kişinin 7’siydi. Hâlbuki Türkiye genelinde televizyondan duyma oranı on kat daha fazla. Bu durumda, haberi ilk olarak bir arkadaşından veya tanıdığından alanların Türkiye genelinde Gezi Parkı’ndakilere kıyasla üçte bir oranında düşmesi, çok daha fazla daralmaması oldukça dikkat çeken bir bulgu.

Gezi Parkı olaylarıyla ilgili ilk haberi nereden aldınız?

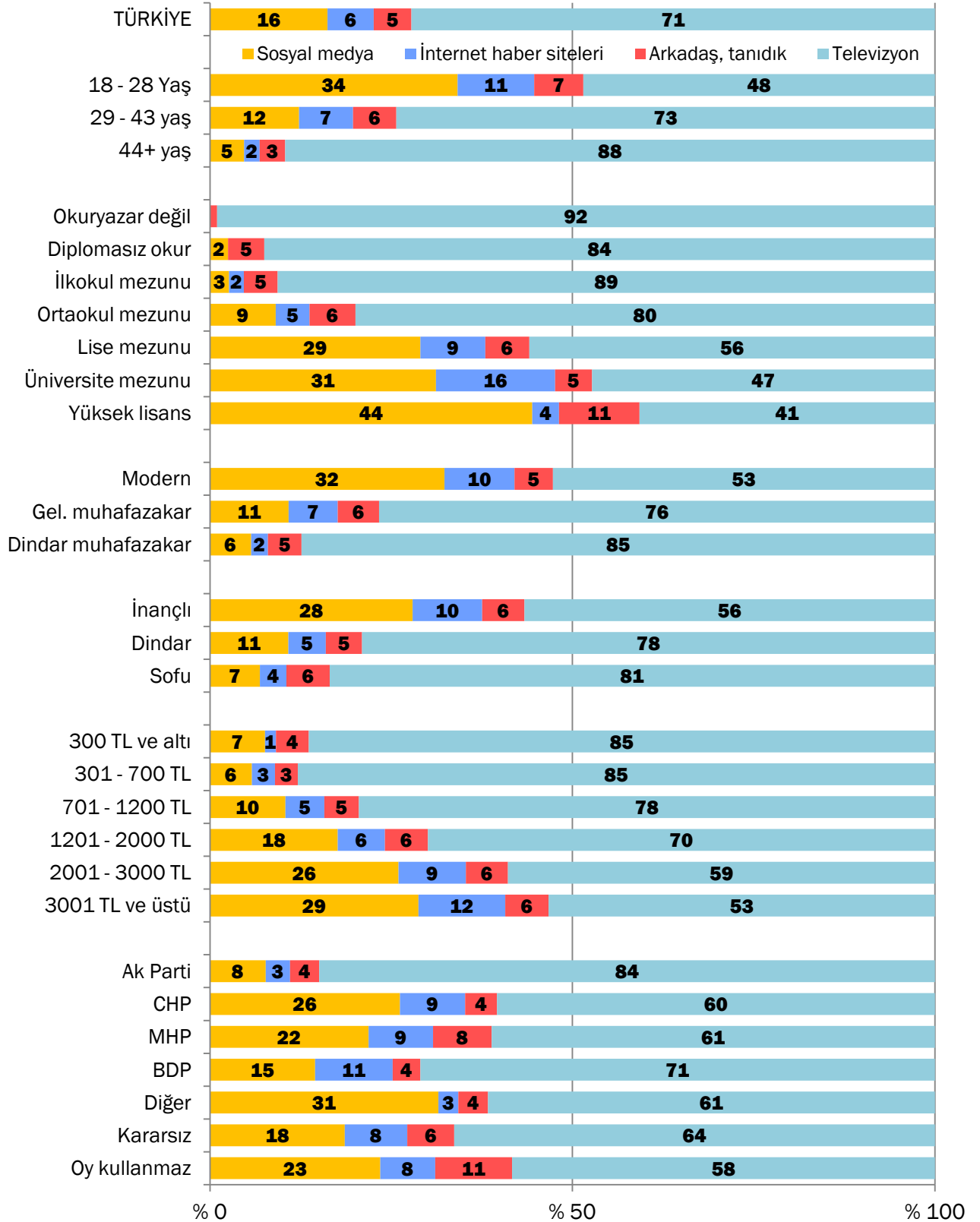
Eğitim seviyesi azaldıkça olayları TV'den öğrenme oranı artıyor

İnternet kullanımı ve sosyal medyaya üyelik, özellikle Mayıs'13 Barometresi'nde ayrıntılı olarak anlatıldığı gibi, yaş, eğitim seviyesi, gelir ve genel olarak hayat tarzına göre çok değişkenlik gösteriyor. Nitekim olaylarla ilgili ilk haberin hangi kaynaktan alındığı da, bu tür özelliklere göre çarpıcı oranlarda farklılık içeriyor. Değişik demografik ve siyasi parametrelere göre değişimi gösteren, bir sonraki sayfada yer alan grafiğe baktığımızda dikkat çeken noktalar:

- Gençlerin yüzde 34'ü ilk haberi sosyal medyadan ve yüzde 11'i internet sitelerinden, buna karşılık 44 yaş üstü grubun sırasıyla yüzde 5 ve yüzde 2'si aynı kaynaklardan, yüzde 88'i ise televizyondan almış.
- Öğrencilerin yüzde 53'ü ve özel sektör çalışanların yüzde 35'i ilk haberi sosyal medyadan almış. Öğrenciler arasında haberi televizyondan alanlar üçte birden biraz daha az. Buna karşılık emeklilerin ve ev kadınlarının yüzde 85'ten fazlası için ilk kaynak televizyon olmuş.
- Üniversite mezunlarının yüzde 32'sine karşılık, lise altı eğitimi olanların yüzde 4'ü; kendini modern olarak tanımlayanların yüzde 32'sine karşılık, dindar muhafazakâr olarak tanımlayanların yüzde 6'sı ve inançlı olduğunu söyleyenlerin yüzde 28'ine karşılık sofuların yüzde 7'si ilk haberi sosyal medyadan almış. Gelir seviyesinin de benzer bir etkisi bulunuyor.
- Kırsal kesimlerde yaşayanların çoğunluğu (yüzde 82,5) haberi televizyondan almış ve sosyal medya ve internetin toplamı ancak yüzde 12 oranında.
- Alevilerin dörtte biri ilk haberi sosyal medyadan almış.

İlk haberi alma kaynakları

İlk haberi sosyal medyadan alanların profiline bakacak olursak:

- Yüzde 63'ü 28 yaşının altında
- Yüzde 30'u üniversite mezunu
- Yüzde 34'ü öğrenci, yüzde 6'sı ev kadını
- Yüzde 63'ü kendini modern olarak tanımlıyor
- Yüzde 73'ü örtünmüyor
- Yüzde 49'u kendini inançlı olarak tanımlıyor
- Yüzde 36'sının aylık hane geliri 2000 TL üzeri
- Yüzde 31'i CHP seçmeni.

Olayları ilk olarak televizyondan öğrenenlerin profili ise oldukça farklı:

- Yüzde 20'si 28 yaşının altında, yüzde 45'i 44 yaş üstü
- Yüzde 66'sının eğitimi lise seviyesinin altında
- Yüzde 35'i ev kadını, yüzde 4'ü öğrenci
- Yüzde 70'i örtünüyor
- Yüzde 67'si kendini dindar olarak tanımlıyor.

Bunların dışında olayı bir arkadaşından veya tanıdığından duyanların yüzde 70'inin metropollerde oturuyor olması, internet haber sitelerinden duyanların üçte ikisinin erkek olması ve kadınların ilk kaynağının televizyon olma ihtimalinin biraz daha yüksek olması kayda değer diğer bulgular arasında yer alıyor.

Gezi olaylarıyla ilgili ilk haberin hangi kaynaktan alındığı, hayat tarzındaki farklarla ilgili bir duruma işaret eder gibi dursa da, daha sonraki bölümlerde de görüleceği gibi haber kaynağına göre olaylara bakış ciddi biçimde değişmesinden, tüm algıları şekillendirmede oldukça etkili olduğu sonucu çıkarılabiliyor.

3.1.2. Sosyal medya kullanımı

Gezi Parkı olaylarının ilk ortaya çıkışını takip eden bir aydaki olaylarda sosyal medya kullanımı en çok tartışılan konulardan biri oldu. Hem eylemcilerin Twitter, Facebook gibi sosyal medya araçlarıyla iletişim kurmaları, hem televizyon, gazete gibi geleneksel medya araçlarının olaylara yeterince yer vermediği tartışmaları, hem de Başbakan Erdoğan'ın olaylarla ilgili bir değerlendirmesindeki "Twitter denilen bir bela var" açıklaması, sosyal medyayı önemli hale getirdi.

İnternet kullanıcılarının yüzde 30'u Gezi Parkı olaylarıyla ilgili bilgi veya görüş paylaşmış

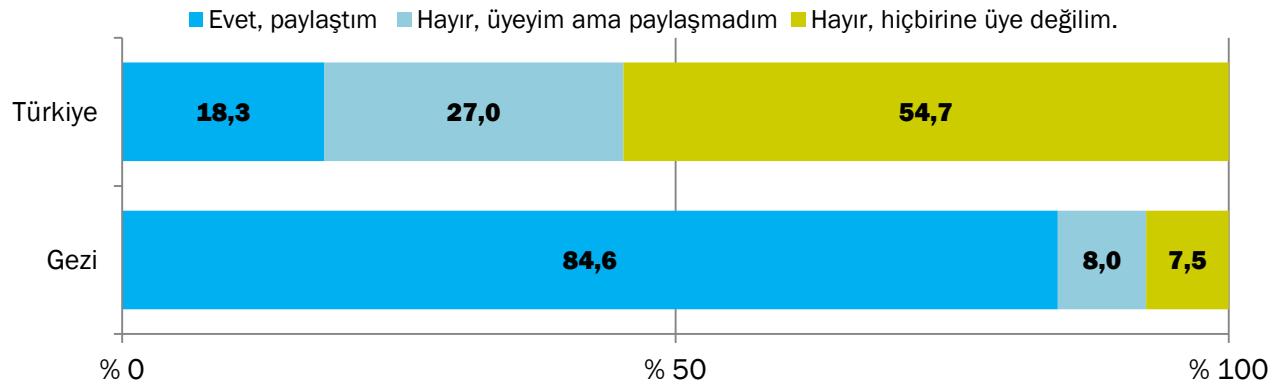
Bu olaylarla ilgili olarak sosyal medyada herhangi bir mesaj atıp atmadıklarını sordüğümüzda, halkın yüzde 18'i böyle bir mesaj paylaştığını belirtti. Dolayısıyla, Türkiye'de her beş yetişkinden birinin internette bu olaylarla ilgili bilgi veya görüş paylaştığını söyleyebiliriz. Her 10 internet kullanıcısının 3'ü ve her 10 sosyal medya kullanıcısının 4'ü bu olaylarla ilgili paylaşımında bulunmuş.

Son bir ayda sosyal medyada bu olaylarla ilgili mesaj, fotoğraf, bilgi vs. paylaştınız mı?	Yüzde
Evet, paylaştım	18,3
Hayır, üyeyim ama paylaşmadım	27,0
Hayır, hiçbirine üye değilim.	54,7
Toplam	100

Gezi Parkı'nda bulunanlarla 6 - 8 Haziran'da yaptığımız ankette görüştüğümüz kişilerse yüzde 85'i sosyal medyada mesaj paylaştığını söylemişti ve yüzde 8'i haricinde çoğunluk sosyal medyada yer alıyordu.

Son bir ayda sosyal medyada olaylarla ilgili mesaj paylaştınız mı?

Sosyal medyadan daha yüksek oranda mesaj paylaşanlar, tahmin edilebileceği gibi, genç, öğrenci, üniversite mezunu, özel sektör çalışanı, yüksek gelirli gibi interneti daha fazla kullandığını bildiğimiz kümeler. Ancak ayrıntılı analiz, demografik kümeler arasında mesaj paylaşma oranlarındaki farkların çok büyük olduğunu gösteriyor.

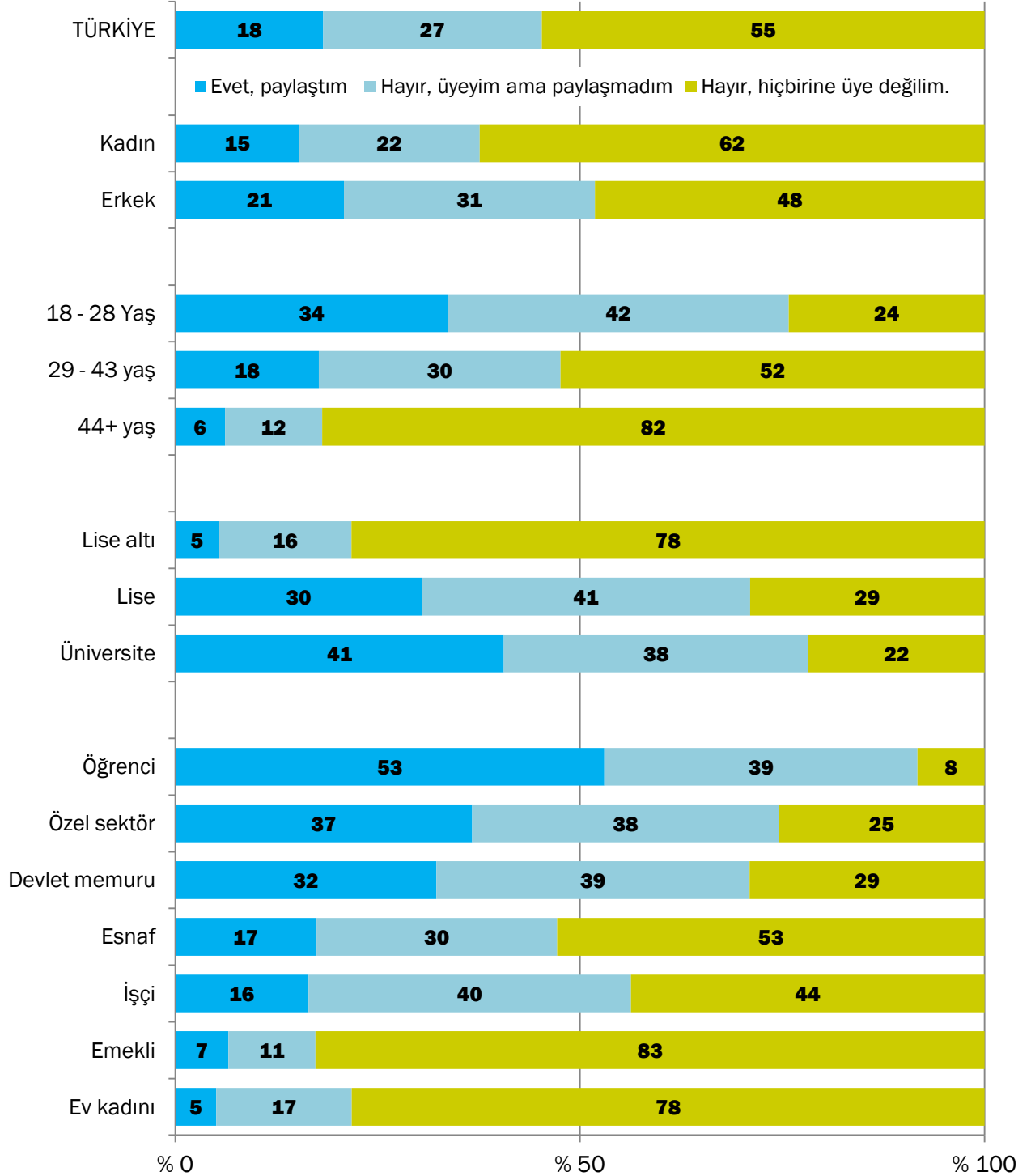
Tüm gruplarda sosyal medya kullananların yüzde 40'ı görüş paylaşmış

Örnek vermek gerekirse, 28 yaşın altındakilerin yüzde 34'ü, 44 yaş üzerindekiilerin yüzde 6'sı; üniversite mezunlarının yüzde 40'ı, lise altı eğitimi olanların yüzde 5'i; öğrencilerin yüzde 53'ü, özel sektör çalışanlarının yüzde 36'sı, ev kadınlarının yüzde 5 ve emeklilerin yüzde 7'si sosyal medyada olaylarla ilgili mesaj paylaşmış. Ancak bu oranlarda elbette her bir kümede sosyal medya üyeliği etki ediyor. Örneğin 28 yaşının altındakiler yüksek oranda mesaj paylaşmışlar ama zaten dörtte üçünün üyeliği var. Hâlbuki çok azı mesaj paylaşan 44 üstü yaş grubunun ancak yüzde 20'sinin sosyal medya üyeliği var. Üye olanlar arasında mesaj atma oranıysa yaşa göre çok fazla fark etmiyor. Benzer şekilde erkekler daha yüksek oranda mesaj paylaşmış gibi görünseler de, sosyal medya üyeliği olan erkeklerin paylaşım oranıyla, üyeliği olan kadınların paylaşım oranları aynı. Türbanlılar arasında da üyelik üçte bir oranında olsa da, üye olanları arasında mesaj paylaşım oranı, örtünmeyenler arasında paylaşım oranına nispeten yakın.

Ancak yukarıda tarif ettiğimiz bu durum eğitim için geçerli değil: eğitim arttıkça hem üyelik oranları hem de üyeler arasında mesaj paylaşım oranları ciddi şekilde artıyor.

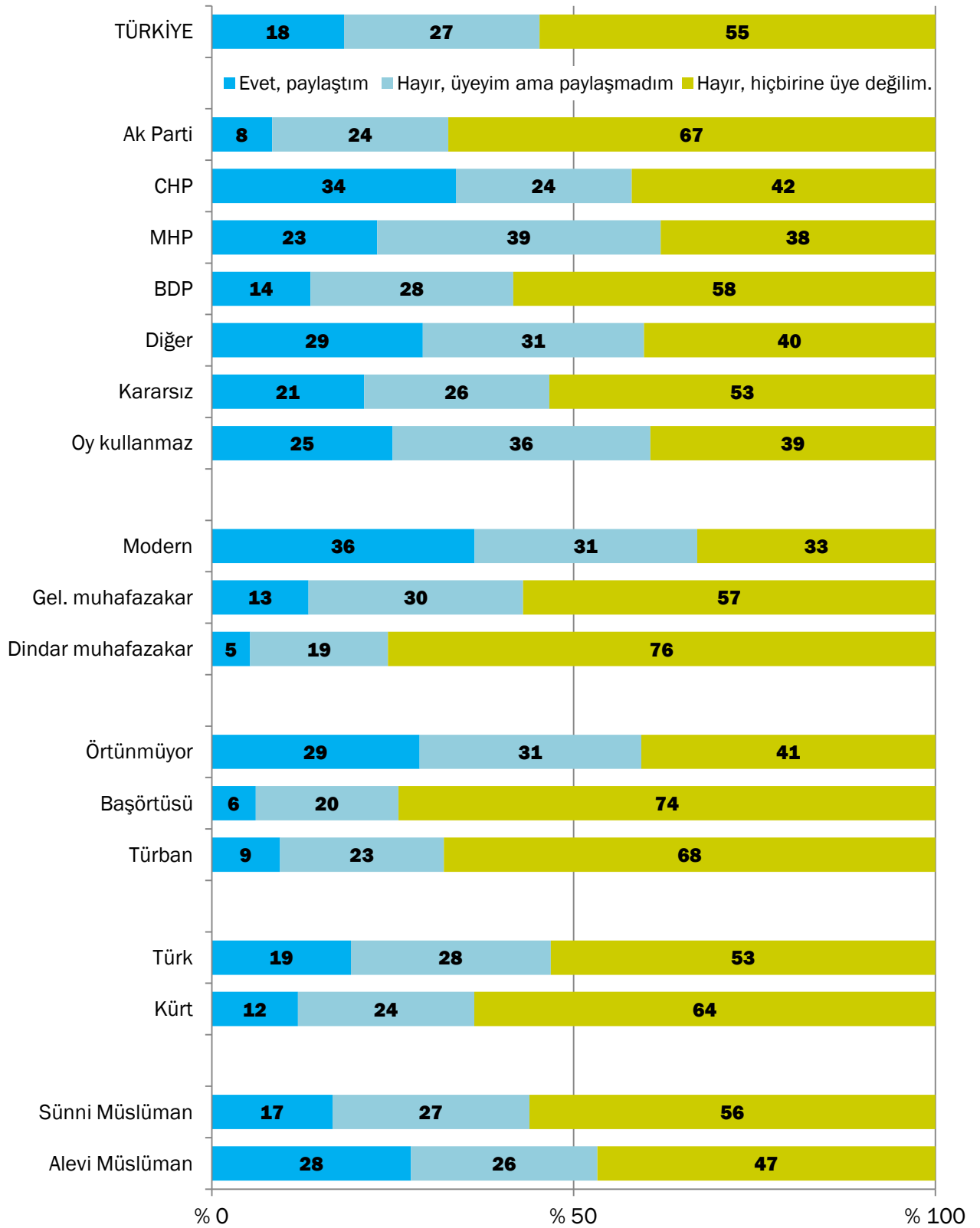

Son bir ayda sosyal medyada olaylarla ilgili mesaj paylaştınız mı?

Son bir ayda sosyal medyada olaylarla ilgili mesaj paylaştınız mı?

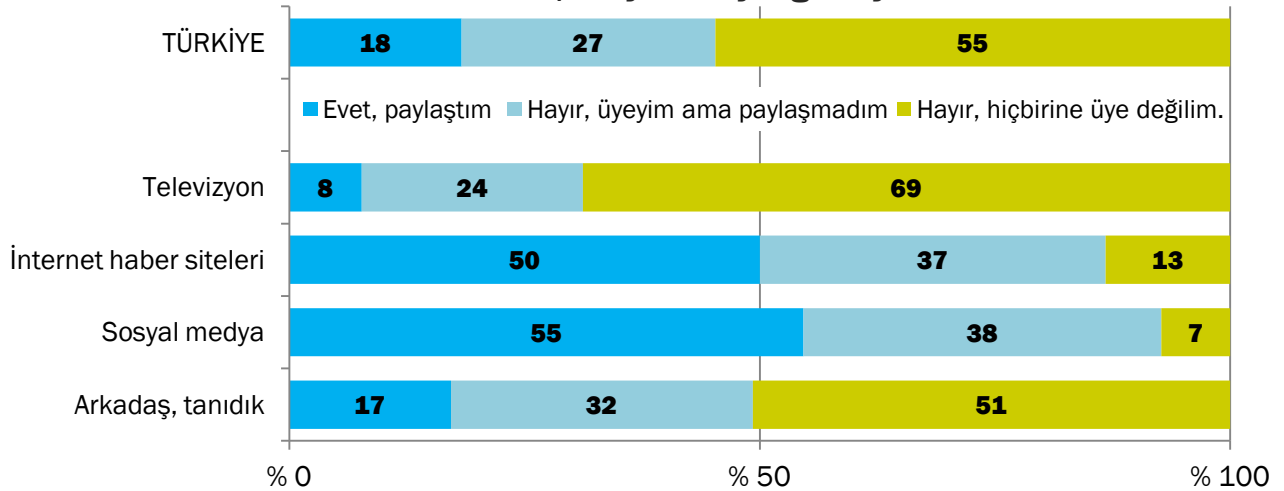
Öğrencilerin farkı

Öğrencilerin hem sosyal medyayla olan ilişkisi hem de olayların duyulmasındaki rolü net olarak ortaya çıkıyor: Yüzde 92'si sosyal medyada var olan öğrencilerin yarısı olaylarla ilgili mesaj paylaşmış. Alevilerin de yüzde 28'i sosyal medyada Gezi'yle ilgili mesaj paylaşmış.

Farklı partilerin seçmenlerin olaylarla ilgili mesaj paylaşma oranları, temelde her bir seçmen tabanının demografik profiline göre şekillense de, şu noktalar dikkat çekiyor:

- Ak Partililer arasında mesaj paylaşanlar yüzde 8 ile oldukça düşük oranda.
- CHP'liler yüzde 33 ile sosyal medyada en aktif olan seçmen grubu.
- MHP'liler sosyal medya üyeliği en yüksek kesim olmasına rağmen mesaj paylaşma oranları genel ortalama seviyesinde. Diğer küçük partilere oy verenler ve oy kullanmayacağını söyleyenler arasında sosyal medyada Gezi olaylarıyla ilgili mesaj paylaşmış olanlar, Türkiye ortalamasından biraz daha yüksek.

Son bir ayda sosyal medyada olaylarla ilgili mesaj paylaştınız mı? /Olayları duyduğu kaynak

Sosyal medya haberi hem yayıyor hem yaydırıyor

Yukarıdaki grafik Gezi Parkı Olayları'nın öğrenildiği kaynağa göre sosyal medyada paylaşım oranlarını gösteriyor.

Sosyal medyayı, geleneksel medyadan ayıran en temel özelliklerden biri tek yönlü olmaması ve bilginin sadece alındığı değil, aynı zamanda yayılabildiği bir mecra olması. İlk haberi halkın yüzde 16'sı sosyal medyadan alırken, yüzde 18'inin takip eden bir ay içinde sosyal medyada olaylarla ilgili mesaj paylaşmış olması, bu bilgi paylaşımı işlevini çok net olarak gösteriyor. İlk haberi sosyal medyadan almış olanların yüzde 54'ü aynı zamanda mesaj paylaşmış.

Sosyal medyadan paylaşım yapanların yüzde 48'i için olayları ilk öğrendikleri mecra yine sosyal medya olmuş. İnternet haber sitelerinden öğrenen yüzde 18'i de ekleyince, sosyal medyayı bilgi yaymak için kullananların üçte ikisinin aynı zamanda ana haber kaynağı olarak da kullandıkları anlaşılıyor. İlk haberi televizyondan öğrenenler arasında sosyal medyadan mesaj paylaşanlar yüzde 8 oranında kalmış.

3.2. Olayların Seyrinin Değişmesi

Gezi Parkı içinde yaptığımız ankette, parktakilere olayların hangi noktasında parka gelmeye karar verdiklerini sormuştuk. Temmuz'13 Barometresi'nde de benzer bir şekilde, olayların hangi noktasında işin seyrinin değiştiğini, olayların büyüdüğünü bu sefer tüm Türkiye'ye sorduk ve cevap şıklarına son bir ay içindeki bazı diğer olayları da dâhil ettik.

Sizce olaylar hangi noktada büyüdü / seyri değişti?	Yüzde
Taksim projesi duyulduğunda	15,0
Ağaçları sökmeye giriştiklerinde	14,7
Polisin müdahale edip şiddet uygulaması	33,7
Başbakan'ın açıklamaları üzerine	17,6
Taksim'deki ortamı başkaları gördüğünde	6,1
Diğer şehirlerde eylemler başladığında	5,5
Dolmabahçe'deki camiye girdiklerinde	2,4
Ölümler olduğunda	4,9
Toplam	100,0

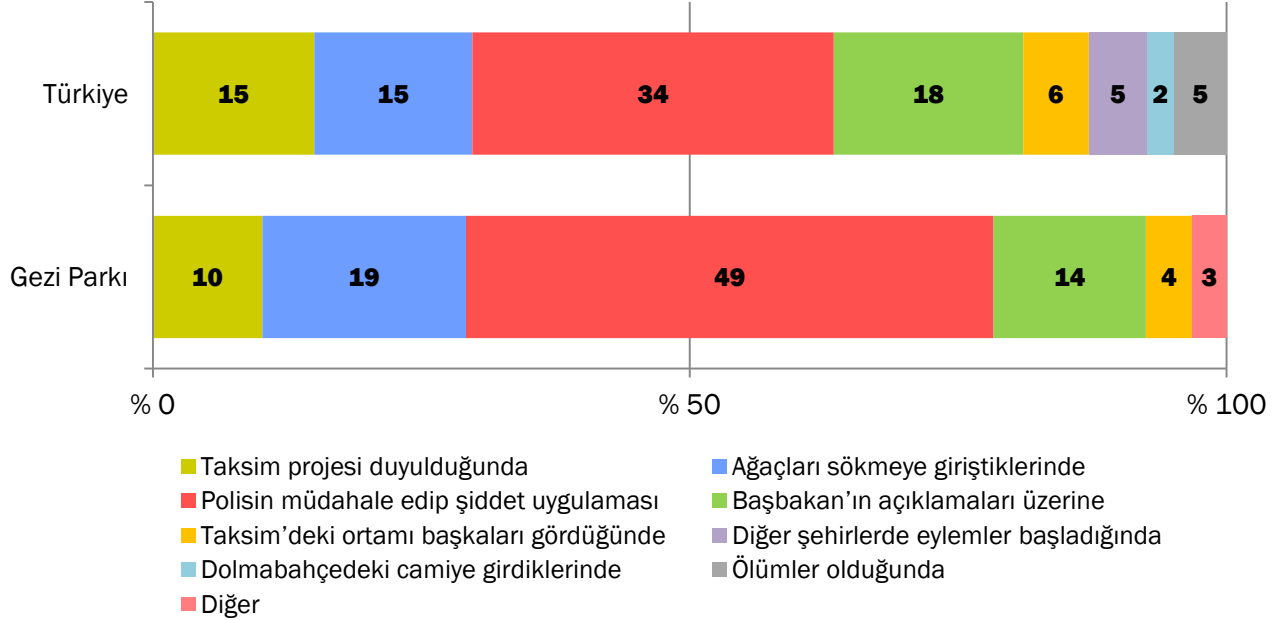
Halkın yüzde 15'i olayların ilk defa kışla inşaatı, yayalaştırma projesi, yolların yeraltına alınması gibi adımları içeren Taksim projesi duyulduğunda, yani son bir ayın olaylarından çok daha önce büyüdüğünü belirtiyor. Son bir aya dair ise, yine yüzde 15 ağaçların sökülmesinin etkili olduğunu söylüyor. Ancak olayların büyümesine yol açtığı en fazla düşünülen olaylar, yüzde 34 ile polisin müdahale edip şiddet uygulaması ve yüzde 18 ile Başbakan'ın açıklamaları. Dolayısıyla, bu ikisinden daha sonra gerçekleşen, eylemcilerin Dolmabahçe'deki Bezmialem Valide Sultan Camii'ne girmeleri, diğer şehirlerde Gezi Parkı'na destek amacıyla başlayan eylemler ve olaylara bağlı ölümler olması gibi aşamaların, işin seyrinin değişmesindeki esas olaylar olarak algılanmadığı tespit edilmektedir. Diğer bir deyişle, Türkiye'de her iki kişiden biri, Gezi Parkı olaylarının büyümesinin nedenini 'polis müdahale ederek şiddet uygulaması'na ve 'Başbakan'ın açıklamaları'na bağlamaktadır.

Olayları tetikleyen unsular hakkında fikir birliği

Bu veriler, Gezi Parkı'nda bulunanlarla yapılan anketle karşılaştırılacak olursa, genel algının temelde benzer olduğu görülüyor. Zira orada bulunanlar da en çok polis şiddetine ve Başbakan'ın açıklamalarına tepki olarak geldiklerini belirtmişlerdi.

Sizce olaylar hangi noktada büyüdü / seyri değişti? (Gezi için: Ne noktada gelmeye karar verdiniz?)

Başbakanın açıklamaları ve polis şiddeti belirleyici cevaplar

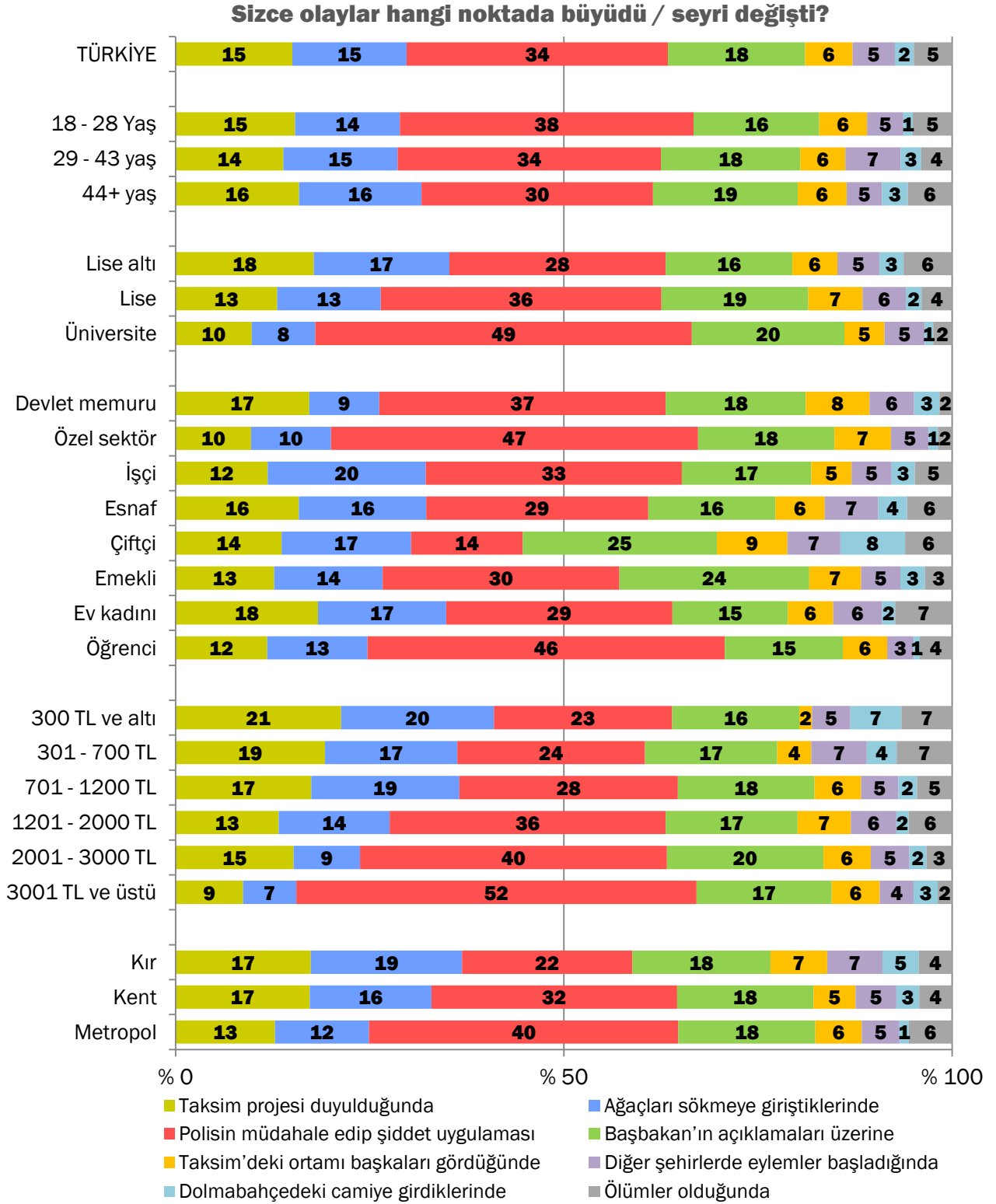
Nitekim farklı demografik özelliklere sahip kesimlerin en fazla birbirinden ayrıldığı nokta, polis şiddetinin ve Başbakan'ın açıklamalarının olayların seyriyi değiştirmede ne derece etkili olduğu konusu. Görüşlerin farklılaştığı diğer cevap ise "Taksim projesi duyulduğunda" cevabı oldu.

Cevapları arasındaki farklar en fazla dikkat çeken gruplara daha yakından bakacak olursak:

- Eğitim en fazla fark yaratan özelliklerden biri: eğitim seviyesinin artmasıyla birlikte şiddet ve Başbakanın açıklamaları cevabı verenlerin oranı artıyor, olayların ağaçları sökmeye giriştiklerinde ve kısmen de Taksim projesi duyulduğunda büyüdüğünü söyleyenler azalıyor.
- Hayat tarzlarına göre görüş farkı çok bariz: Modernlerin yüzde 70'i olayların büyümesini polis şiddetine ve Başbakan'ın açıklamalarına bağlıyor. Hâlbuki bu oran geleneksel muhafazakârlar arasında yüzde 49, dindar muhafazakârlar arasında ise yüzde 32. Örtünmeye ve dindarlık seviyesine göre de benzer bir eğilim söz konusu.
- Gençlerle yaşlılar arasında görüş ayrılığı diğer sorulardaki cevaplarına nispetle düşük, gençlerin polis şiddetini yaklaşık 8 puan daha fazla söylemeleri dikkat çekiyor.
- Alevilerle Sünniler arasında görüş farkı bulunuyor: Polis şiddetine ve Başbakan'ın açıklamalarına Alevilerin dörtte üçü, Sünnilerin ise yarısı işaret ediyor.

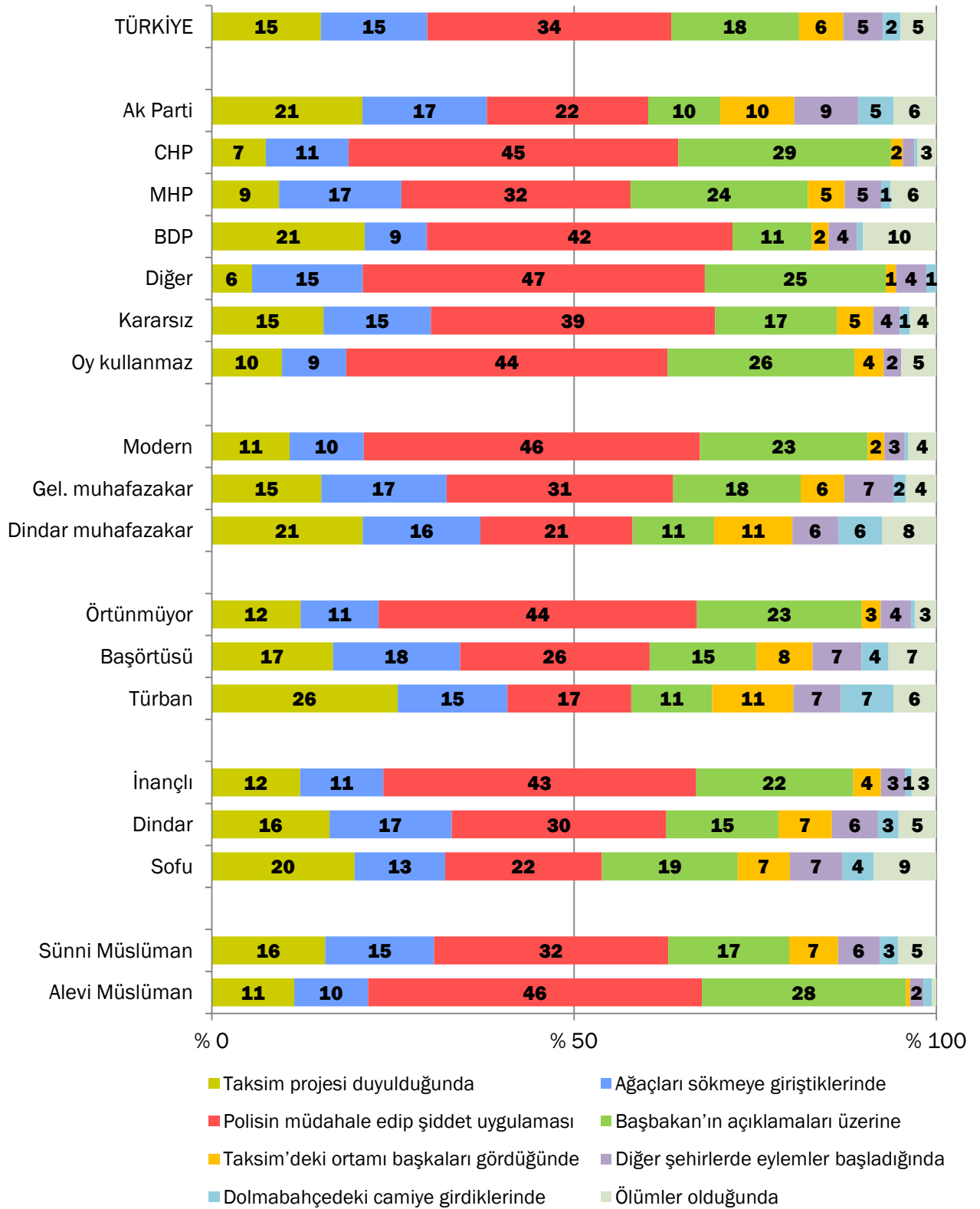

- Polis şiddetine dikkat çekenlerin oranı gelir artışıyla birlikte artıyor ve ağaçların sökülmesi ve Taksim projesi cevapları azalıyor ama olayların Başbakan'ın açıklamalarından sonra büyüdüğü görüşü fark etmiyor.

Sizce olaylar hangi noktada büyüdü / seyri değişti?

- Olayların Dolmabahçe camiine girildikten sonra büyüdüğüne dair görüş genelde oldukça düşük olsa da metropollerden kentlere ve ardından kırsala doğru bu görüştekilerin düzenli bir biçimde artması dikkat çekiyor. Kırsaldakiler aynı zamanda dönüm noktası olarak polis şiddetine daha az işaret ediyorlar.
- Olaylarla ilgili ilk haberi sosyal medyadan almış olanlar ve sosyal medyada mesaj paylaşmış olanlar, olayların polis şiddetiyle büyüdüğünü daha fazla söylüyor.

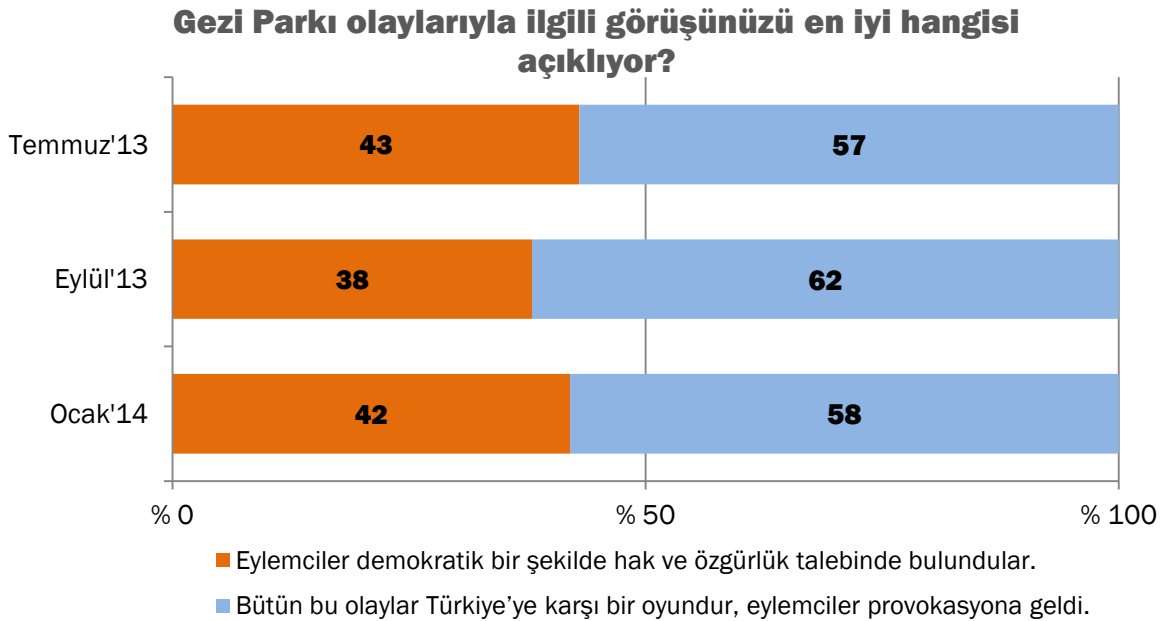
Gezi Parkı araştırmasında, bu sorudaki “Taksim projesi duyulduğunda” cevabıyla, ülke gündemini etkileyen büyük olaylardan olmadan çok önce, Taksim meydanının yayalaştırmasını ve kışla yapımını da içeren mimari projenin ilk defa kamuoyunca duyulması kastedilmişti. O araştırmadaki bulgular bu cevabın aşağı yukarı bu şekilde de anlaşıldığını gösteriyor. Ancak Türkiye genelinde yapılan Temmuz’13 Barometresi araştırmasında bu cevabın farklı anlaşılmış olabileceğini görebiliyoruz. Diğer bir ihtimal ise görüşülen kişilerin ağaç sökülmesi, polis şiddeti ve Başbakan’ın değerlendirmeleri cevapları tercih etmedikçe bu cevaba yönelmiş olmaları olabilir.

3.3. Gezi Parkı Olaylarına Dair Görüş

Siyaset ve kamuoyunun görüşü açısından esas merak konusu olan, insanların olaylardan haberdar olma şekillerinden ziyade olaylar hakkında ne düşündükleri. Ayrıntılı değerlendirmelerden önce ilk olarak araştırmada görüşülen kişilere olaylar hakkındaki görüşleri iki seçeneğe bir soruyla soruldu. Aynı soru sonraki Barometre araştırmalarında da belli aralıklarla görüşülen kişilere yönlendirildi.

Temmuz'da halkın yüzde 57'si bu olayların Türkiye'ye karşı bir oyun olduğunu, eylemcilerin provokasyona geldiğini düşünürken, yüzde 43'ü de karşıt görüşle eylemcilerin demokratik bir şekilde hak ve özgürlük talebinde bulduklarını ifade ediyor.

Ergenekon davası, 4+4+4 eğitim sistemi, yargı-hükümet ilişkisi gibi kutuplaşmanın yoğun olduğu ve deneklerin zıt iki seçenekten birine yönlendirdiğimiz bu tür sorularda genelde görüldüğü şekilde, deneklerin yüzde 6'sı Temmuz'13 Barometresi'nde bu soruya cevap vermedi.

Görüldüğü gibi Gezi Parkı Olayları'nın üstünden üç ay geçtiğinde toplumun algısı bir nebze de olsa eylemcilerin aleyhine dönmüş olsa da, 17 Aralık operasyonu ve yolsuzluk iddialarının gündemi kapladığı bir dönemden sonra gerçekleştirilen Ocak'14 Barometresi'nde Temmuz'daki oranları geri dönmüştür.

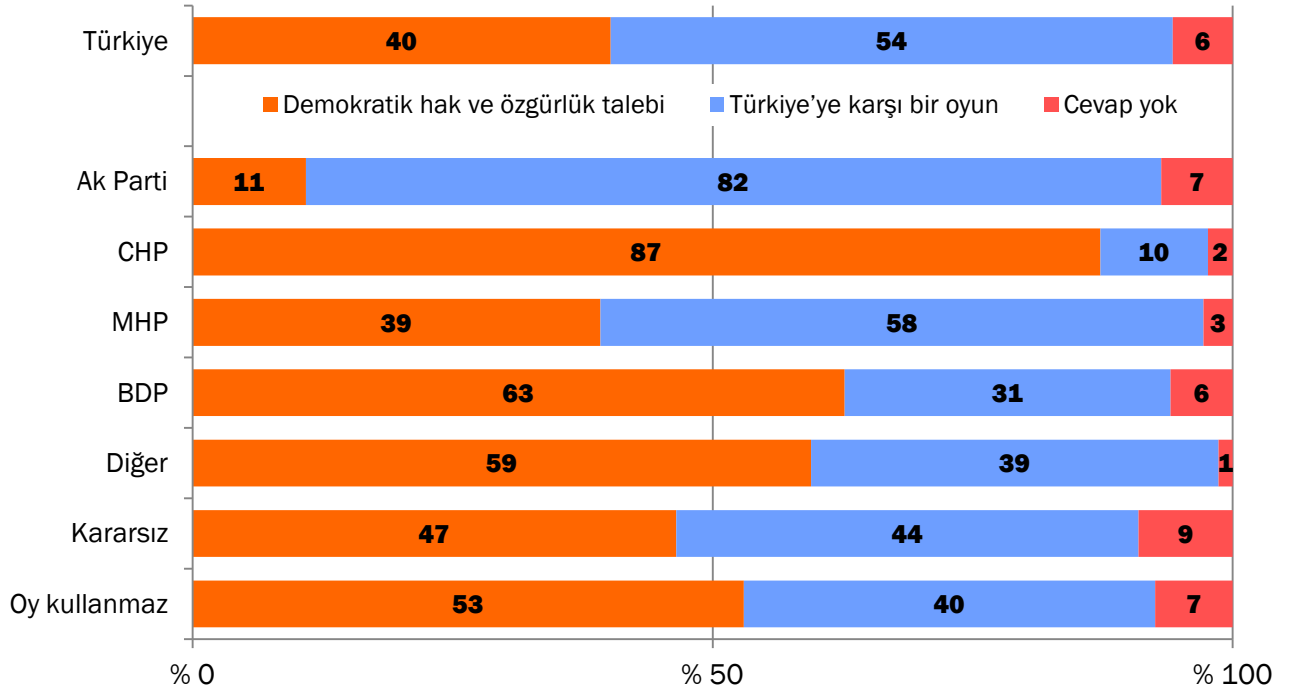
Aşağıda yer alan bulgulara ait veriler ise sadece Temmuz ayının araştırmasının verileridir.

Her ne kadar diğer birçok demografik unsur, bu görüşleri etkilese de, en çok merak edilen konulardan biri, farklı partilerin seçmenlerinin konuya nasıl yaklaştıkları. Aşağıdaki grafikte görüldüğü gibi, parti tercihinin olaylara dair görüşle ilişkisi çok net:

- Ak Partili seçmenin yüzde 82'si olayları Türkiye'ye karşı bir oyun, CHP'lilerin yüzde 87'si ise demokratik hak ve özgürlük talebi olarak değerlendiriyor.
- Yüzde 58'si 'Türkiye'ye karşı bir oyun' görüşünde olan MHP'liler konu 'dış mihrak' olunca Ak Partililere daha yakın duruyor.
- Yüzde 63'ü 'hak ve özgürlük talebi' görüşünde olan BDP'liler ve yüzde 59'u aynı görüşte olan diğer küçük partilerin seçmenleri de CHP'lilerle benzer görüşte.
- Kararsızlar yüzde 47 ve oy kullanmayanlar yüzde 53 oranında 'hak ve özgürlük talebi' görüşünü savunmak suretiyle, Türkiye ortalamasına göre bu görüşün ağır bastığını belirtiyor.

Parti tercihine göre Gezi Parkı Olaylarıyla ilgili görüş

Parti tercihiyle görüşleri diğer yönden değerlendirmek de oldukça açıklayıcı. Aşağıdaki grafikte de görüldüğü gibi, bu iki farklı görüşe sahip olanların hangi partilerin seçmenlerinden oluştuğuna göre dağılım, "Türkiye'ye karşı bir oyun" değerlendirmesini yapanların yüzde 63'ünün, yani üçte ikisinin Ak Parti seçmenleri olduğunu gösteriyor. Bu görüştekiler arasındaki MHP'li oranı ise Türkiye ortalamasından çok da farklı değil.

"Eylemciler demokratik bir şekilde hak ve özgürlük talebinde bulunuyor" görüşüne sahip olanlar arasında ise CHP'lilerin, BDP'lilerin ve diğer partilerin seçmenlerinin ortalamasının üstünde yer aldıkları görülüyor. Bununla birlikte CHP'lilerin bu görüşteki her beş kişiden ikisini oluşturduğu, diğer üçünün farklı parti tercihleri olduğunun da altını çizmek gerekiyor. Ayrıca MHP'lilerin oranının yine ortalamadan farklı olmaması dikkat çekici.

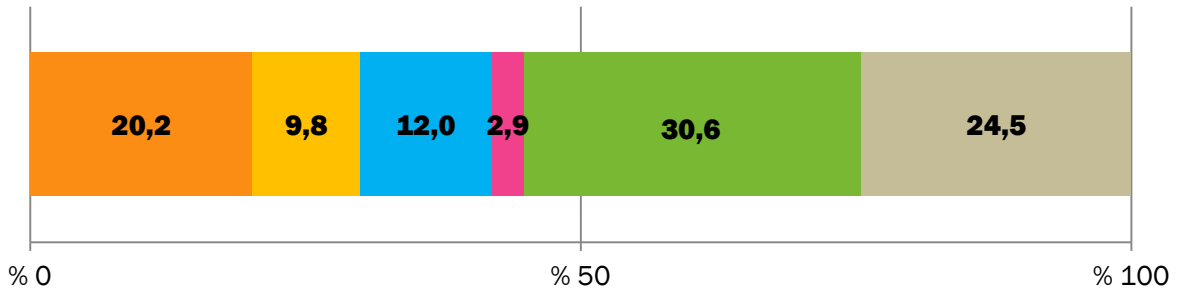
3.4. Gezi Parkı Olaylarında Aktörlere Bakış

Mayıs ayı sonunda başlayan Gezi Parkı olaylarında başrol oynayan ve tarafları oluşturan 3 ana unsur olduğunu söylemek mümkün. Bir tarafta **eylemciler**, diğer tarafta ise **polisler** ve **Başbakan...** Bu durumu göz önünde bulundurarak, Temmuz'13 Barometresi araştırmasında görüşülen kişilere her bir aktör hakkında ne düşündüklerini, eğer hata yaptılarsa ne noktada yaptıklarını sorduk. Genel olarak değerlendirdiğimizde, tahmin edileceği üzere, eylemi destekleyenler eylemcilerden yana bir duruş sergilerken, eylem karşıtları da polis ve Başbakan'dan yana tavır içerisindedirler.

3.4.1. Eylemcilerin tutumu

Görüşülen kişilere “Sizce eylemciler bu bir aylık süreç boyunca hata yaptılar mı? Ne noktada yaptılar?” sorusunu yönelttiğimizde, yüzde 20 ‘Eylemciler başından beri hatalıydılar’, yüzde 10 ‘Devlete direnmeyeceklerdi’, yüzde 12 ‘Yetkililerle, Başbakan’la görüşmeler başladığında eylemler bitmeliydi’, yüzde 3 ‘Dolmabahçe’de ve Ankara’da devlet binalarına yürümemeliydiler’, yüzde 31 ‘Eylemler bir noktada bitmeli, uzatılmamalıydı’ ve yüzde 24 de ‘Eylemcilerin hiçbir hata yaptığını düşünmüyorum’ dediğini görüyoruz.

Sizce eylemciler bu bir aylık süreç boyunca hata yaptılar mı? Ne noktada yaptılar?

- Eylemciler başından beri hatalıydılar.
- Devlete direnmeyeceklerdi.
- Yetkililerle, Başbakan’la görüşmeler başladığında eylemler bitmeliydi.
- Dolmabahçe’de ve Ankara’da devlet binalarına yürümemeliydiler.
- Eylemler bir noktada bitmeli, uzatılmamalıydı.
- Eylemcilerin hiçbir hata yaptığını düşünmüyorum.

Görüldüğü üzere ‘eylemlerin bir noktada bitirilmemesi ve uzatılması’, eylemcilerin, toplum tarafından en çok dile getirilen hatası olarak öne çıkmıştır. Bu durumda, eylemlerin başındaki barışçı halin sürdürülememesi ve olayların yurt çapında çatışmaya

dönüşmesinin etkisi olduğu yönünde tahmin yürütebiliriz. Başka bir deyişle, Türkiye toplumu, olayların eylemciler ve devlet arasında devam eden bir çatışma ortamına evrilmesinden rahatsızlığını bu şekilde dile getirmiş olduğunu söylemek de mümkün.

Toplumun dörtte biri, eylemcilerin hatasız olduğunu düşündüğünü, yani eylemcileri haklı bulduklarını dile getirmiştir. Öte yandan, toplumda beşte birlik bir kesim de eylemcilerin başından beri hatalı olduğunu, yani eylemlerinde haksız olduklarını ve onları desteklemediğini söylemiştir. Hükümetin sıkça dile getirdiği, eylemcilerin devlet binalarına yürümeleriyle ilgili argüman ise toplumda kayda değer bir karşılık bulmamıştır.

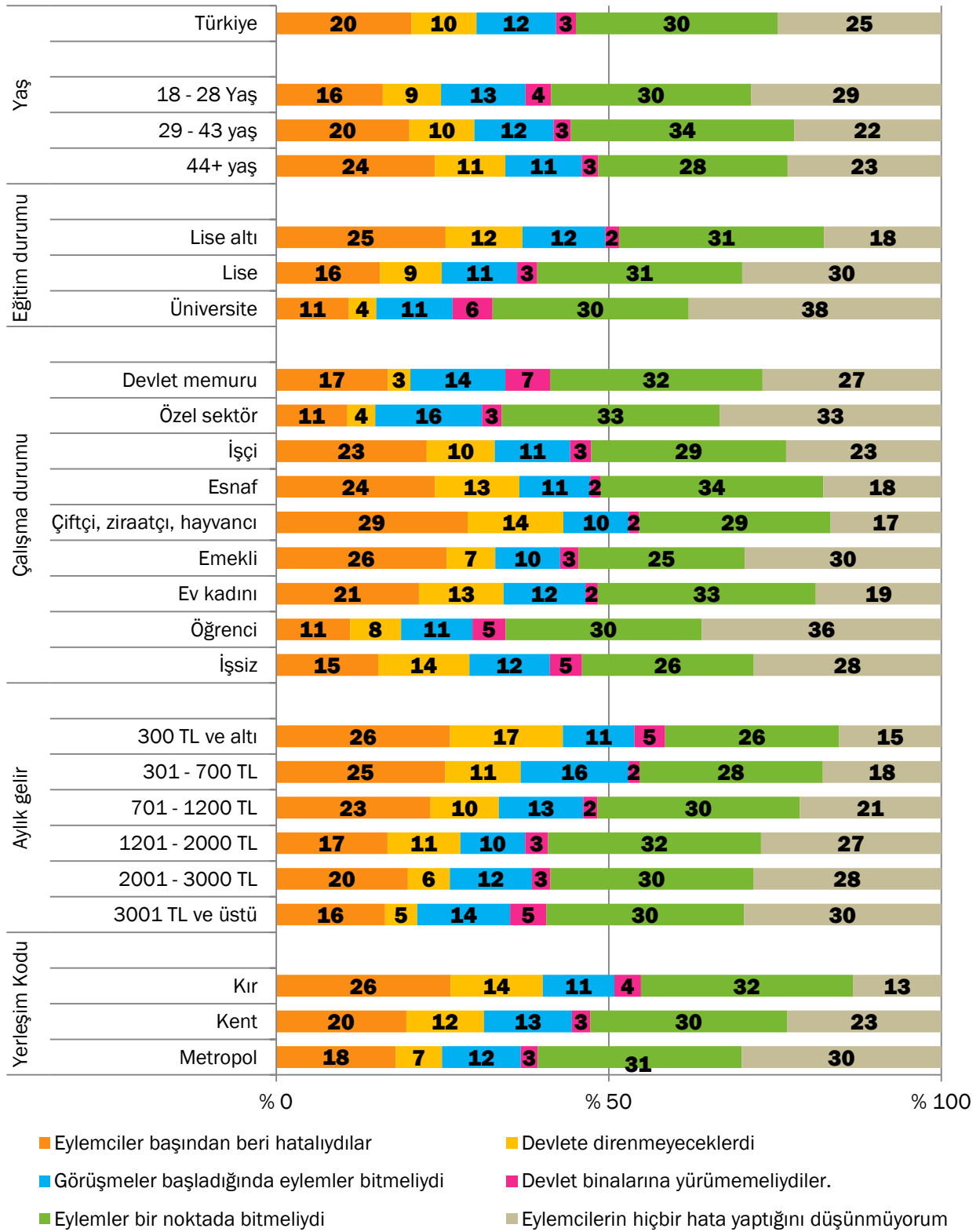
3.4.1.1. Demografik kümelere göre eylemcilerin tutumuna bakış

Araştırma bulgularını incelediğimizde, toplumun eylemcilerin tutumuna bakışını etkileyen en önemli etkenlerin yaş, eğitim durumu, hayat tarzı, siyasi parti tercihleri ve haberleri aldıkları kaynaklar olduğunu söyleyebiliriz.

- Yaş arttıkça, eylemcileri hatalı bulanların ve devlete direnmeyeceklerdi diyenlerin oranı artmaktadır. 18-28 yaş arası, eylemcileri en çok destekleyen, 29-43 yaş arası ise eylemlerin bir noktada bitmesi gerektiğini en çok vurgulayan grup olmuştur.
- Eğitim arttıkça eylemcilere destek artıyor, devlete direnmelerini doğru bulanlar azalıyor.
- Eylemcilere en çok desteğin öğrenci ve özel sektör çalışanlarından geldiğini; çiftçi, emekli ve esnaf kesimlerinin ise eylemcilerin hatalı olduğunu en yüksek oranda söylediklerini görüyoruz.
- Gelir arttıkça ve kırdan metropole gittikçe eylemcilerin hatasız olduğunu düşünenler çoğalmaktadır.
- Aleviler, Sünnilere göre eylemcileri daha fazla oranda haklı bulmaktadırlar.
- Hayat tarzı, modernden muhafazakâra geçtikçe, dindarlık ve örtünme arttıkça, eylemcilerin hatalı olduklarını düşünenlerin oranı artmaktadır. İnançlıların yüzde 69'unun ve dindarların yarısının eylemcilerden yana duruş sergilemeleri de dikkat çekici bir bulgudur.
- Kürtlerin tepkileri hemen hemen Türklerle aynıdır, ancak Kürtlerin yüzde 35'i eylemler bir noktada bitmeliydi demiştir.

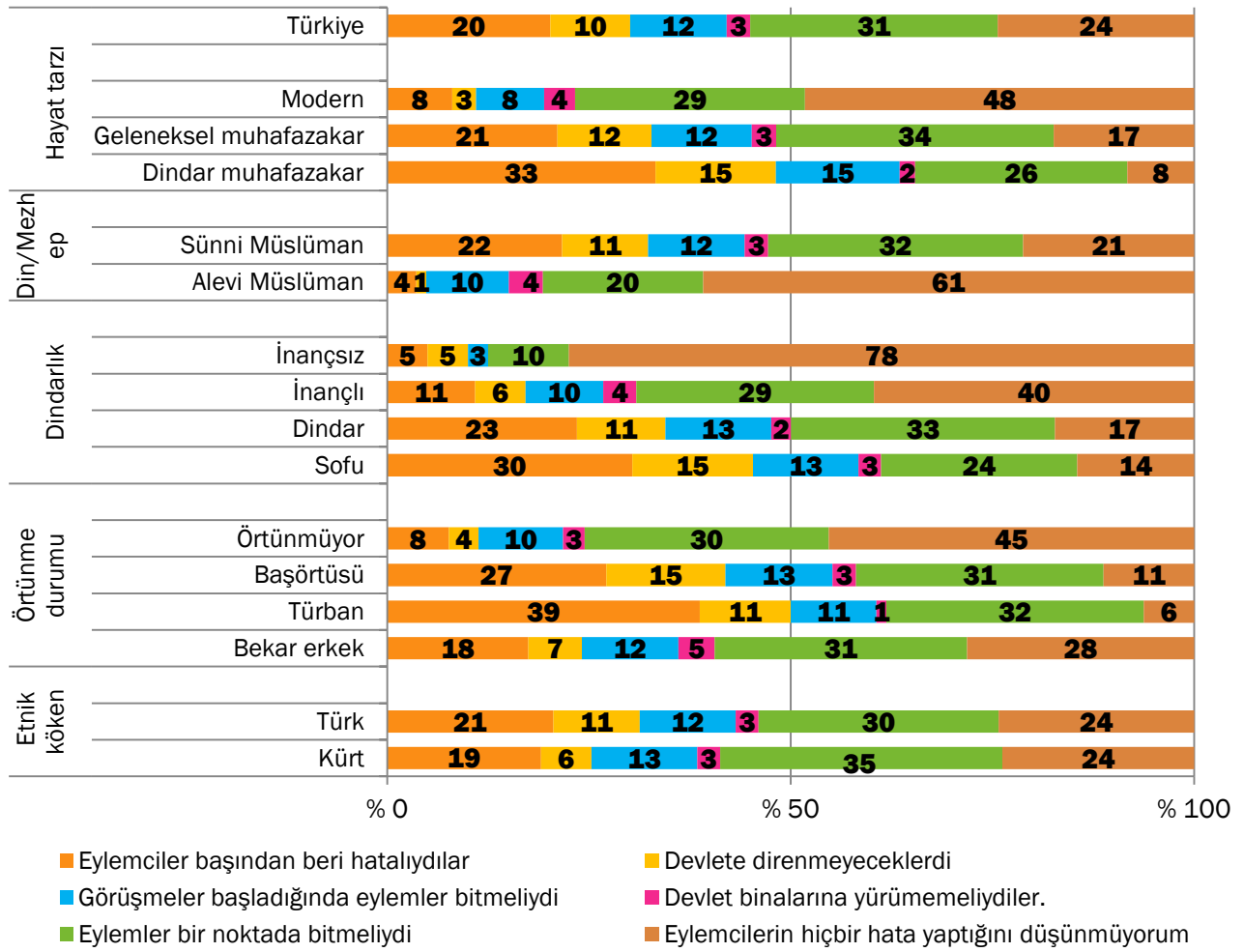

Demografik kümelere göre eylemcilerin tutumuna bakış

Demografik kümelere göre eylemcilerin tutumuna bakış

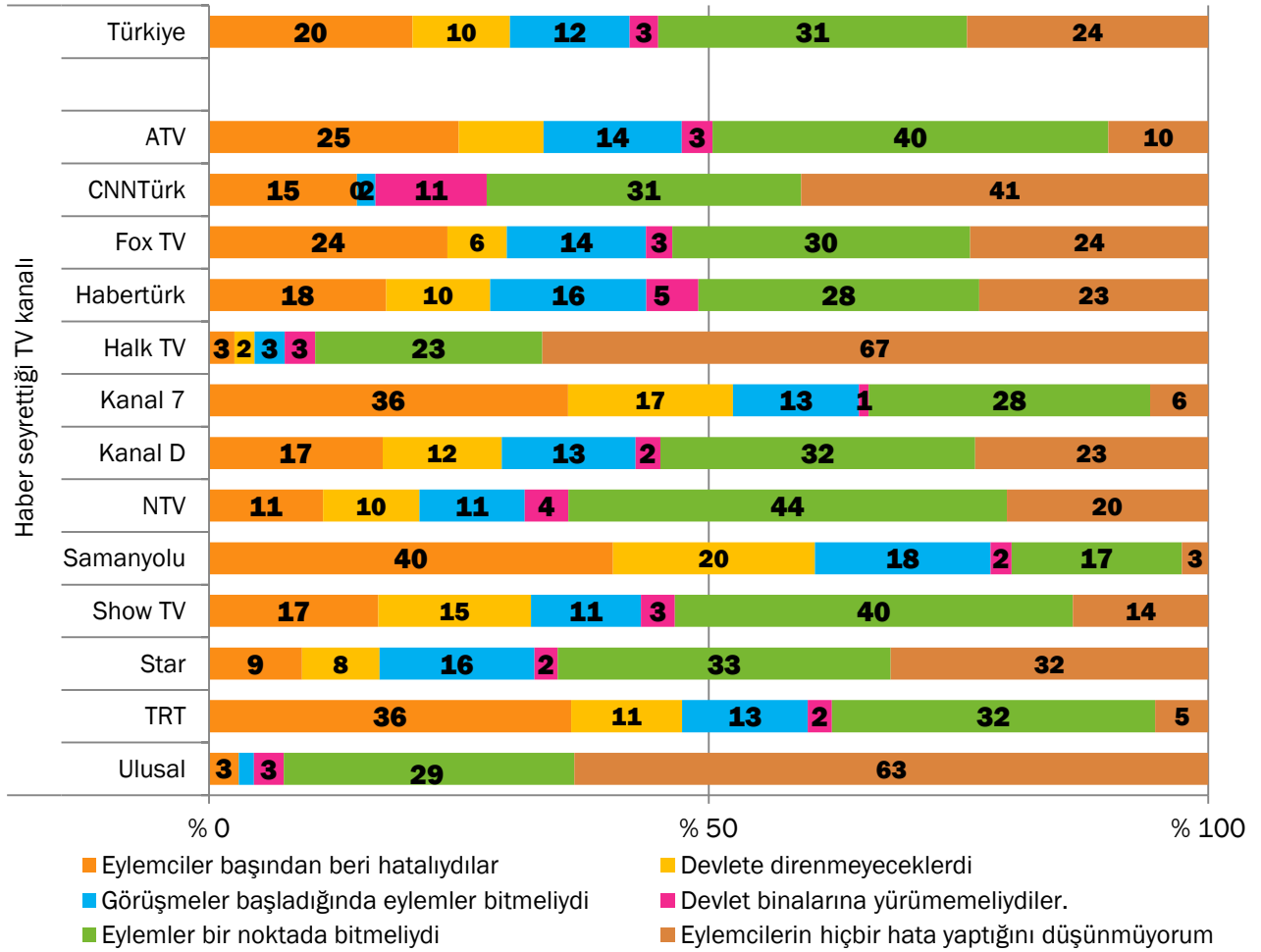

Gezi Parkı olayları boyunca medyanın tutumu, olayları yansıtma biçimi eylemciler tarafından sıkça eleştirildi. 'Karşıt ve yandaş medya' ifadeleri daha da yaygınlaştı. Haber kaynakları gelişen olaylar konusunda toplumda algı yaratılmasında birincil etken. Bu yüzden görüşülen kişilerin haber aldıkları kaynaklarla eylemcilerin tutumlarına bakışları arasındaki ilişkiyi inceledik.

Haberleri en çok iktidar taraftarı olduğunu düşünebileceğimiz Samanyolu, TRT ve Kanal 7'den izleyenlerin, daha yüksek oranlarda 'eylemciler başından beri hatalıydı' ve 'devlete karşı direnmeyeceklerdi' dediklerini görüyoruz. NTV ve ATV izleyenler ise en yüksek oranda 'eylemler bir noktada bitmeliydi' diyenler olmuşlardır. Gezi Parkı olaylarıyla öne çıkan ve Barometre verilerinde bu nedenle yer verdiğimiz Halk TV ve Ulusal Kanal'ın izleyicileri Gezi Parkı eylemcilerine en fazla destek veren kesim olmuştur.

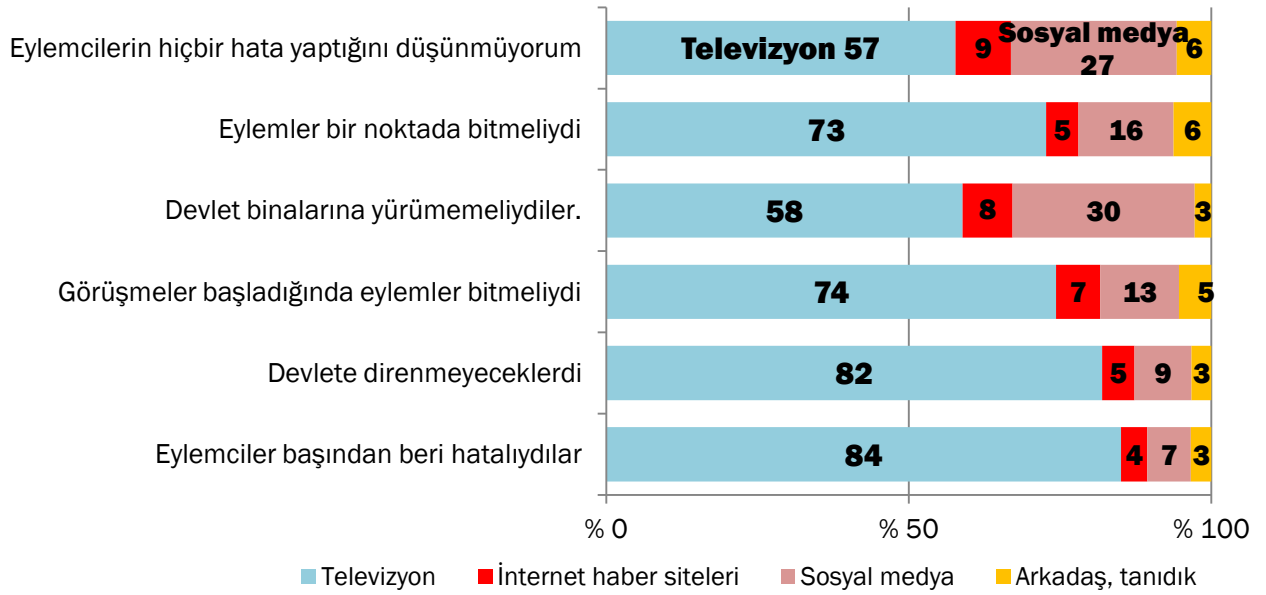
Haber izlediği TV kanalına göre eylemcilerin tutumuna bakış

Gezi Parkı olaylarıyla ilgili bütün kesimlerin birincil haber kaynağı “televizyon” olsa da olaylar sırasında haberleri televizyondan takip edenler eylemcilerin hatalı olduğunu düşünenler arasında fazlayken, eylemcilerin hatasız olduğunu düşünen kesime doğru gittikçe azalmaktadır. Olayları sosyal medyadan duyanlar en çok eylemcileri devlet binalarına yürümekle eleştirenlerin arasında mevcuttur.

Eylemcilerin tutumuna göre/ İlk haberi aldığı kaynak

3.4.1.2. Gezi Parkı olaylarına bakışa göre eylemcilerin tutumu

Gezi Parkı olaylarını, eylemcilerin demokratik bir şekilde hak ve özgürlük talebinde bulunmaları olarak değerlendirenler, beklendiği üzere eylemcileri destekleyen bir tavır almış, yarısı eylemcilerin hiçbir hatası olmadığını belirtmiş, yüzde 32'siyse eylemlerin bir noktada bitirilmesi gerektiğini söylemiştir.

Olayları Türkiye'ye karşı bir oyun olarak değerlendirenlerin üçte birlik kesimi eylemcilerin başından beri hatalı olduğunu, yüzde 30'u ise eylemlerin bir noktada bitmesi gerektiğini belirtmiştir. Buna göre, olayların Türkiye'ye karşı bir komplo olduğu görüşünde olanlar içerisinde bile, eylemcilerin başından beri haksız olduğu düşüncesi öne çıkmamıştır.

Olayların başka şehirlere taşması işi büyüttü diyenler eylemlerin uzamasından şikâyetçi

Eylemcileri başından beri hatalı bulanların yarısından fazlası olayların, Başbakan'ın mitinglerinde sıkça vurguladığı, "Dolmabahçe Camii'ne girilmesi" olayından sonra, eylemcileri hatasız bulanların da olayları daha çok Başbakan'ın açıklamaları ve polis şiddeti üzerine değiştiğini söylemeleri dikkat çekicidir.

Önemli bir başka bulgu da, olayların seyrini eylemlerin başka şehirlere sıçramasının değiştirdiğini söyleyenlerin yarısı, eylemlerin bir noktada bitmesi gerektiğini, yani çatışma ortamının toplumun geneline yayılmasından duydukları rahatsızlıklarını dile getirmiş olmasıdır.

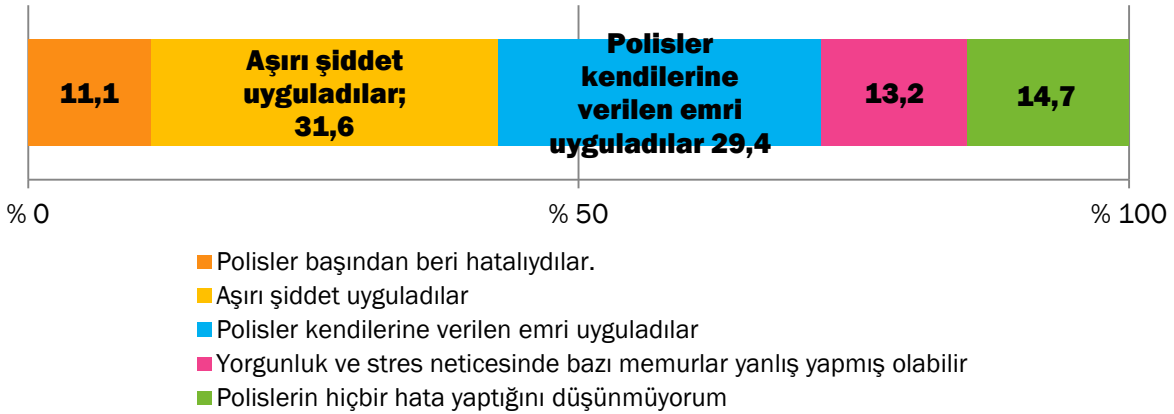

3.4.2. Polislerin tutumu

Gezi Parkı olaylarında eylemcilerin tutumu hakkındaki sorudan sonra, görüşülen kişilerden olayların bir diğer önemli aktörü olan polislerin tutumunu değerlendirmelerini istedik.

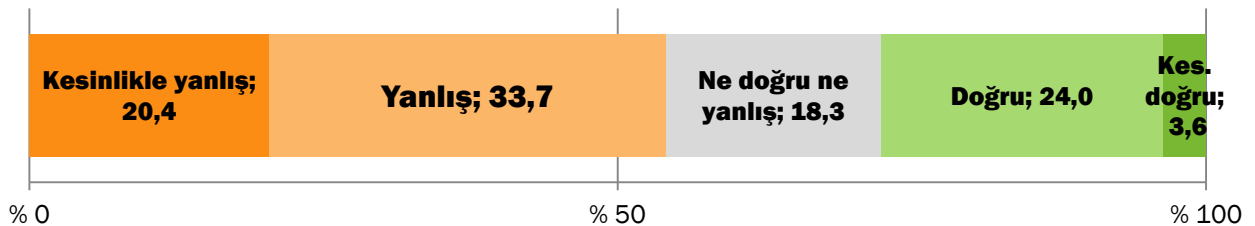
“Sizce polisler bu bir aylık süreçte hata yaptılar mı? Ne noktada yaptılar?” sorusuna, toplumdaki en çok, yüzde 32 oranında, “Aşırı şiddet uyguladılar” cevabı gelmiştir. Ardından, toplumun yüzde 29’u “Polisler kendilerine verilen emri uyguladılar” derken, yüzde 15’i “Polislerin hiçbir hata yaptığını düşünmüyorum”, yüzde 13 “Yorgunluk ve stres neticesinde bazı memurlar yanlış yapmış olabilir”, yüzde 11 ise “Polisler başından beri hatalıydılar” demiştir.

Sizce polisler bu bir aylık süreç boyunca hata yaptılar mı? Ne noktada yaptılar?

Bu sonuçları Haziran'13 Barometresi'nde sorduğumuz ve aşağıda grafiği yer alan, 2013'teki 1 Mayıs eylemlerindeki polis müdahalesiyle ilgili değerlendirmeye karşılaştırabiliriz. 1 Mayıs'ta, polisin olaylarda göstericilere müdahalesini doğru bulan yüzde 28 iken, Gezi Parkı olaylarında “polislerin hatası olmadı” diyenlerin oranının yüzde 15 olduğunu görüyoruz. Polisin tutumu ile ilgili ortada yorum yapanların oranının arttığını da söylemek mümkün.

Polislerin 1 Mayıs olaylarında öğrencilere ve toplananlara müdahalesi yerinde ve doğruydum (Haziran'13).

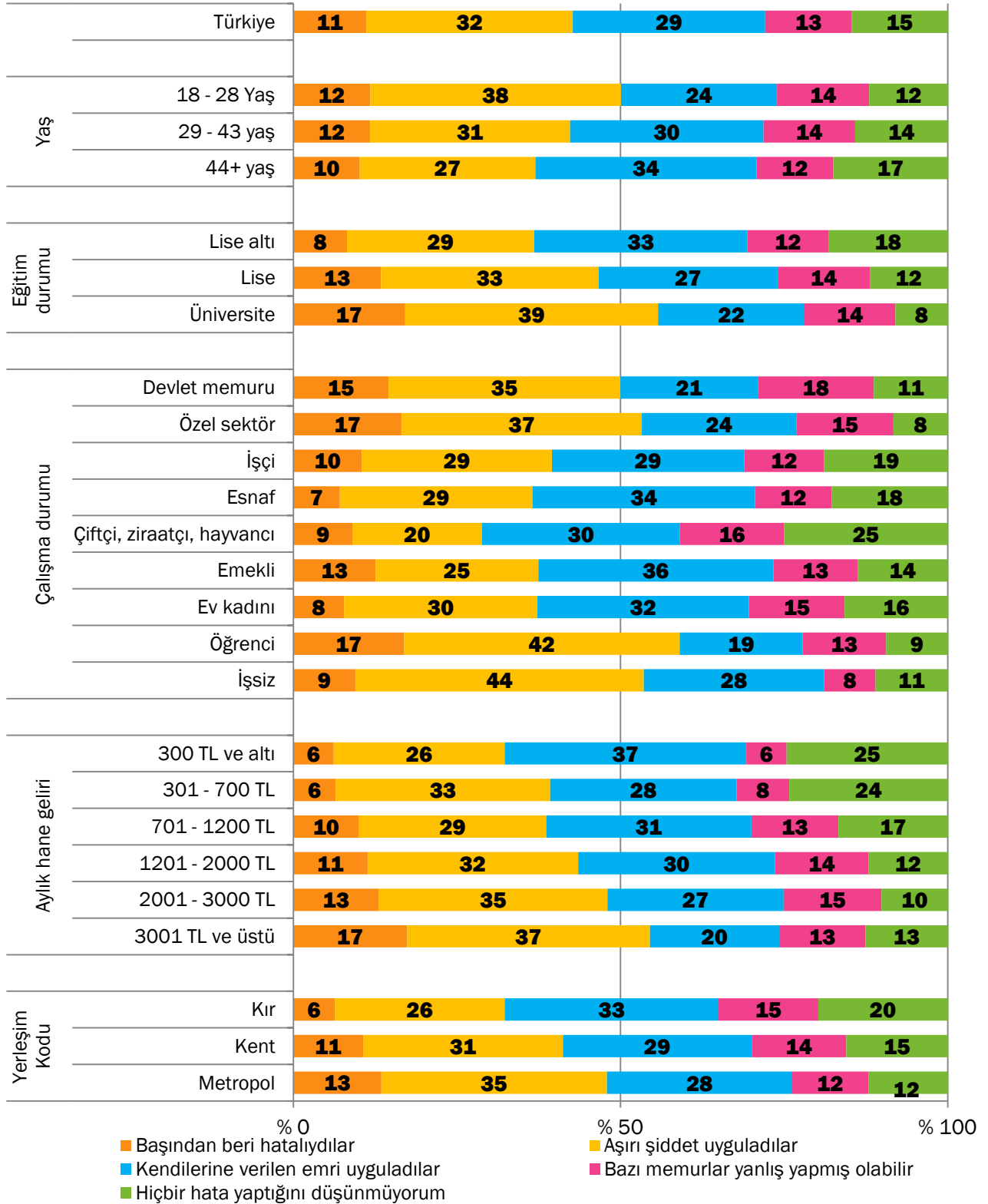
3.4.2.1. Demografik kümelere göre polislerin tutumuna bakış

Toplumun polislerin tutumuna bakışını etkileyen en önemli etkenlerin yaş, eğitim durumu, hayat tarzı, siyasi parti tercihleri ve haber kaynakları olduğunu söyleyebiliriz. Ancak karşımıza çıkan her bir parametrede Ak Parti taraftarlığının veya karşıtlığının ne derece etken olduğunu hesaba katmamız gerekmektedir.

- 18-28 yaş arası grup polisleri en çok hatalı bulan ve aşırı şiddet kullanıldığını en yüksek oranda söyleyen yaş grubu olmuştur.
- Eğitim arttıkça polislerin hatalı olduklarını ve aşırı şiddet kullandığını düşünenlerin oranı artıyor.
- Polislerle ilgili en fazla negatif değerlendirmede bulunanlar öğrenciler, özel sektör çalışanları ve devlet memurları; çiftçi, işçi ve esnafın ise daha çok polisi destekler bir noktadalar. Ayrıca, emekliler, esnaf ve ev kadınları, polislerin kendilerine verilen emri uyguladıklarını en yüksek oranda söyleyenler, yani polisin tutumunu daha ılımlı olarak değerlendirenler olmuşlardır.
- Gelir, yerleşim yeri, dindarlık, örtünme ve hayat tarzı hep beklenen yönde görüş farklılıklarına yol açmaktadır. Gelir düştükçe, kırsal kesime doğru gidildikçe, dindarlık arttıkça, hayat tarzından modernden dindar muhafazakârlığa doğru geçildikçe polislerin kendilerine verilen emirleri uyguladıkları, bazılarının yorgunluk ve stres sebebiyle hata yapmış olabileceklerini ve hatasız olduklarını düşünenlerin oranı artmakta, polislerin hatalı olduğunu ve aşırı şiddet uyguladığını düşünenler azalmaktadır.
- Kürtler ve Türklerin görüşleri arasında en büyük fark aşırı şiddet konusunda olmuş; Kürtlerin yüzde 42'si 'polislerin aşırı şiddet uyguladığını söylemiştir.

Demografik kümelere göre polislerin tutumuna bakış

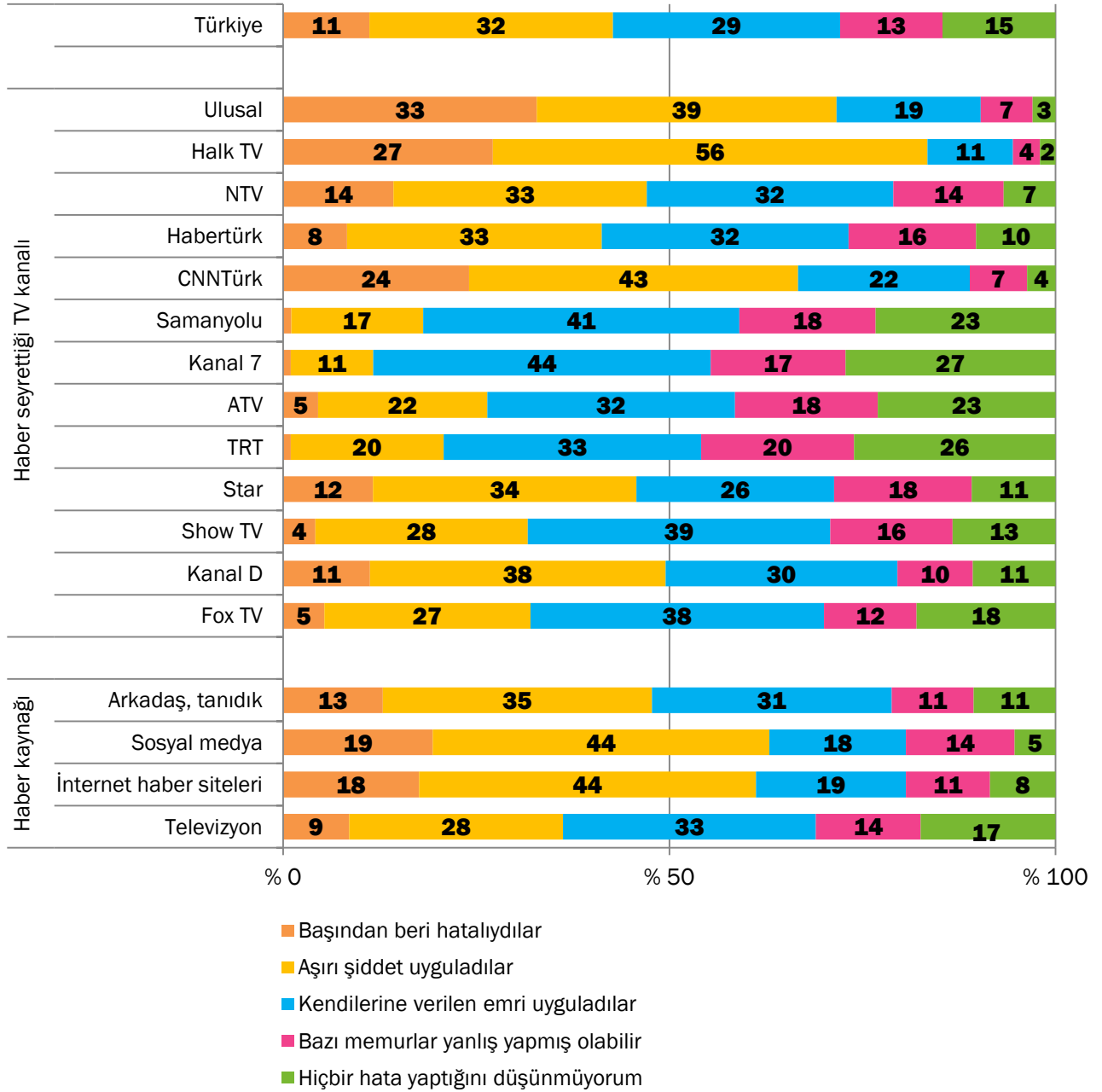
Haber kaynağının insanların algısını belirlemede ne kadar önemli olduğu, polisin Gezi Parkı olaylarındaki tutumunu değerlendirilirken bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Haberleri hükümete yakın olduğunu söyleyebileceğimiz kanallardan izleyenler polisler daha yakın bir duruş sergilerken, eylemcilere yakın duran ve olaylara sıkça yer veren kanallardan izleyenler ise polisler karşıt görüşe sahip olmaktadır. Üstelik görüşler zıt denebilecek kadar birbirinden farklıdır.

- Halk TV ve Ulusal Kanal izleyicileri, tahmin edileceği üzere, belirgin bir oranda polislerin başından beri hatalı olduğunu ve aşırı şiddet kullandığını söyleyen kesim olmuştur.
- Öte yandan, Kanal 7, TRT ve Samanyolu izleyicileri ise polisin hatasız olduğunu en fazla söyleyen kesim olmuştur, ancak oranları hiçbirinde yüzde 30'u geçmemiştir.
- Ayrıca, TRT, ATV ve Samanyolu izleyicileri arasında, “yorgunluk ve stres neticesine bazı polisler hata yapmış olabilirler” diyerek biraz daha yumuşak tavır sergileyenler de bulunmaktadır.
- Kanal 7, Samanyolu ve Show TV izleyicileri, polisler kendilerine verilen emri uyguladıkları görüşüne de en fazla katılanlar olmuş ve en yüksek oranlar bu görüşte göze çarpmaktadır.

Gezi Parkı olayları sırasında gelişmeleri televizyondan takip edenlerin daha çok polisten yana görüş belirttikleri görüyoruz. Olayları “sosyal medya” ve “internet siteleri” üzerinden takip edenlerin ise daha çok polisin tutumunu eleştiren bir tavır içinde olduğunu, yüzde 44’ü polis aşırı şiddet uyguladı derken, yüzde 18’i polislerin başından beri hatalı olduğunu söylediğini görüyoruz.

Haber kaynağına göre polislerin tutumuna bakış

Kararsızların ibresi yine eylemciler tarafını gösteriyor

Siyasi tercihe göre bu soruya verilen yanıtlara baktığımızda en dikkat çekici bulgu bir parti tercih edenlerde değil etmeyenlerde göze çarpıyor. Kararsızlar ve oy kullanmam diyenler polisin aşırı şiddet kullandığı ve kendilerine verilen emri uyguladıkları görüşlerini Türkiye geneline oranla daha fazla dile getirmişlerdir.

3.4.2.2. Gezi Parkı olaylarına göre polislerin tutumuna bakış

- Gezi Parkı olaylarını Türkiye'ye karşı bir oyun olarak değerlendirenlerin yüzde 37'si polislerin verilen emirleri uyguladığını söyleyerek, ortada görüş belirtmiş, yüzde 24'ü olaylar süresince polislerin hiçbir hatası olmadığını belirtmiştir.
- Eylemcileri, “vatan hainleri” olarak değerlendirenler, polislerin hata yapmadığını, “haklarını arayan insanlar” olarak tanımlayanlar polisin aşırı şiddet kullandığını, “dış mihrak güçler” ve “muhalafet partileri” polisler kendilerine verilen emri uyguladıklarını, “marjinal örgüt mensupları” ve “Ak Parti karşıtları” olarak nitelendirenler ise bazı memurların yanlış yapmış olabileceğini daha fazla vurgulamışlardır.
- Gezi Parkı olaylarının seyrini Başbakan'ın açıklamalarının ve polisin müdahalesinin değiştirdiğini söyleyenler, polisleri hatalı bulan ve aşırı şiddet kullandıklarını daha fazla oranda söylemiş; Dolmabahçe Camii'ne girilmesini ve Taksim'deki ortamı başkalarının görmesiyle olayların büyüdüğünü düşünenler ise polislerin hatası olmadığını daha fazla oranda söyleyenler olmuşlardır.

Genel olarak baktığımızda, farklı soru gruplarında eylemcileri destekleyenler veya desteklediğini dolaylı olarak anlayabildiğimiz gruplar daha yüksek oranda polislerin aşırı şiddet kullandığını ve polislerin baştan beri hatalı olduğunu belirtmektedir.

Polislerin hata yapmadığını düşünenler en yüksek oranda düşmanca ifadelerle tanımlanan, 'eylemcilere vatan hainleri diyenler' veya 'olayları tetikleyen camiye girmek olduğunu belirten' gruplar içinde yer almaktadır. İlk tanım, ülkeye karşı bir düşman teşkil edilmekte, ikincisinde ise 'din düşmanlığı' tanımı yapılmaktadır.

3.4.3. Başbakan'ın tutumu

Gezi Parkı olayları süresince, Başbakan'ın eylemlere ve eylemcilere yönelik tutum ve söylemlerinin sert olduğu ve bu sertliğin de olaylara karşı verilen tepkilerin şekillenmesinde önemli rol oynadığı iddia edildi. Toplumda hali hazırda mevcut olan kutuplaşma halinin de, Gezi Parkı olaylarına verilen tepkilere ve bireylerin olayları ve aktörleri tanımlama biçimlerine de yansımaya sebep oldu. Ancak, kutuplaşma halinin devam ettiğini söylemekle birlikte, atlanmaması gereken önemli bir bulgu da Başbakan'ın olaylarla ilgili yaklaşımının kendi seçmen kitlesinde dahi tam anlamıyla karşılık bulmamış olması. Genel olarak bakıldığında iktidar partisi seçmeni dahi polisin ve Başbakan'ın tutumlarının daha ılımlı olmasını talep etmektedir.

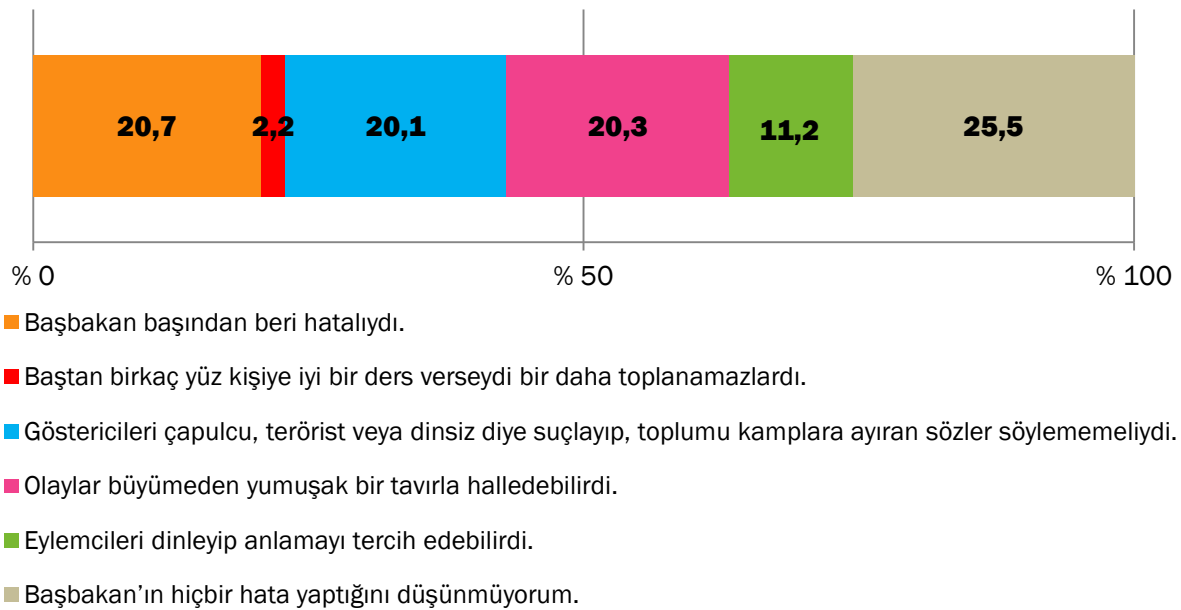
Diğer aktörlerde olduğu gibi görüşülen kişilere öncelikle “Sizce Başbakan bu bir aylık süreç boyunca hata yaptı mı? Ne noktada yaptı?” sorusunu yönelterek genel bir

değerlendirme yapmalarını istedik. Toplumun dörtte biri “Başbakan’ın hiçbir hata yaptığını düşünmüyorum”, beşte biri “Başbakan başından beri hatalıydı”, beşte biri “Göstericileri çapulcu, terörist veya dinsiz diye suçlayıp, toplumu kamplara ayıran sözler söylememeliydi”, beşte biri “Olaylar büyümeden yumuşak bir tavırla halledilebilirdi”, yüzde 11’i ise “Eylemcileri dinleyip anlamayı tercih edebilirdi” demiştir.

Genel olarak değerlendirdiğimizde, Başbakan’ın hata yapmadığını söyleyenler az bir farkla daha fazla olmuştur, ancak hiçbir seçenek toplumun çoğunluğunun görüşünü yansıtır nitelikte olmamıştır.

Sizce Başbakan bu bir aylık süreç boyunca hata yaptı mı? Ne noktada yaptı?

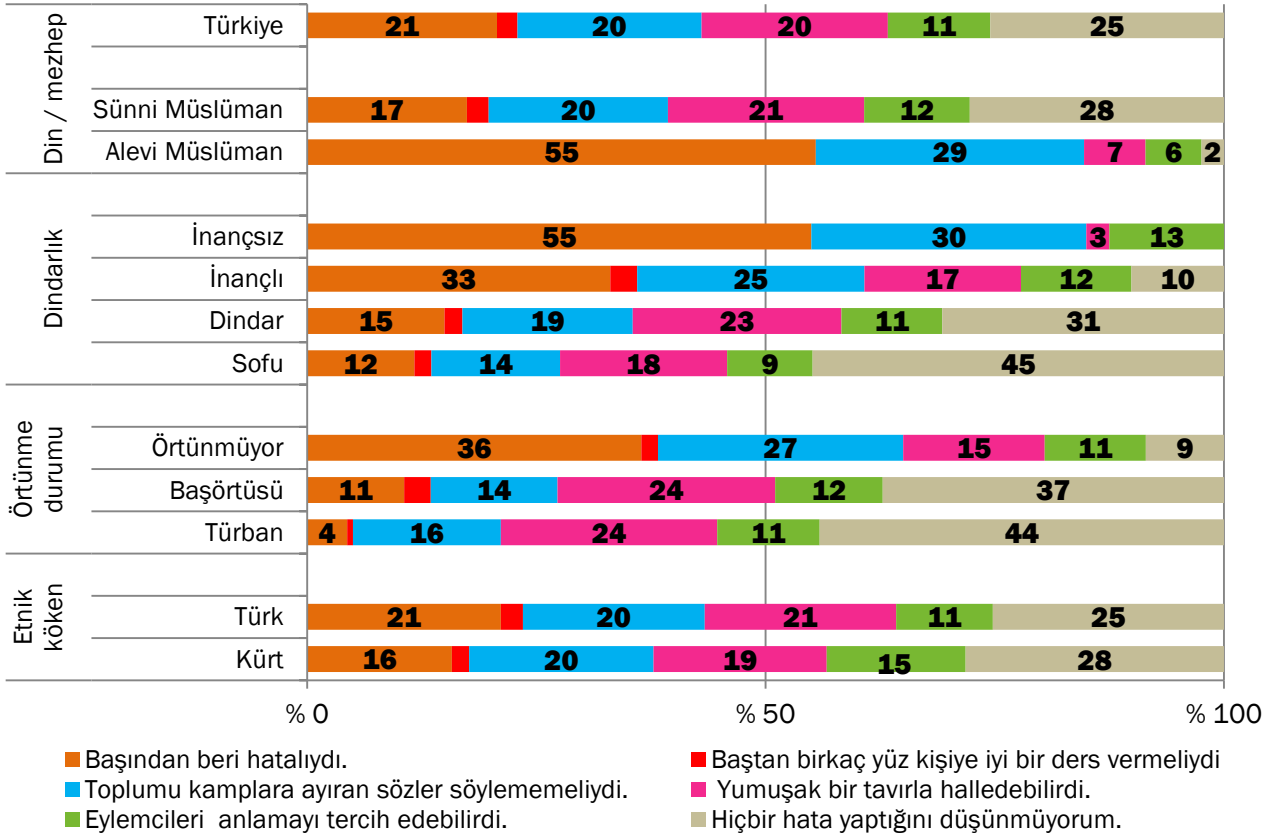

Toplumun Başbakan’ın tutumuna bakışını etkileyen en önemli etkenlerin diğer aktörlere benzer şekilde, eğitim durumu, çalışma durumu hayat tarzı, siyasi parti tercihleri ve haber kaynakları olduğunu söyleyebiliriz.

- Hayat tarzı yine kutuplaşmanın en belirgin olduğu küme olmuş, modernden muhafazakâra gidildikçe Başbakan’a destek belirgin bir biçimde artmıştır. Ancak, dindar muhafazakârların çoğunluğunun değil de yüzde 45’inin Başbakan’ın başından beri haklı olduğunu söylemesi dikkat çekicidir.
- Eğitim arttıkça Başbakan’a destek olanların ve eylemcileri anlamaya çalışabilirdi diyenlerin oranı azalıyor, toplumu kamplara ayıracak sözler söylememeliydi ve Başbakan başından beri hatalıydı diyenlerin oranı artıyor.
- Gelir arttıkça ve kırsaldan metropole gittikçe Başbakan’a destek azalmaktadır.

Demografik kümelere göre Başbakan'ın tutumu

- Dindarlık ve örtünme arttıkça Başbakan'a destek de artmaktadır, ancak dindar ve sofu kesimlerin yarıya yakınının Başbakan'ı eleştirdiklerinin, yüzde 100 haklı bulmadıklarının altını çizmek gerekir.
- Olaylarla ilgili haberleri sosyal medya ve internet sitelerinden alanların Başbakan'ın hatalı olduğunu düşünmeye daha çok eğilimi olduğunu, haberleri televizyondan alanların ise, Başbakan'ın hatası olmadığına ve olayları büyümeden yumuşak bir şekilde çözebileceğine olan inançlarının daha fazla olduğunu görüyoruz.
- Eylemciler ve polislerin tutumuna bakışa paralel şekilde, haberleri Samanyolu, Kanal 7, ATV ve TRT'den izleyenlerin daha fazla oranda Başbakan'ı haklı, Halk TV ve Ulusal TV izleyicileri ise daha fazla oranda haksız görmüşlerdir. En fazla oranda toplumu kamplara ayıran sözler söylememeliydi diyenler NTV ve CNN Türk izleyicileri olurken, Show TV izleyicileri de en fazla oranda olaylar yumuşak bir tavırla çözülebilirdi diyenler olmuşlardır.
- Ak Parti seçmeninin yüzde 50'si Başbakan'ı tamamen haklı bulmaktadır. Dörtte biri ise 'yumuşak bir tavırla olayları çözebilirdi' diyerek daha ılımlı bir tavır içerisinde

girmişlerdir. Ak Parti seçmeninin yarısının, Başbakan'ın tamamen haklı olduğunu düşünmediğini belirtmesi çarpıcı bir bulgu olmuştur.

- CHP seçmeni, her zaman olduğu gibi Başbakan Erdoğan'a karşı görüş belirtmiş, yüzde 52'si Başbakan başından beri hatalı, yüzde 28'i 'toplumu kamplara ayıran sözler söylememesi gerekirdi' demiştir.
- Ak Parti ve CHP seçmenlerine baktığımızda, Başbakan'ın tutumu konusunda birbirine tamamen karşıt görüşte olan yüzde 50'lik kesimler olması, kutuplaşmayı göstermesi açısından dikkat çekicidir.
- MHP seçmeninin yüzde 30'u Başbakan hatalıydı derken, yüzde 27'si yumuşak tavırla olaylar çözülebilirdi diyerek kendilerini ortada konumlandırmışlardır.

3.4.3.1. Gezi Parkı olaylarına bakışa göre Başbakan'ın tutumunu değerlendirme

Gezi Parkı olaylarını, eylemcilerin demokratik bir şekilde hak ve özgürlük talebinde bulunmaları olarak değerlendirenlerin yüzde 40'ı Başbakan'ın başından beri hatalı olduğunu söylerken, olayları Türkiye'ye karşı bir oyun olarak değerlendirenlerin de yüzde 40'ı Başbakan'ın hiçbir hatası olmadığını söylemiştir. Bu zıt değerlendirmeler, toplumda Gezi Parkı olayları ile ilgili oluşan kutuplaşmanın bir yansıması niteliğindedir.

- Eylemcileri "vatan hainleri" olarak değerlendirenlerin yarısı Başbakan'ın tutumunu haklı bulurken, eylemcileri "haklarını arayan insanlar" olarak tanımlayanların da neredeyse yarısı Başbakan'ın haksız olduğunu söylemiştir.

3.5. Olaylarla İlgili İddialar

Gezi Parkı olayları ortaya çıktığı ilk günlerden ve hatta anlardan itibaren sosyal medyadan, televizyon kuruluşlarına kadar tüm iletişim kanallarının büyük bir kısmı iki cepheye ayrıldı; eylemcilere sempatiyle bakan ve gösterilere tamamıyla taraf olan bir cephe ve eylemlerin tamamen karşısında olan diğer cephe. Bu iki taraf kimi zaman kendisi bir takım iddialar üretti, kimi zaman da siyasi aktörlerin iddialarına yer verdi. Biz de, KONDA olarak bu araştırma kapsamında bu iddialardan belirleyici olanlarını seçip görüştüğümüz kişilere ne derece inanıp inanmadıklarını sorduk. İki cepheden ortaya atılan ve bizim seçtiğimiz iddialar ise aşağıdakilerdi.

Eylemciler, göstericiler ve taraftarları tarafından ortaya atılmış iddialar

<i>Bazı Ak Parti yandaşları ellerinde sopa, bıçak ve satırlarla sokağa çıkıp göstericilere saldırdı.*</i>
<i>Eylemcilerin üzerine sıkılan su kimyasaldı ve yakıcı etkileri vardı.</i>
<i>Polisler kişisel davranıp aşırı şiddet kullandı.</i>

Başbakan ve Ak Parti taraftarları tarafından ortaya atılmış iddialar

<i>Eylemciler camide alkollü içki içti.</i>
<i>Eylemciler bayrak yaktı.</i>
<i>Eylemler Türkiye'nin kalkınmasını çekemeyen dış güçlerin tezgâhı, oyunu.</i>

*Bu araştırma gerçekleştirildiği tarihte, 'Taksim/ Talimhane'de göstericilere pala ile saldıran esnaf' haberleri tüm medya organlarına yansımamıştı. Dolayısıyla, denekler sorulara cevap verdiği sırada bu iddialar henüz sosyal medyada bir kaç bulanık görüntü ile paylaşılan söylentiden ibaretti.

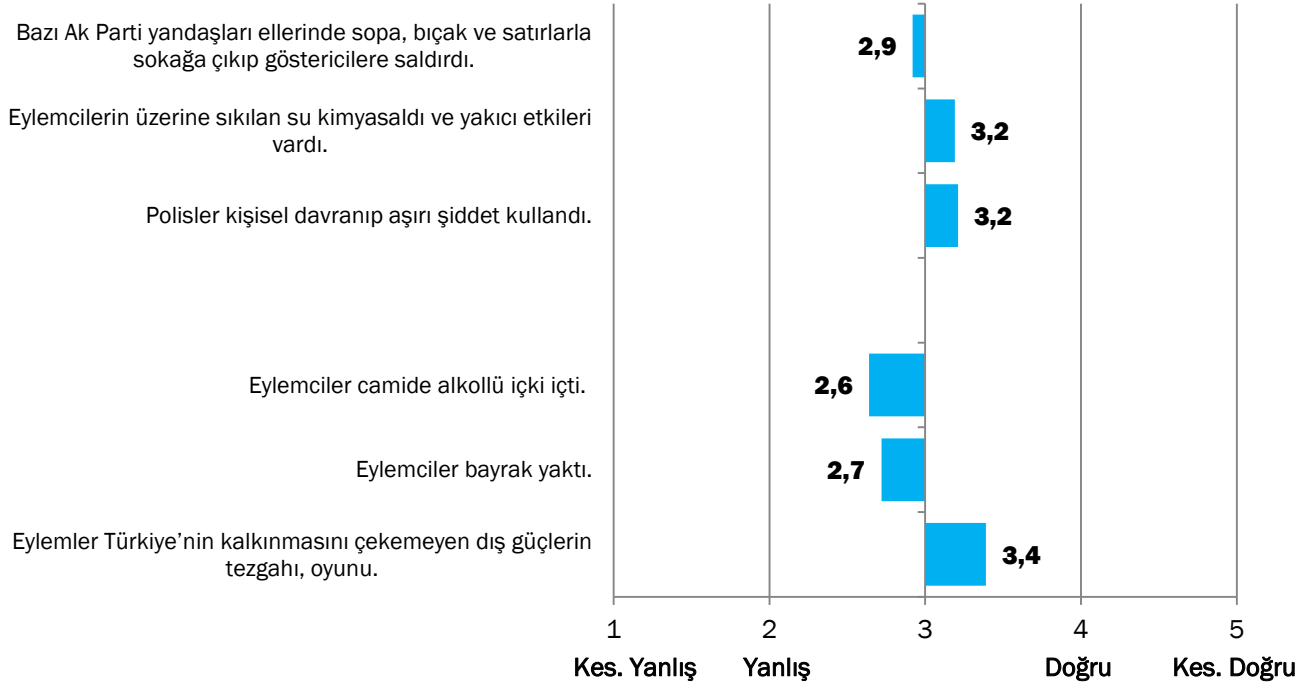
Yukarıdaki iddialar ayrı ayrı görüşülen kişilere söylenip bu ifadenin ne derece doğru olup olmadığını beşli ölçekte belirtmeleri istenmiştir.

Hiçbir iddiaya toplumun tamamı inanmış değil

Cevaplar üzerinde farklı analizler yapacağız; ancak, en başta belirtmeliyiz ki, kimse toplumun tamamını bir iddiaya inandıramıyor. Hatta hiç bir taraftar kitlesi bile kendi liderinin söylediklerine külliyen iman etmiyor. Bunu da, toplum yapısı açısından önemli ve son derece pozitif bir unsur olarak yorumluyoruz.

Olaylar ile ilgili iddialar

Bu grafik genel olarak bakıldığında toplumun, Ak Parti kanadından gelen iddialara göstericiler kanadından gelenlere göre daha az inandığını göstermektedir.

Toplumda komplo teorilerine sempati var

'Eylemlerin dış güçlerin tezgâhı olduğu' fikri ortalamada en yüksek oranda destek alan iddia olarak göze çarpmaktadır. Başbakan ve Ak Parti kanadından birçok fırsatta belirtilmiş olan bu ifadeye ortalamada bu denli yüksek gelmesi diğer iki Ak Parti iddiasına inanç daha düşükken, dikkat çekici bir durum olarak karşımıza çıkıyor. *Bu durumu, Ocak'13 Barometresi kapsamında incelediğimiz 'Bilime inanç ve komplo teorileri' raporundaki bir bulgu ile açıklayabiliriz; Türkiye toplumu, kendi hayatı çerçevesinde rasyonel bir bakış açısı çizerken, ülke hayatı konusunda daha 'her söylenene inanır' bir tavır sergilemektedir.*

Bu bulgu, iktidar partisinin 'olayların dış güçlerin tezgâhı' iddiasının tamamen irrasyonel olduğunu düşündüğümüz anlamına gelmemelidir. Sadece, toplumun ülke hayatı ile ilgili olarak ortaya atılan ve özellikle ülkeyi mağdur gösteren iddialara inanma eğilimi bulunmaktadır.

Önemli olan iddiaların toplumun hangi kümelerinde ne derece kabul gördüğü

Bu bölümün en başında da söylediğimiz gibi, Gezi Parkı olayları boyunca ortaya atılan bu iddiaların toplumun tamamı tarafından değil, hangi kesimlerinde ne derece kabul gördüğü önemli. İlk olarak yukarıdaki oranları parti seçmenlerine göre ayrıştırıp bakmak önemli bulgular ortaya koyacaktır.

İlk olarak eylemciler kanadından gelen üç iddiaya parti seçmenlerinin ne derece inanıp inanmadığını incelediğimiz zaman Ak Parti seçmeni içinde bile oranı yüzde 10 ile 20 arasında değişen bir grubun bu iddiaları doğru bulduğunu gözlemliyoruz. Diğer yandan, CHP seçmeni içinde eylemcilerin desteklediği iddiaları yanlış bulma oranı genelde yüzde 10'un altında kalıyor. MHP seçmeni CHP seçmeni kadar olmasa da bu ifadeleri ortalamada doğru buluyor.

BDP seçmeni polis şiddeti ve polisin sıkıldığı gazın yakıcı etkisi olduğu iddialarına diğer tüm iddialardan daha fazla inanmaktadır. Devlet ve polis ile anlaşmazlığı diğer seçmen gruplarına göre çok daha fazla olduğunu düşünebileceğimiz BDP seçmenin polise bu tip bir tepkisi olması beklenir bir durum olarak karşılanabilir.

'Kararsız' genele değil eylemciye yakın

En dikkat çekici grup –rapor içinde değişik bölümlerde belirttiğimiz gibi- kararsız seçmen olarak göze çarpıyor. Hangi partiye oy vereceksiniz sorusuna 'kararsız' olduğunu belirterek cevap veren denekler bu iddialara Türkiye ortalamasına değil de, eylemci lehine cevap verenlerin ortalamasına yakın bir tavır sergilemektedir. Genel Barometre analizlerine göre kararsız seçmenin Türkiye geneline yakın bir profil sergilediği düşünülürse bu farklılık önem arz etmektedir. Örneğin; Türkiye genelinin yüzde 43'ü 'Ak Parti yandaşlarının göstericilere saldırdığına' inanmazken, bu oran kararsız seçmenler arasında yüzde 33'e düşmektedir.

İktidar ve Başbakan tarafından ortaya atılan iddialara yaklaşımı parti seçmenlerine göre incelediğimizde de benzer bulgularla karşılaşıyoruz.

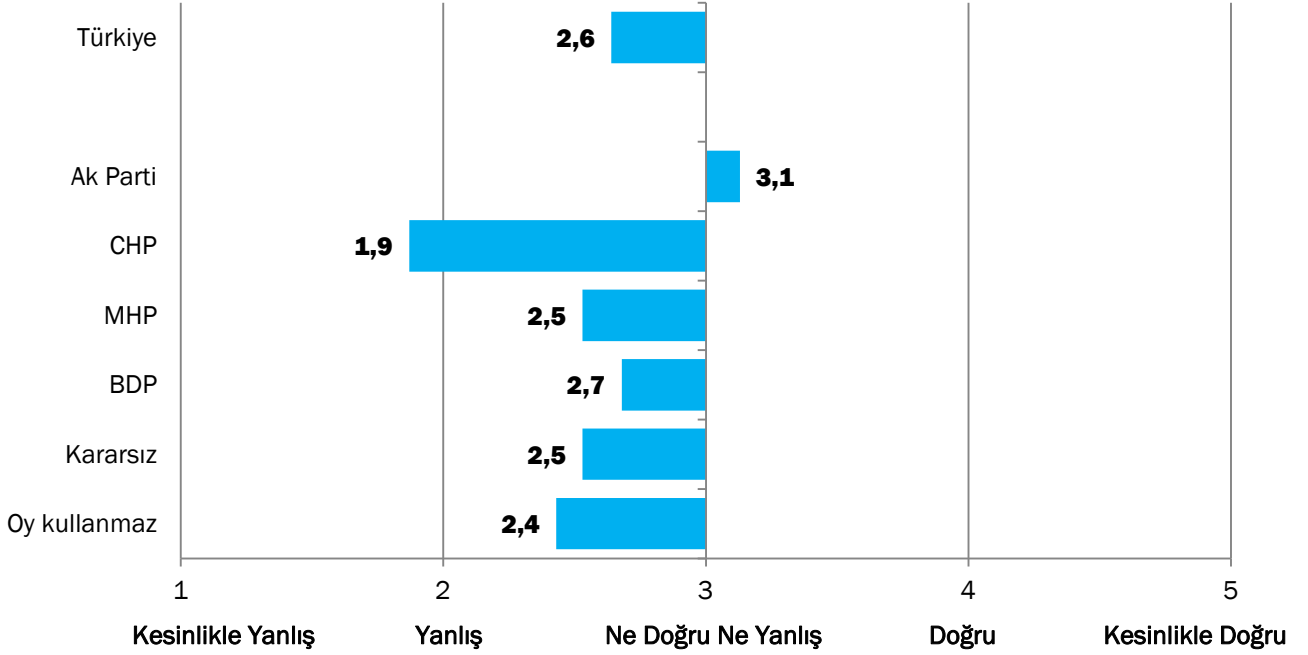
Camide içki içilmesi ve bayrak yakma konularında Ak Parti içinde yüzde 30 mertebesinde bir grup, kendi liderlerinin ifade ettiği bu iddialara inanmadıklarını belirtmektedir. İktidar partisine oy vereceğini belirten seçmenin sadece yüzde 40'ı camide alkol tüketildiğine inanmaktadır. Genellikle profili Türkiye geneline daha yakın olduğunu bildiğimiz kararsız seçmenin bile ancak yüzde 17'si bu iddiayı doğru bulmaktadır.

BDP seçmeni ise, dikkat çekici oranda Başbakan'ın birçok kez meydanlarda tekrarladığı bu iddiaya Türkiye genelinden daha fazla oranda inanmaktadır. Bu durumu, dindarlık seviyesi diğer seçmenlere göre daha yüksek olan BDP seçmeninin dini hassasiyetleri ile açıklamak mümkün olabilir.

Camide içki içilme iddiasına ortalama olarak baktığımızda da BDP'nin Ak Parti dışındaki tüm gruplara göre daha fazla inandığını gözlemleyebiliyoruz.

Eylemciler camide içki içti

'Camide içki içildiğine' inanmak sadece Ak Partili olmak ile ilgili

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi Ak Parti seçmenleri, 'camide içki içildi' iddiasına ortalamada 'ne doğru ne yanlış' mertebesinde cevap vermektedirler. Grafiğe genel bir resim olarak bakarsak, iktidar partisi dışındaki tüm grupların eksenin 'inanmama' kısmında olduğunu gözlemliyoruz.

Eylemcilerin bayrak yaktığına inananların oranı ülke genelinde yüzde 27 mertebesindeyken, Ak Parti seçmeni içinde yüzde 37'ye yükselmektedir. Ancak, Ak Parti seçmeninin yüzde 31'i bu iddiaya doğru bulmuyor, üçte biri ise şüpheyle bakıyor.

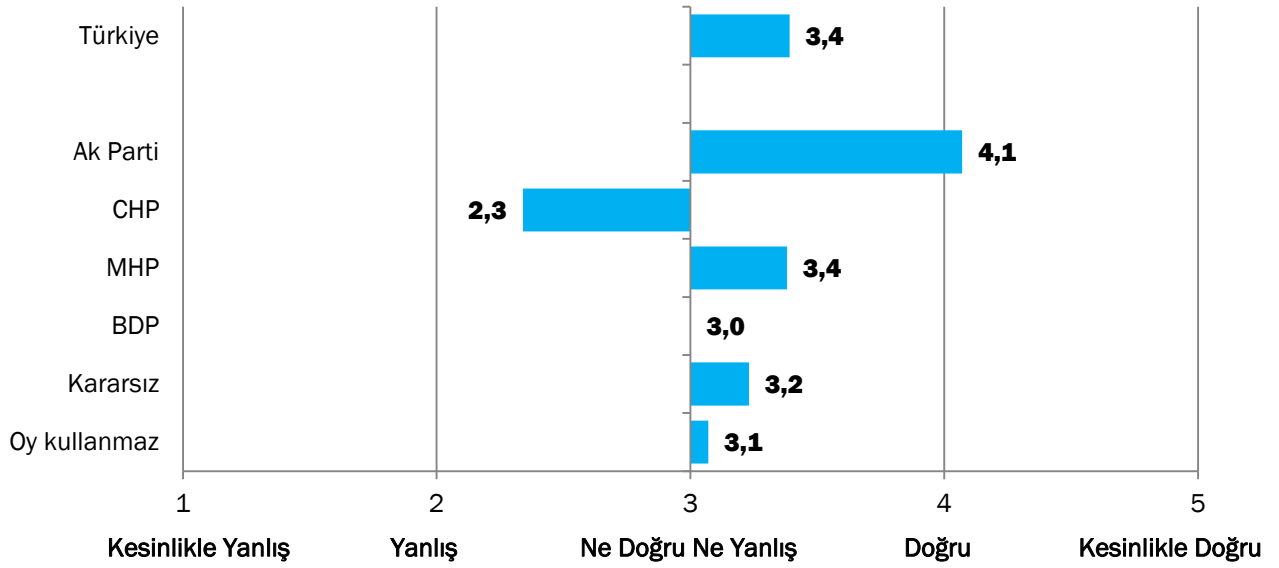
'Gezi parkı olaylarının dış mihrakların kışkırtmasıyla olduğu' iddiasının toplum genelinde Ak Parti tarafından ortaya atılmış iddialar arasında en fazla kabul gören olduğunu söyleyebiliriz. CHP seçmenlerinin bile yüzde 20'si bu iddianın gerçek olduğunu düşünürken, yüzde 18'i ise ne doğru ne yanlış demektedir. Diğer yandan, bu soruyla ilgili kararsız seçmenin tavrı Ak Parti'den ziyade gene CHP'ye daha yakındır.

MHP seçmeni 'dış mihrak' iddiasını destekliyor

İktidar partisinin bu iddiasıyla ilgili MHP'nin tavrı dikkat çekici. Diğer ifadelerle ilgili yaklaşımı daha çok iktidar karşıtlığı olarak görebileceğimiz MHP seçmeni Ak Parti'nin bu iddiasına daha çok inanmış gözükmektedir. Milliyetçi Hareket Parti'sine oy vereceğini söyleyenlerin yüzde 59'u bu iddiayı doğru bulmaktadır. Bu oran kararsız seçmen arasında bile yüzde 47 mertebesinde.

Gösteriler dış mihrakların işi

Kararsız seçmen

Okuduğunuz bu raporun farklı aşamalarında ortaya koyduğumuz önemli bir bulgu burada da dikkatimizi çekiyor. Genel olarak Konda Barometre raporlarında kararsız seçmenin, Türkiye geneline paralel bir profil davranış biçimi ortaya koyduğunu belirtmiştik. Ancak, Gezi Parkı olaylarına bakış sorularında kararsız seçmen Türkiye geneli ortalamasından ziyade eylemcilere destek veren kümenin lehine bir yaklaşım sergilemektedir. Kararsız seçmenler iktidar partisinin iddialarına Türkiye ortalamasına göre daha az inanmakta, eylemciler tarafından ortaya atılmış iddialara ise daha fazla ikna olmuş bir tablo çizmektedirler.

Diğer bir bakış açısıyla bu veriyi iki farklı şekilde değerlendirebiliriz; kararsız seçmen içindeki Ak Parti'ye oy verme potansiyeli olanlar oran olarak azalmış olabilir. Potansiyel Ak Parti seçmeni olup da, siyasi tercih sorusuna 'kararsızım' şeklinde yanıt verenlerin güncel siyasete yaklaşımı iktidar partisinin söyleminden uzaklaşmış olabilir.

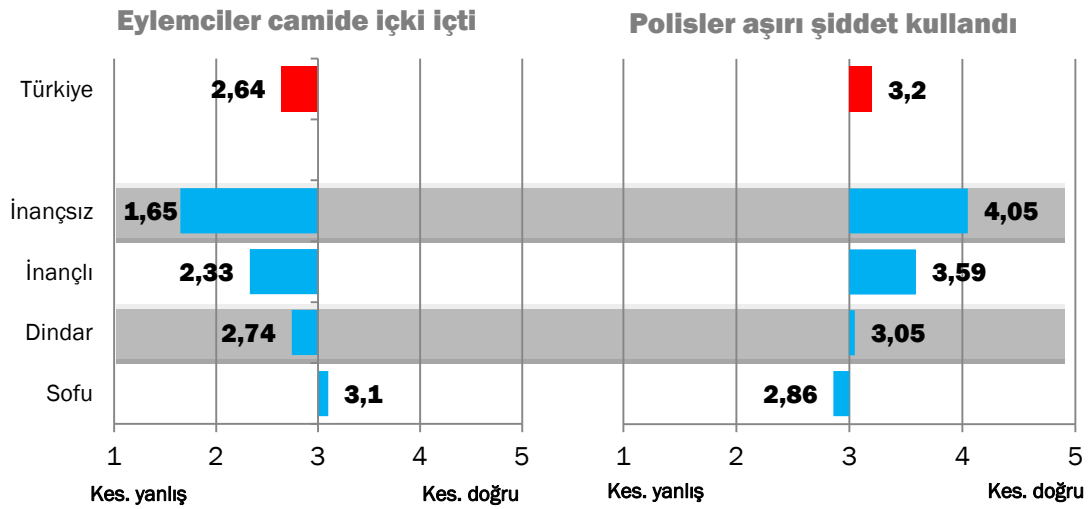
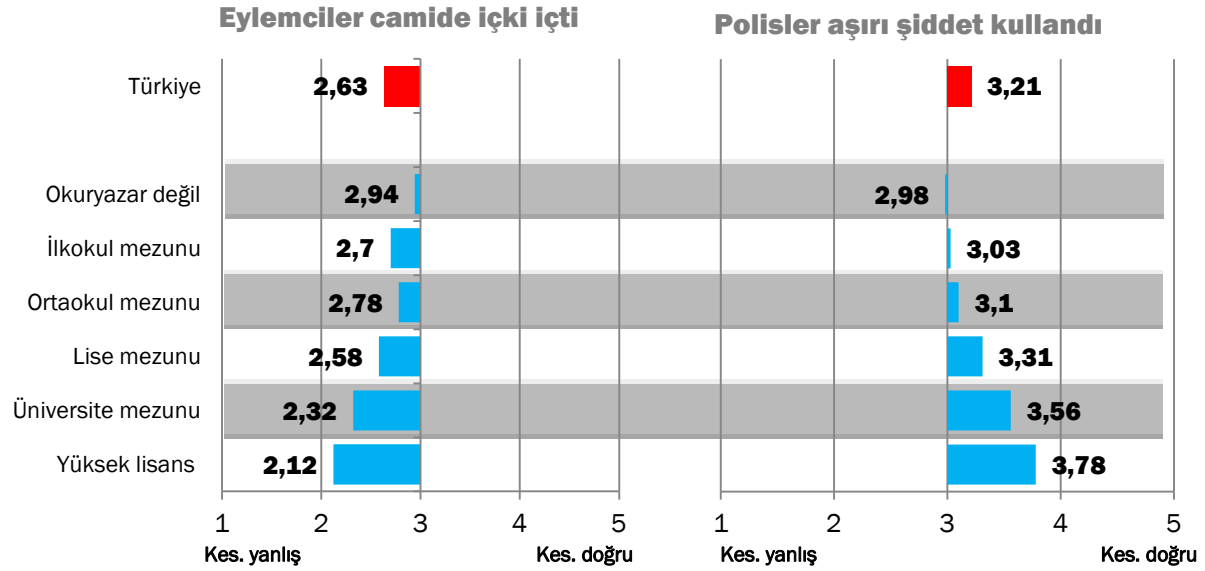
İddialara inancı tetikleyen farklı sebepler var

Korelasyon analizlerine baktığımızda siyasi tercihin bu iddialara inancı belirleyen tek parametre olmadığını görüyoruz.

Siyasi tercihi sabit görüp, diğer bir deyişle herkesin siyasi tercihinin aynı olduğu gibi bir varsayım yapsak bile, eğitim seviyesi ve dindarlık seviyesi bu iddialara inanışta belirleyici bir unsur oluyor. Ancak, aşağıdaki grafiklerde de görülebileceği gibi bu farklar dikkat çekici bir değişimi tetiklemiyor. Özellikle, parti seçmenleri içindeki değişik demografik gruplara göre ortalamalara baktığımızda önemli ipuçlarıyla karşılaşılıyor.

Camide içki içilmesi ile ilgili iddiaya bakış diğer konulara göre eğitime ve dindarlığa göre çok daha fazla değişiklik gösteriyor.

Yukarıdaki iki grafikteki durumu eğitim seviyesi daha düşük, dindarlığıysa daha yüksek olan Ak Parti seçmenlerine bağlayabiliriz. Zira daha derin çapraz analizler yapınca bunun doğruluk payı olduğunu tespit edebiliyoruz.

Diğer bir deyişle, eğitim seviyesi yükseldikçe Ak Parti iddialarına inanma oranı artıyor, ancak bunun sebebi aslında eğitim seviyesi yükseldikçe deneklerin Ak Partili olma ihtimallerinin düşüyor olması.

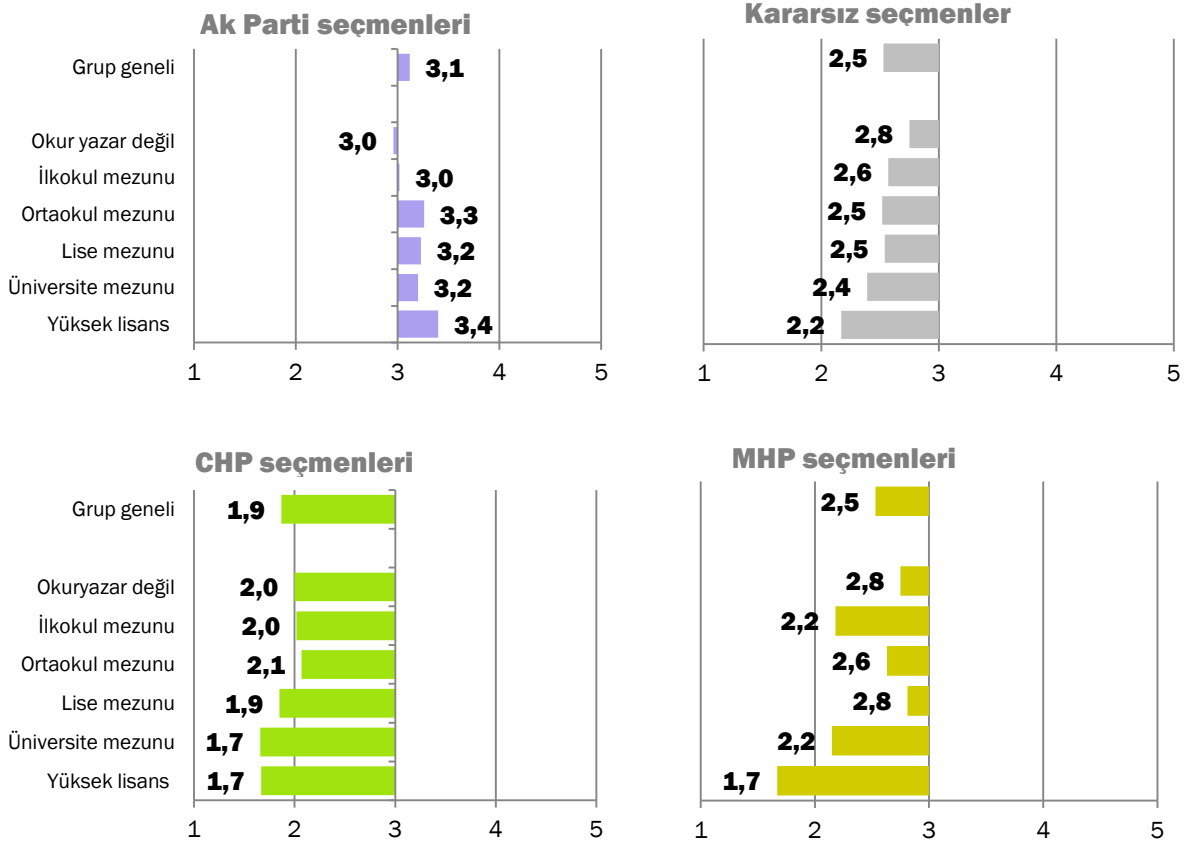
Eylemcilerin camide içki içtiği iddiası bu altı söylemin en dikkat çekici ve şaşırtıcı bulgularını ortaya koyuyor.

Yukarıda bu söyleme inandırıcı olmanın eğitime göre değiştiğini belirttik. Ancak, bu söylemin esas destekçisi Ak Parti seçmenleri içinde, eğitim seviyesi gruplarına göre bu ifadeye ne derece inanıldığına bakarsak aşağıda grafikte yer alan dikkat çekici sonuçla karşı karşıya kalıyoruz.

Aşağıdaki grafikleri, örnek kullanarak anlatmak gerekirse; Ak Parti seçmenleri içinde son bitirdiği okul 'ortaokul' olanların 'camide içki içildi' iddiasına verdikleri ortalama cevap '3,3' (ne doğru ne yanlıştan biraz doğruya doğru) iken, üniversite mezunu Ak Partililerin ortalama cevabı neredeyse aynı değer olan 3,2 mertebesindedir.

Eylemciler camide alkollü içki içti

Neticede, rakamlardaki çok ufak farklara bakmazsak, iktidar partisi seçmeni içinde camide içki içildiği iddiasına inanma konusunda eğitilmiş ve eğitimsiz arasında büyük bir fark gözükmemektedir.

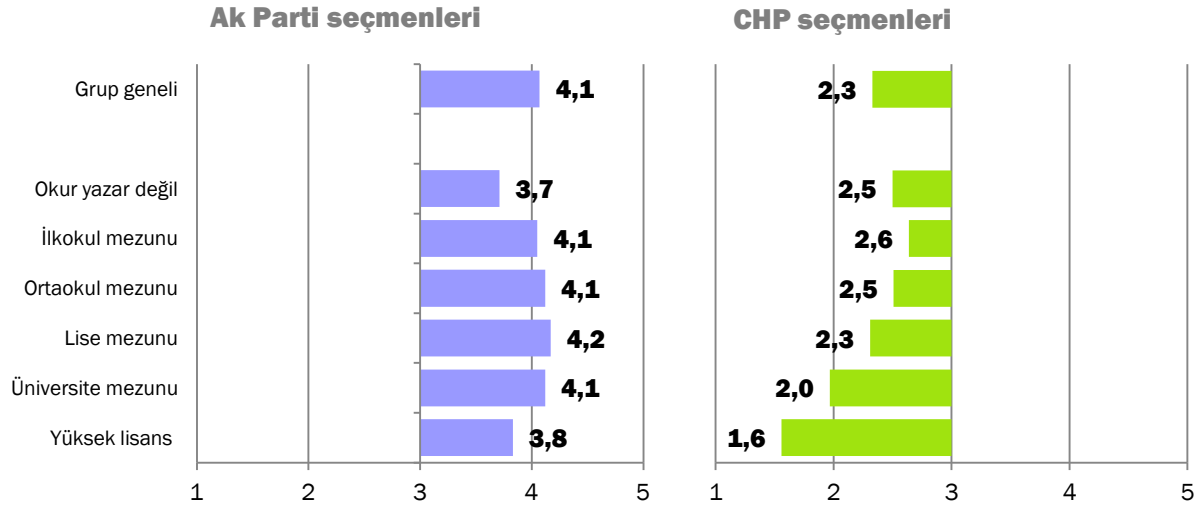
Kararsız seçmenlerin eğitim seviyesine göre camide içki içilmesine yaklaşımı genel araştırma geneli ile paralel bir tablo sergiliyor. Aynı Türkiye geneli grafiğinde de görüldüğü gibi kararsız seçmenin eğitim seviyesi yükseldikçe 'camide alkollü içki içildiğine' inancı azalmaktadır.

CHP seçmenlerinin camide içki içildiğine dair inançları eğitim seviyeleri arttıkça çok az oranda düşmektedir. Diğer yandan MHP seçmenleri içinde bu tip bir etkilenme olduğunu söylemek hayli güç.

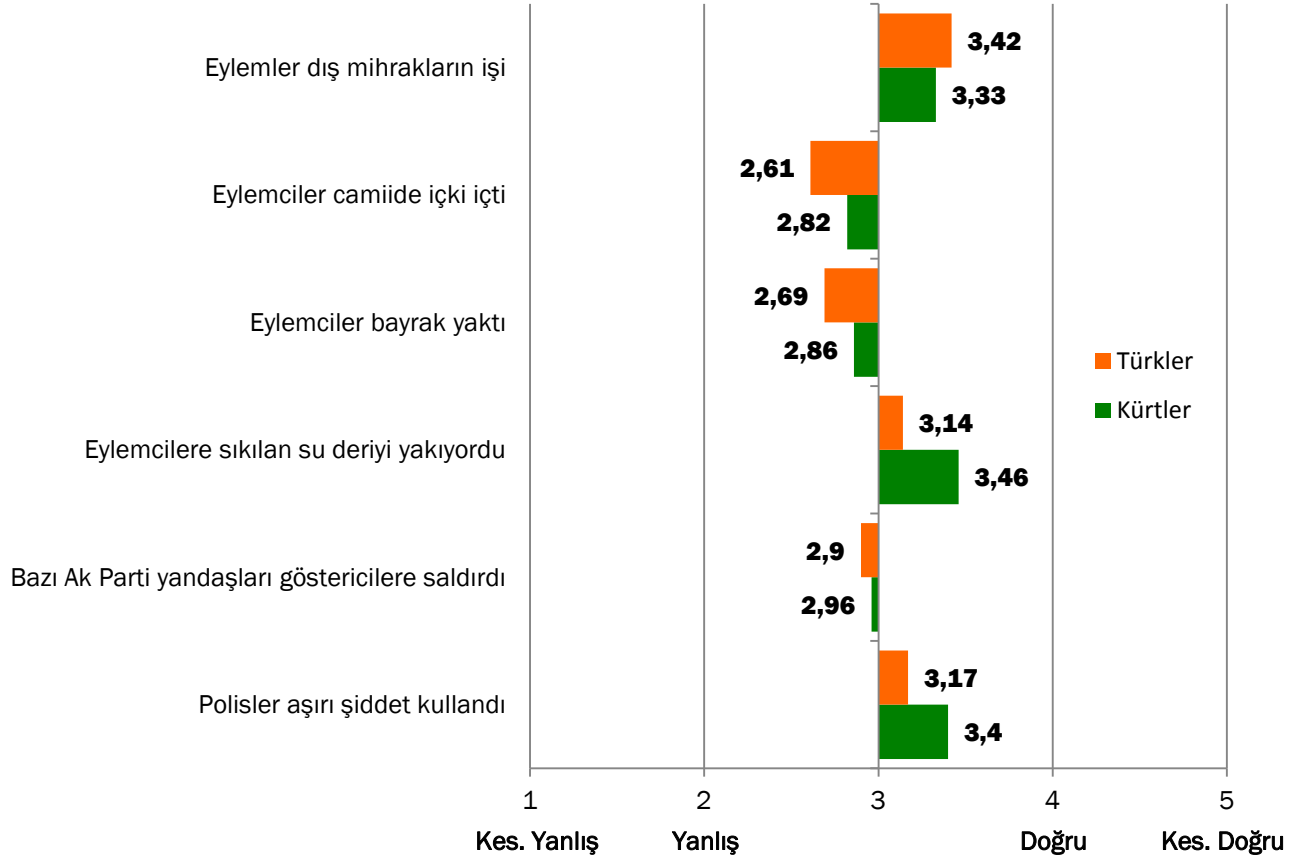
Eylemlerin dış mihrakların kışkırtmasıyla gerçekleşmiş olduğu iddiasının toplum genelinde en yüksek oranda kabul gören söylem olduğunu belirtmiştik. Parti seçmen grupları içinde bu ifadeye inanma halinin eğitim seviyelerine göre nasıl değiştiğine baktığımızda Ak Parti seçmeni 'camide içki' konusunda olduğu gibi monoblok bir davranış ortaya koyuyor. Ancak, CHP seçmeni içinde ise eğitim seviyesi düştükçe bu iddiaya itiraz da azalıyor.

Eylemler Türkiye'nin kalkınmasını çekemeyen dış güçlerin tezgâhı, oyunu

Verilere baktığımızda bu iddiaları ciddiye almak veya almamak başka birçok parametreye göre değişiyor gibi gözüküyor. Ancak, temel olarak değişkenliğin ana eksenini başta siyasi tercih ve onun da altında eğitim seviyesi olarak beliriyor. Dindarlık, gelir seviyesi, hayat tarzı gibi parametrelerin temeli gene bu değişkenlere dayanıyor. Tabii ki, birkaç nüans önemli bulgu olarak karşımıza çıkabiliyor. Örneğin, Kürtler ve Türkler arasında da bu iddialara bakış açısından önemli sayılabilecek farklar bulunuyor.

Etnik kimliğe göre iddialara bakış

Kürtler ve Türkler arasında, bu 6 iddiaya bakış açısında en önemli fark 'emniyet güçleri' ile ilgili olan konular olarak göze çarpıyor. Yukarıda BDP seçmeni içinde benzer bulgulara yer vermiştik. Kürtler, polis şiddeti konusunda ortaya atılan iddialara ortalamaya göre çok fazla inanıyor. Bunun sebebini, Kürt siyasetinin ve onun sokaklardaki yansımasının kolluk kuvvetleriyle olan temasının çok daha uzun süredir var olmasına bağlayabiliriz.

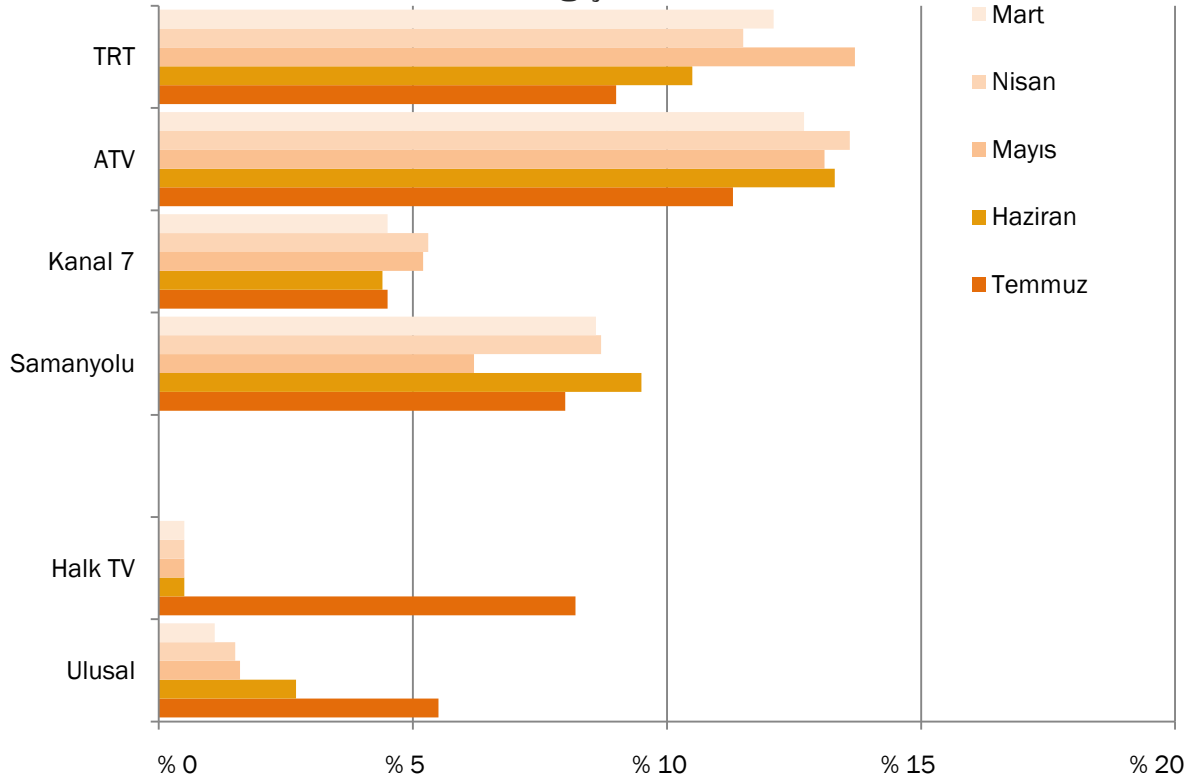
3.6. TV Kanalları ve Siyasi İddialara Bakış

Farklı parametrelere göre analizlerini yaptığımız bu iddialar, Gezi Parkı olaylarının bir ay boyunca çoğunluk itibarıyla toplumun kulağına TV haberleriyle geldi. Dolayısıyla haber seyretmek için tercih edilen TV kanalına göre bu iddialara bakış son derece önemli sonuçlar ortaya koyacaktır.

Ancak, bu aya ilişkin bu tip bir analiz yapmadan önce son 5 ay boyunca TV kanallarını bu anlamda tercih etme oranları neye göre değiştiğine bakmak gerekiyor. Zira Gezi Parkı olayları, Ulusal Kanal ve Halk TV gibi muhalif yayın yapan televizyon kanallarını Barometre rakamlarında görünür hale getirecek kadar bu konudaki dengeleri etkiledi.

Bu bölümü incelerken kanalları dört farklı gruba ayırdık: *söylemlerinde ve haber içeriklerinde iktidar desteği olan kanallar; iktidara muhalif yayın yapan kanallar; genel izleyici kanalları ve haber kanalları*. Bu bakış açısına karşın, ATV'nin ve TRT'nin genel izleyici kanalı olduğu iddia edilebilir veya Ulusal Kanal'ın bir haber kanalı olduğu düşünülebilir. Ancak, haber içerikleri itibarıyla bu kategorizasyonun daha doğru analizler yapmamızı sağlayacağını tahmin ediyoruz. Ayrıca, iki grafik sonra yer alan 'kanal tercihlerine göre siyasi tercih' grafiği de bu konuda açıklayıcı olabilir.

Karşıt TV kanallarının haber için tercih edilme oranlarında değişim

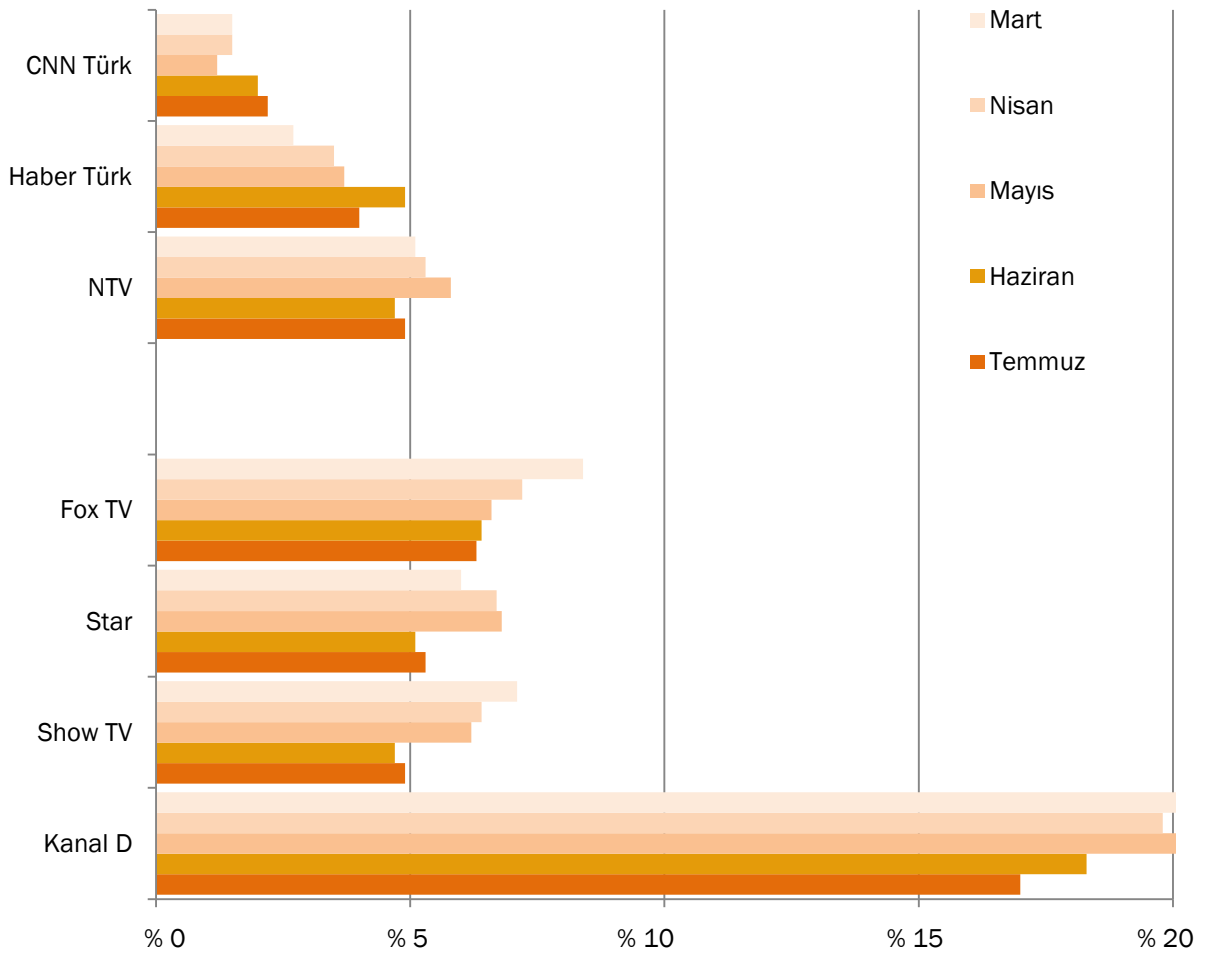
Muhafif kanalları tercih etme oranında büyük artış var

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi Halk TV önceki aylarda yüzde 2'nin altında kalarak hep diğer kanallar kategorisinde değerlendiriliyordu. Ancak Temmuz ayında görüştüğümüz kişilerin yüzde 8'i haberleri Halk TV'den seyrettiğini söyledi.

Diğer yandan Ulusal Kanal'ı tercih ettiğini söyleyenlerin oranının 5 ay boyunca görülür biçimde artıyor olması da dikkat çekici. Bu durumu, aşağıdaki grafikte de görülen, diğer tüm haber kanallarının oranlarının artmasına da bağlayabiliriz elbet. Ancak gene de, Ulusal TV'nin artış grafiği son iki ayda Gezi Parkı olaylarından önce de kayda değer.

Bu rakamları 'rating' kavramı ile bağdaştırmamakta fayda var. Neticede, anket sırasında bu soruya verilen yanıt sadece fiili bir tercihi değil, bir görüşü de yansıtmaktadır.

Haber kanalları ve Genel İzleyici kanalları

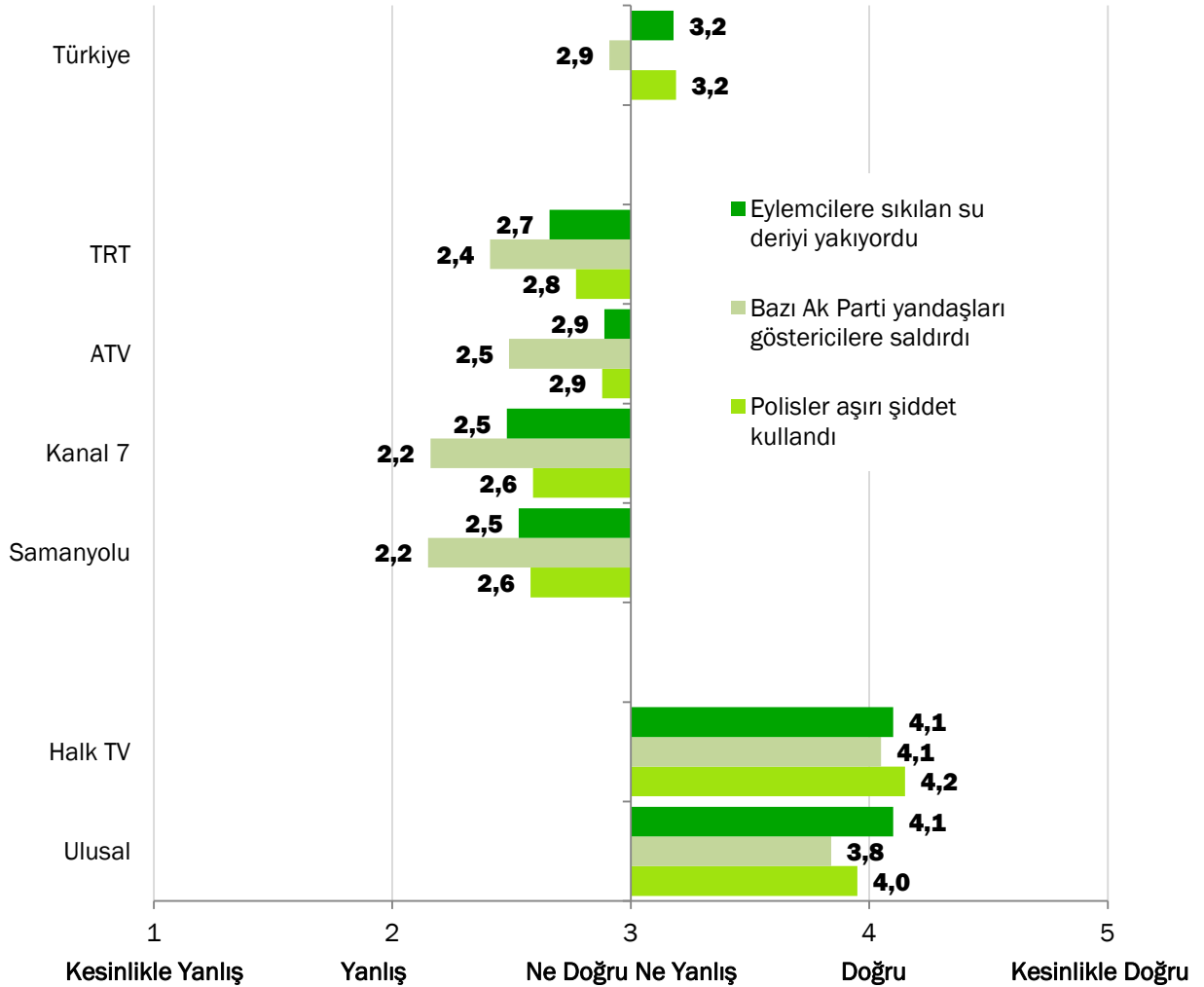
Yukarıda da belirttiğimiz gibi, Gezi Parkı olaylarından bağımsız olarak, son beş aylık süreçte haber kanalları daha fazla, genel izleyici kanalları ise daha az tercih edilmeye başlanmış.

NTV ve Habertürk Gezi Parkı olayları sonucunda Barometre verilerine göre takipçilerinin yüzde 20'sini kaybetmiş gözükmemektedir. CNNTürk'ü tercih edenlerdeki farksa araştırma hata payı dâhilinde kaldığından yorum yapmak yanlış olabilir.

Hangi TV kanalının haber izlemek için tercih ediliyor olduğu Gezi Parkı olaylarındaki bir ay boyunca ortaya atılan iddiaları algılama açısından birinci dereceden parametre olarak gözüküyor.

İlk olarak kutuplaşmanın iki tarafında duran kanalları bir arada incelediğimizde son derece beklenir bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

Birbirine karşıt kanallar/ Eylemci iddiaları

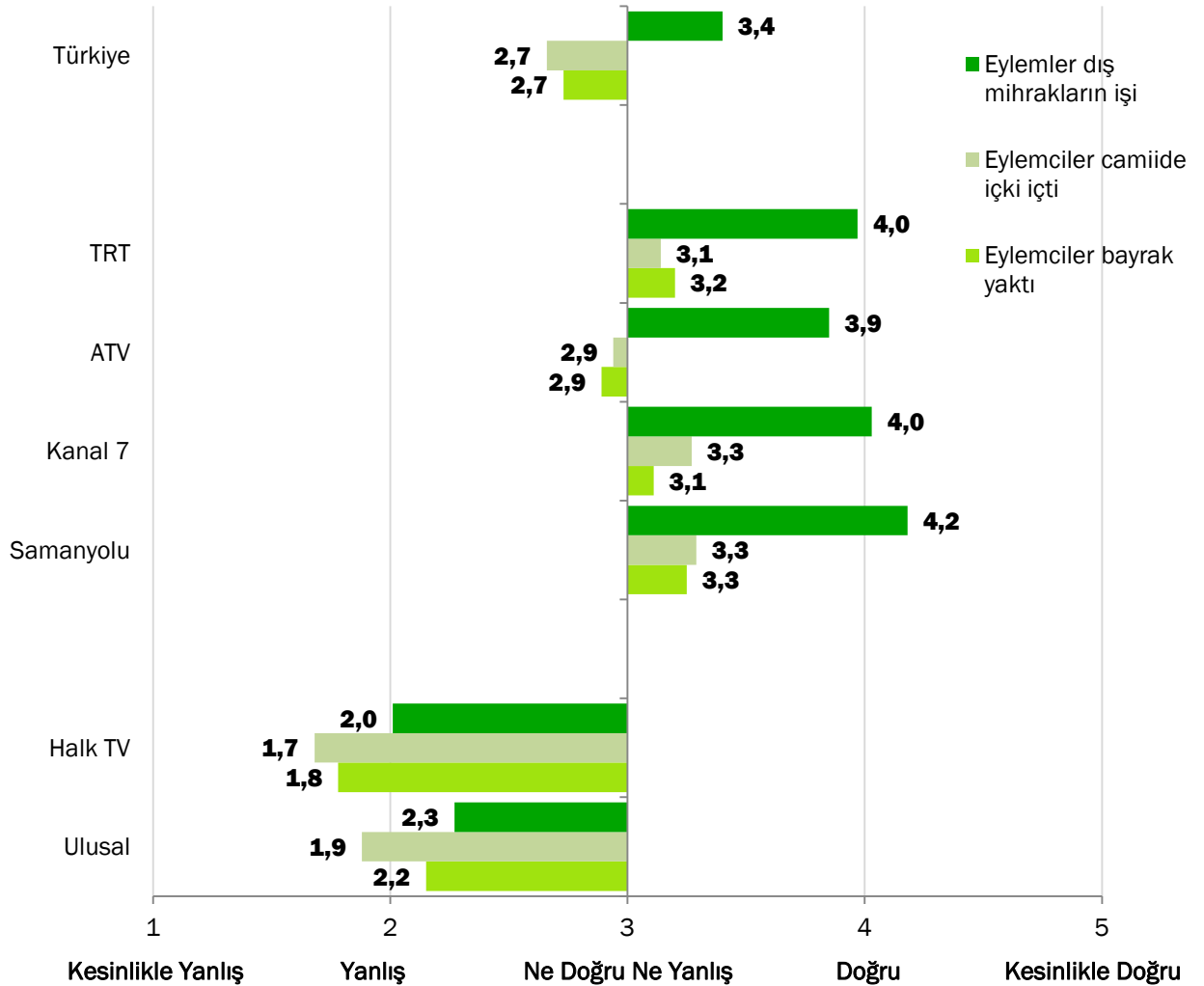

Muhalif kanalları izleyenler biraz daha sabit fikirli

Bu iki farklı kanal grubu arasında önemli bir davranış biçimi farkı göze çarpmaktadır. Halk TV ve Ulusal TV ortaya atılan iddia hangi taraftan olursa olsun sabit bir davranış biçimi sergilemektedir. Örneğin; aşağıdaki grafikte, 'eylemler dış mihrakların işi iddiası' diğer iddialara göre daha fazla oranda kabul görmüş olarak göze çarpmaktadır. Ancak, bu iki muhalif kanalı tercih eden denekler diğer iddialar kadar bu iddiaya da karşı durmaktadır. Aynı durum, yukarıdaki grafikte yer alan eylemci iddialarında da göz çarpmaktadır. İktidara destek verdiğini söyleyebileceğimiz TV kanallarının seyircileri için ise bu denli tek taraflı düşünüyor iddiasında bulunamayız.

Birbirine karşıt kanallar/ iktidar iddiaları

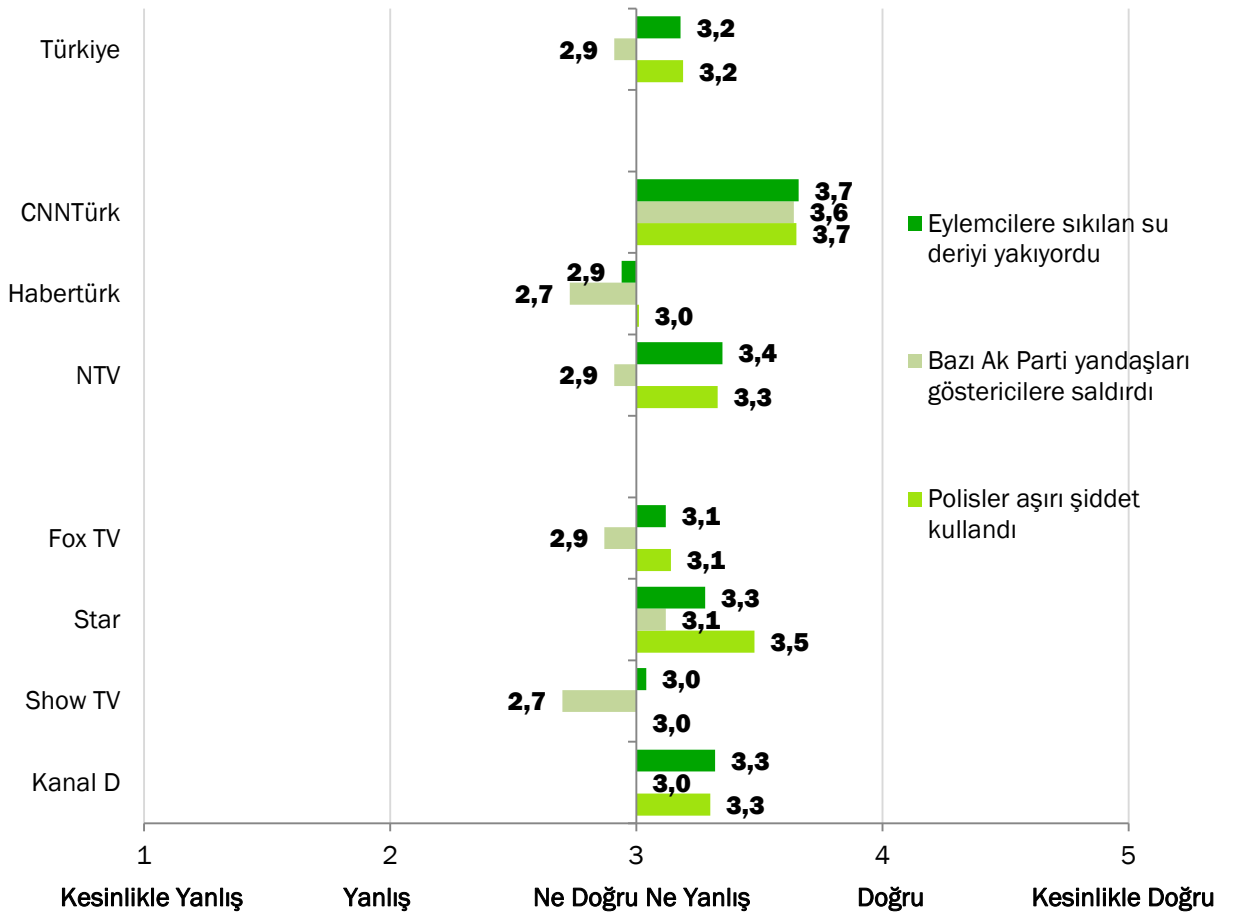

Bu kutuplaşmanın dışında tutulabileceğini düşündüğümüz diğer kanallara baktığımızda genel izleyici kanallarını haber izlemek için tercih edenlerin daha merkeze yakın fikirleri olduğunu gözlemliyoruz.

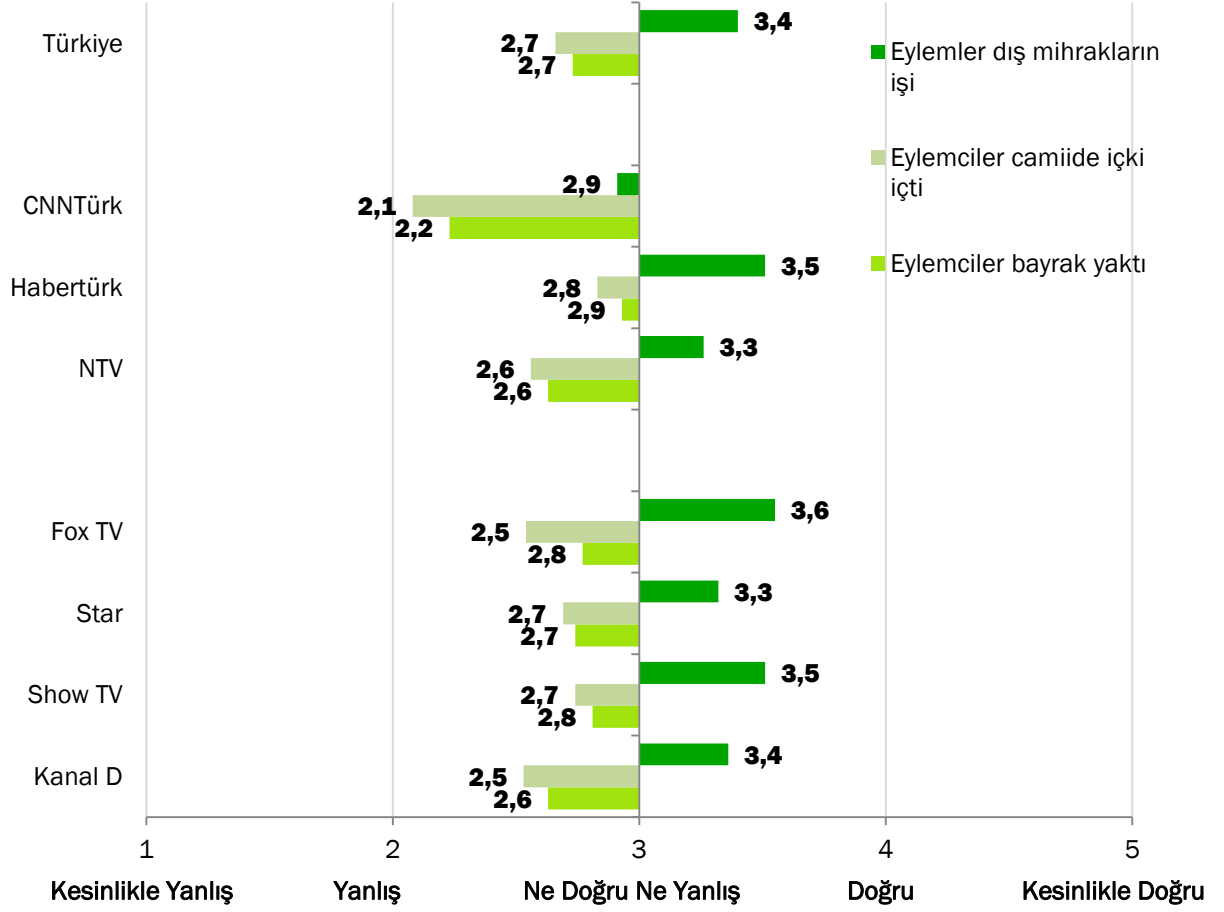
Gezi Parkı olaylarının başlangıcında eylemciler tarafından olayları yansıtmayıp 'penguen belgeseli' yayınlamakla suçlanan CNNTürk izleyenlerin yüksek oranda eylemcilerin iddialarını doğru buluyor olmaları şaşırtıcı bir durum.

Diğer kanallar/ Eylemci iddiaları

Diğer kanallar/ İktidarın iddiaları

3.7. Eylemcileri tanımlama

Olaylarla ilgili görüşlerin yanısıra, eylemcilerle ilgili görüşleri de sorduk ve görüştüğümüz kişilere okunan bazı sıfatlar arasından, eylemlere katılanların en önemli unsurunu seçmelerini istedik.

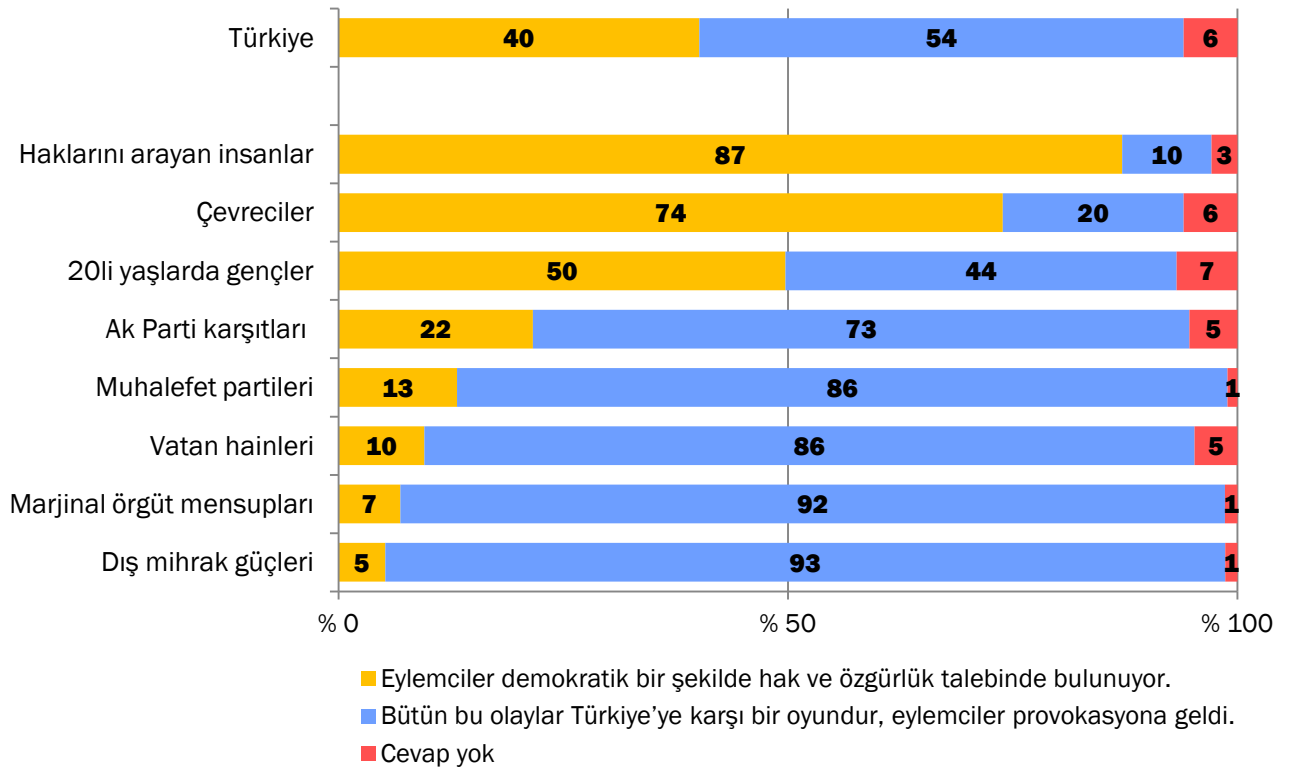
Türkiye genelinde eylemlere katılanların genel rengini sizce hangi tanım tarif etmektedir? Hangisi eylemlerin en önemli unsurudur?	Yüzde
Marjinal örgüt mensupları	11,6
Ak Parti karşıtları	22,4
Azınlıklar	0,4
Vatan hainleri	4,2
Dış mihrak güçleri	14,7
Çevreciler	5,4
Muhalefet partileri	3,6
Haklarını arayan insanlar	30,6
20li yaşlarda gençler	7,1
Toplam	100

Cevaplar arasında en çok “haklarını arayan insanlar” (yüzde 30,6), “Ak Parti karşıtları” (yüzde 22,4), “dış mihrak güçleri” (yüzde 14,7) ve “marjinal örgüt mensupları” (yüzde 11,6) ön plana çıkıyor. Türkiye’de her on kişiden üçünün eylemcileri “hak arayan insanlar” olarak tanımladığını ve bu tanımın üzerinden en çok fikir birliği olan tanım olduğunu vurgulamakta fayda var.

Bu tanımların bazıları eylemlere katılanları olumlu, bazıları olumsuz, bazıları ise nötr bir şekilde tarif ediyor. Ancak hangilerinin olumlu hangilerinin olumsuz olduğuyla ilgili kendi sübjektif değerlendirmemiz yerine, kişilerin Gezi olaylarıyla ilgili genel değerlendirmelerini kullandık. Çünkü bu yöntem hangi tanımın olumlu, hangisinin olumsuz olduğunu ortaya koymakla kalmıyor, hangi tanımları kimlerin tercih ettiğiyle ilgili oldukça açıklayıcı bulgular ortaya çıkarıyor.

Eylemci tarifine göre Gezi olaylarına bakış*

* Azınlık cevabı verenlere deneklerin azlığından dolayı grafikte yer verilmemiştir.

Yukarıdaki grafikte de görülebileceği gibi eylemcileri “haklarını arayan insanlar” ve “çevreciler” olarak tanımlayanlar, eylemleri genel olarak desteklerken, “20’li yaşlarda gençler” olarak tanımlayanlar iki görüş arasında kararsız görünüyor ancak eyleme destek görüşü biraz daha ağır basıyor. Bu üç tanımlı “olumlu” olarak nitelendirmek mümkün.

Diğer tüm tanımları tercih edenler arasında ise, eyleme karşı olan ve provokasyon olarak görenler, yüzde 73 ile 93 arasında değişen oranlarla, çoğunluğu oluşturuyor ve dolayısıyla bunları “olumsuz” tanımlar olarak nitelendirmek mümkün görünüyor. Ancak analiz sonucu, Ak Parti karşıtlığı tanımının diğerlerinden biraz farklı görüldüğüne işaret ediyor.

Tanımları yukarıdaki grafikteki gibi sıralayarak, demografik kümelerle ve Gezi olaylarına dair diğer sorularla beraber baktığımızda görüyoruz ki, tanım tercihleri Gezi olaylarına dair diğer sorularda olduğu gibi çok net kutuplaşma halinde:

- Eğitim seviyesi tanım tercihlerinde önemli fark yaratıyor. Örneğin en eğitilmişler arasında eylemciler için “haklarını arayan insanlar” tanımını kullananlar, en eğitimsizdekilerin iki katı.
- Alevilerin yüzde 74’ünün eylemciler için “haklarını arayan insanlar” demiş olmaları, çok net bir pozisyonları olduğunu gösteriyor.

- Öğrencilerin ve özel sektör çalışanlarının olumlu tanımları daha fazla tercih etmiş olmaları şaşırtıcı değil. Ancak ev kadınların Ak Parti karşıtlığına en çok vurguyu yapan (yüzde 26) demografik kümesi olması şu açıdan dikkat çekici: ev kadınlarının yüzde 53'ü Ak Partili ve bu oranla partiye desteği en yüksek olan demografik küme. Ev kadınlarının eylemleri “üstlerine alındıkları” yorumu çok yanlış olmayabilir.
- Modernlerin yüzde 54'ü eylemlere katılanlar için “hak arıyorlar” diyor ve yüzde 70'i olumlu görüyor. Dindar muhafazakârların ise yüzde 75'i olumsuz tanımlardan yana ancak bunun yüzde 26'sı, yani üçte biri Ak Parti karşıtları şeklinde biraz daha nötr bir tanımları tercih ediyor. Örtünme ve dindarlık da benzer yönde fark yaratıyor.
- Türklerle Kürtler arasındaki tanımlama farkı, diğer kutuplaşmış farklılaşmalara pek benzemiyor: Kürtler “marjinal örgüt mensupları” tanımını çok daha az, “çevreciler” tanımını daha sık söylemiş. Onun dışında da diğerlerinde görülen “hak arayan” / “dış mihrak güçleri” ikiliği görülüyor. Hatta Ak Parti karşıtlığı dâhil aradaki tüm diğer tanımların oranları da aynı.
- Erkekler olumsuz tanımları kullanmaya biraz daha meyilli.
- Orta yaşta kişiler olumsuz tanımlar, gençler ise olumlu tanımlar tercih etmeye daha müsait ancak farklar çok büyük değil. Aslında sosyal medya kullanımında yaş grupları arasında o kadar fark varken, tanımlarda olmaması çarpıcı bir bulgu olarak değerlendirilebilir.
- Kırsalda yaşayanlardaki esas fark, “Ak Parti karşıtları” tanımını daha yüksek oranda söylemiş olmaları.

Her açıdan oldukça kutuplaşmış olan Gezi olaylarında, parti seçmenlerinin eylemciler için tercih ettikleri tanımların da zıt denebilecek farklar göstermesi elbette beklenebilir. Nitekim CHP'lilerin yüzde 72 oranında “hak arayan insanlar” tanımı kullanması ve yüzde 80 oranında olumlu bakması ve buna karşılık Ak Partililerin yüzde 81'inin olumsuz ifadeler kullanması ve Ak Parti karşıtlığı ifadesinin yüzde 34 oranında söylenmiş olması, bu seçmenlerin pozisyonunu aydınlatmaktan ziyade, Gezi olayları konusundaki kutuplaşmanın ne denli keskin olduğunu vurguluyor.

Eylemlere katılanların nasıl tanımladığıyla Gezi olaylarına dair sorulan tüm diğer sorulara verilen cevapların yakından ilişkili olması, tanımların, kullanılan sıfatların kamuoyu nezdinde ne derece önemli olduğunu gösteriyor.

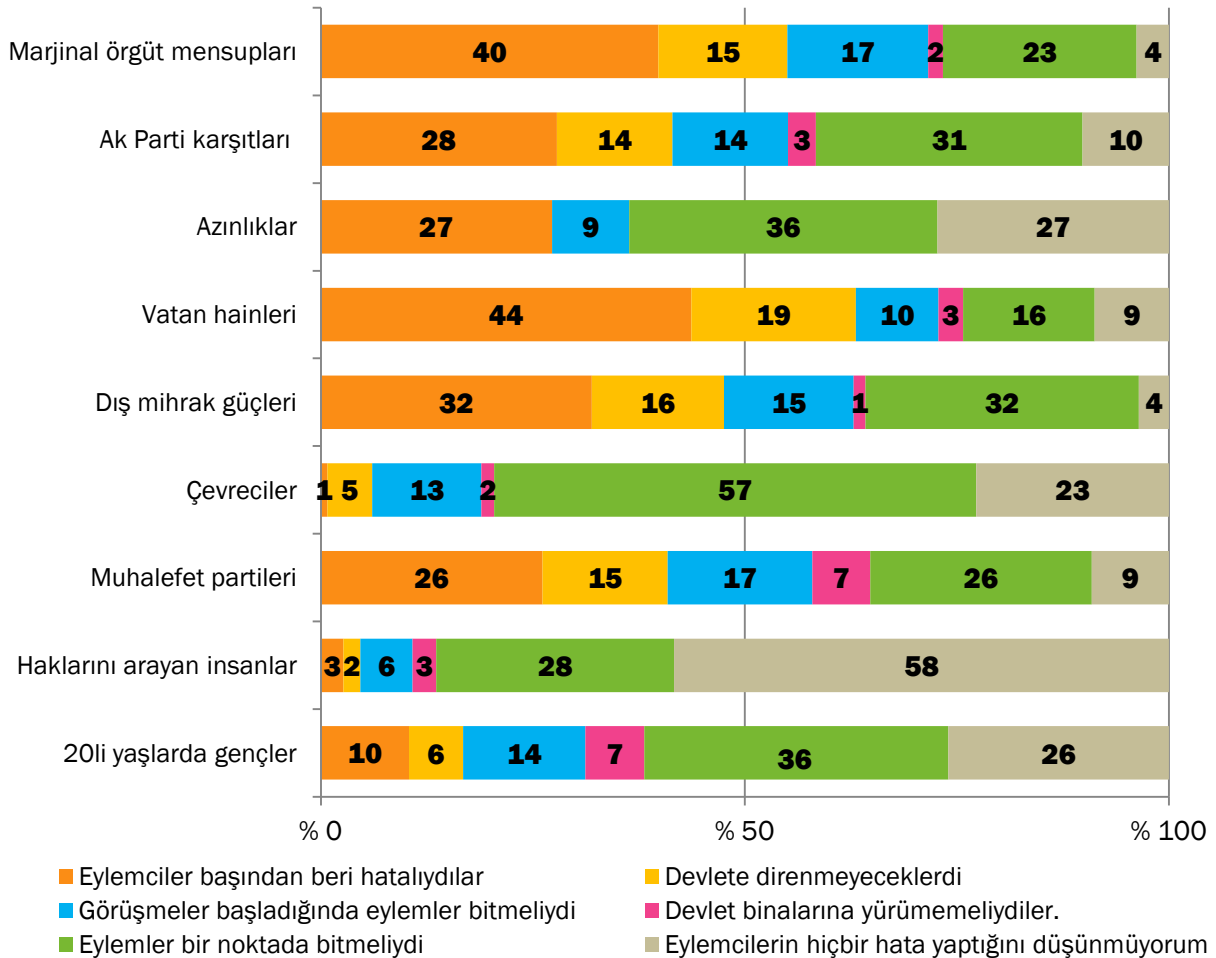
Eylemcileri 'çevreci' olarak görenler gösterilerin uzamasından rahatsız olmuş

Başbakan'ın Gezi Parkı eylemcilerinin kimler olduğu konusundaki iddia ve söylemleri, toplumu, olayları değerlendirme konusunda kutuplara ittiğini düşünebiliriz. Kutuplaşma durumunu, bireylerin Gezi Parkı eylemcilerini tanımlama biçimiyle, onların eylemlerini değerlendirme biçimleri arasındaki doğrudan ilişki açıkça göstermektedir.

- Eylemcileri, “vatan hainleri”, “marjinal grup mensupları” ve “dış mihrak güçleri” olarak değerlendirenler, eylemcileri yüksek oranda hatalı bulanlar ve devlete karşı direnmemeleri gerektiğini savunanlar olmuştur.
- Eylemcileri “haklarını arayan insanlar” olarak tanımlayanların yüzde 58’i eylemcilerin haklı olduklarını dile getirmişlerdir.
- Eylemcileri “çevreciler” olarak nitelendirenlerin yüzde 57’sinin eylemlerin bir noktada bitmesi gerektiğini söylemiştir. Bu durum, eylemlerin çevreyi koruma amaçlı başladığına inananların, eylemlerin uzamasından, barışçı ortamdan uzaklaşılmasından ve devam eden bir çatışma ortamına girilmesinden rahatsız olduklarını göstermesi açısından önemlidir.

Eylemciler için yapılan tanımlara göre eylemcilerin tutumuna bakış

3.8. 'Dış mihraklar' nedir?

Gezi olaylarına dair tartışmalarda sıkça dış mihraklardan bahsedildi. Başbakan Erdoğan bu olayların dış mihrakların oyunu olduğunu belirtti. Halkın yarısından fazlasının "Türkiye'ye karşı oyun" görüşünü benimsemesi ve eylemlere katılanların rengini tarif eden, en önemli unsur olarak "dış mihrak güçleri" tanımını halkın yüzde 15'inin tercih etmesi de, bu tanımın kamuoyu nezdinde bir karşılığı olduğuna işaret ediyor. Bu tanımdan halkın tam olarak ne anladığını, bunun ne ifade ettiğini anlayabilmek için, görüşülen kişilere herhangi bir yönlendirme yapmadan, öneride bulunmadan dış mihrakların ne olduğu, kimleri kapsadığı soruldu.

Verilen cevaplar oldukça çeşitli olduğundan, çok sayıda kategori oluşturuldu. Örneğin "Avrupa ülkeleri", "AB" veya bir veya birkaç Avrupa ülkesinin ismini sayanlar "Avrupa ülkeleri" kategorisinde birleştirildi. Benzer şekilde genel bir ifadeyle "yabancı devletler", "dış ülkeler" diyenlerle, "AB, ABD, İsrail, İran", "İran, Irak, İsrail", "Rusya ve Çin", "Amerika, Almanya, İtalya" gibi farklı ülkelerin kombinasyonlarını sayanların cevapları "yabancı devletler" kategorisinde birleştirildi. Ayrıca "CHP", "Başbakanın kendisi", "Bölücüler", "Ak Parti karşıtları", "eylemciler", "muhalafet partileri" gibi cevaplar için "iç mihraklar" kategorisi oluşturuldu.

Gezi Parkı olayları başladığından beri Hükümet ve Başbakan "dış mihraklar" ifadesini kullanıyor. Sizce "dış mihraklar" nedir? Kimleri kapsamaktadır? Kısaca söyleyebilir misiniz?	Yüzde
ABD	7,8
ABD, İsrail	3,5
İsrail	3,7
Avrupa ülkeleri	3,8
Yabancı devletler	14,1
Dış güçler	6,6
İç mihraklar	11,6
Türkiye karşıtları/düşmanları	1,9
Diğer	5,2
Dış mihrak yok	6,6
Bilmiyor	8,6
Cevap yok	26,6
Toplam	100

Üçte bir için 'dış mihrak' kavramı yok

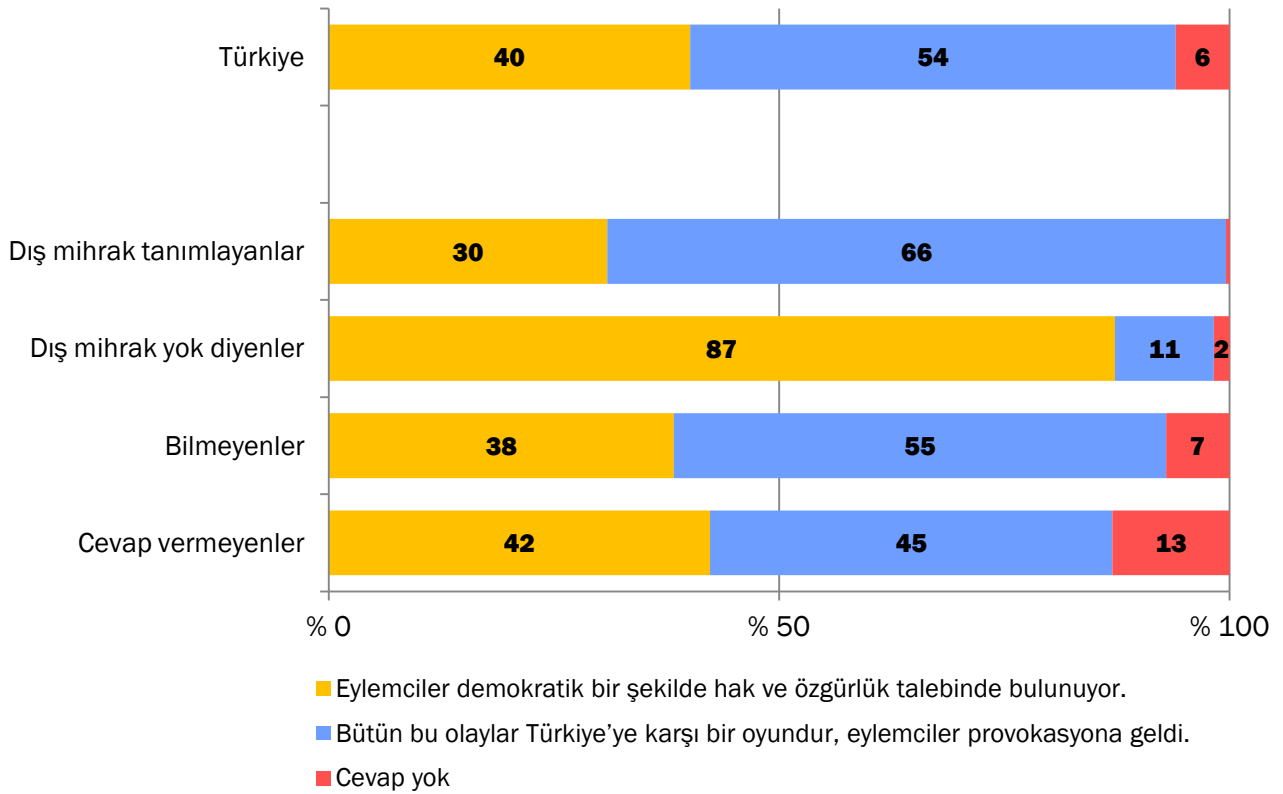
İlk olarak soruya cevap vermeyen yüzde 26,6'lık ve dış mihrakların ne olduğunu bilmediğini söyleyen yüzde 8,6'lık kesim dikkat çekiyor. Dolayısıyla halkın üçte birinin dış mihrakların ne olduğu konusunda fikri olmadığı söylenebilir. Ayrıca dış mihrak bulunmadığını söyleyen, uydurma olduğunu veya inanmadığını belirten de yüzde

6,6'lık bir kesim mevcut. Dış mihrak için tanım yapmış olanlar arasında ise “yabancı devletler” ve “dış güçler” şeklindeki daha genel tanım yapan yüzde 20,7'lik ve iç mihraklar tanımlayan yüzde 11,6'lık kesim ön planda. Dış mihrak olarak belli ülke tanımlayanlar ise ancak ABD ve İsrail, dikkate değer oranla zikredilmiş denebilir.

Cevapların çeşitliliğinden dolayı, demografik kümelere veya Gezi'ye dair görüşlere göre analiz yapmak çok sağlıklı olmasa da, genel bir fikir vermesi açısından, aşağıdaki grafikte, dış mihrak tanımlayanlar, “yoktur” diyenler ve cevap vermeyenlerin Gezi olaylarına bakışları karşılaştırılmıştır.

Dış mihrak tanımına göre Gezi olaylarına bakış

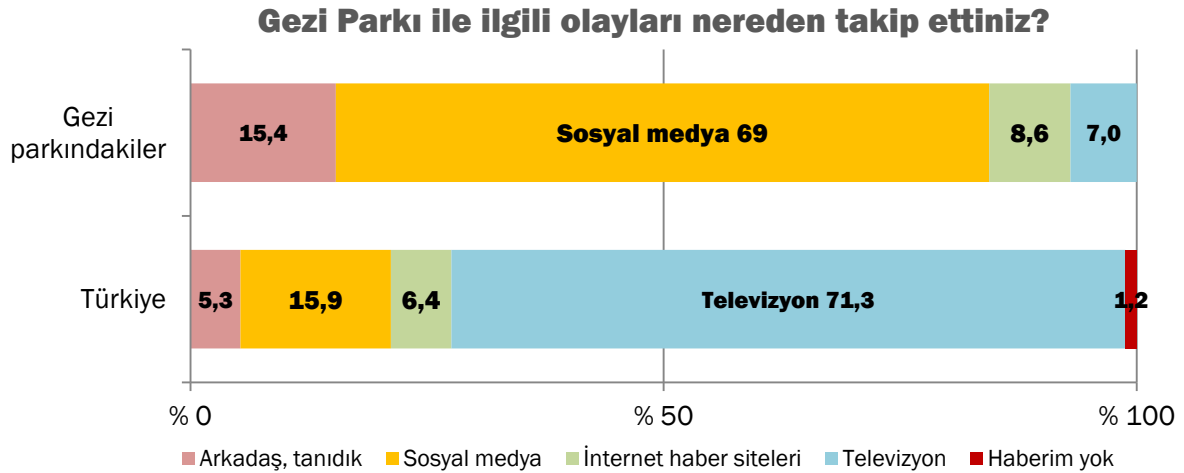

4. DEĞERLENDİRMELER

4.1. İletişim Teknolojileri Kullanımı üzerine...

Bu bölümde Gezi Parkı'ndaki araştırma ve Temmuz 2013 Barometresi verileri ışığında net bir sonuca ulaşmaktan ziyade çeşitli varsayımlar üretmeye çalışacağız. Bu varsayımlar gelecekteki araştırmalar ve çalışmalar için fikir verebilir, belki Gezi ve diğer toplumsal olayları değerlendirirken yeni sorular sormamıza yardımcı olabilir. Öyle görünüyor ki sosyal medya kullanımı, “yakınlık kurma” ve “biz” tahayyülleri arasında bir etkileşim var. Aşağıdaki yorum bu konuda düşünmeye başlamak için doğru bir nokta olarak görülüyor.

Parktaki eylemlere katılanların yüzde 69'luk ezici çoğunluğu gelişmeleri ilk olarak sosyal medyadan aldığını belirtmiş. Eylemciler arasından ilk haberi televizyondan alanların oranı ise yüzde 7'de kalmış. Hâlbuki Türkiye geneline baktığımız zaman toplumun yüzde 71 gibi önemli bir kısmı ilk haberi televizyondan aldığını belirtmiş. Buradaki sözkonusu farklılığı analiz etmek pek çok açıdan gerek eylemcilerin gerekse toplumunun genelinin Türkiye'nin toplumsal dokusu üzerine algılarını anlamakta bize yardımcı olacaktır.

“Güvensizlik” duygusunun cinsiyet, yaş ve etnik, kültürel ve sınıfsal köken farklılıkları gözetmeden Türkiye’de toplum geneline hâkim olduğu varsayımından hareketle toplumsal farklılıkların güvensizlik duygusunun ifade edilme şekillerine etkisi üzerine kafa yoralım. Acaba toplumun farklı katmanları tarafından hissedilen “birbirine ve başkasına güvenmeme duygusu” genel bir duruma işaret ederken, aynı anda bu toplumsal farklılıklar bu güvensizlik duygularının ifade edilmesini nasıl şekillendirmektedir? Burada, hem Gezi Parkı’ndaki eylemcilerin hem de Türkiye genelinde toplumun sosyal medya ve geleneksel medya kullanımına dair veriler zihnimizi açabilir.

Kişiselleşmiş ağların önemi

İşte bu yüzden burada hemen internet kaynakları-televizyon karşılaştırmasına gitmek yerine alternatif bir karşılaştırma üzerine kafa yormamız gerekiyor. Burada sosyal medyanın genel anlamda – en azından başlangıçta – bireylerin arkadaş/tanıdık ağları üzerinden şekillendiğini hatırlamakta fayda var. Başka bir deyişle haber iletişimi öncelikle bu – kişisel değil ama - “kişiselleşmiş” ağlar (yani arkadaş ve tanıdıkların ağları) üzerinden genişlemektedir. Bu yüzden de, belki de sosyal medya kullanımını, haberleri ailesinden ve arkadaşlarından “doğrudan” alanlarla yanyana düşünmekte ve değerlendirmekte fayda bulunmaktadır.

Bundan hareketle de kişisel arkadaş/tanıdık ağları (kısacası sosyal medya) - geleneksel medya (televizyon kanalları, gazeteler ve internet siteleri) karşılaştırmasına göz atmakta fayda var. Park eylemleri sırasında pek çok eylemcinin en genel tanımıyla gazetecilere ve geleneksel medyadan edindikleri haberlere kuşkuyla yaklaştığını varsayabiliriz. İşte bu yüzden eylemcilerin kendi “kişiselleşmiş” haber ağları üzerinden iletişime geçmeleri açıklanabilir hale gelmektedir. Hatta yüzde 69'luk sosyal medya üzerinden haberleşme oranını, haberi ilk arkadaş ve ailelerinden alanların oluşturduğu yüzde 15 ile birlikte düşünersek, esasında eylemcilerin yüzde 84'ünün kanıksadığımız medya kanalları dışında iletişim ağlarına – kendi kişiselleşmiş iletişim ağlarına – sahip olduklarını göreceğiz.

Haberleri internet haber sitelerinden ve televizyondan alan eylemcilerin sayısı da bu olasılığı güçlendirmektedir. Haberleri, parktaki eylemcilerin sadece yüzde 8,6'sı internet haber sitelerinden ve yüzde 7'si televizyondan almış. Hâlbuki yukarıda da belirtildiği gibi, Türkiye genelinde halkın yüzde 71 gibi önemli bir çoğunluğu ilk haberi televizyondan aldığını söylüyor.

Bu sayı neredeyse parktaki eylemci oranının tam tersi bir sayıya işaret ediyor. Buradaki fark – ya da ayırım da diyebiliriz – bireylerin birinci şahıslar (ya da birinci şahısların birinci şahısları ve onların birinci şahısları ve böylece uzayıp giden bir insan silsilesi; örneğin arkadaşların arkadaşları ve birbiriyle esasında tanışmayan arkadaşların arkadaşlarının arkadaşları) üzerinden mi yoksa üçüncü şahıslar üzerinden mi haber edindiklerine işaret ediyor olabilir.

Bu nedenle de Türkiye genelinde medya kullanımında ortaya çıkan “birincil” fark kendisini modern ve muhafazakâr olarak nitelendirenlerin sosyal medya kullanıp kullanmaması değil; çünkü daha temelde bir farklılık bireylerin Gezi Parkı eylemlerini –ve bundan yola çıkarak başka pek çok toplumsal olayı – birinci şahısların kişisel ağları üzerinden öğrenip öğrenmemesi üzerinden büyük kentsel merkezler ve kırsal kesim arasında ortaya çıkıyor. Örneğin, eylemleri bir arkadaşından veya tanıdığından duyanların yüzde 70'inin zaten metropollerde yaşadığını hatırlatmakta fayda var. Bunu da eylemlerin Türkiye'nin genelindeki belli başlı kentsel bölgelere yayılmasıyla açıklayabiliriz. Büyük kentlerde yaşayan pek çok kişi eylemler “uzakta” bir yerlerde olmaktan ziyade, hemen yanibaşlarında ve kendi gündelik hayatlarını etkileyen bir hal almış olmasıyla açıklanabilir.

Sokaklardaki eylemler ve polis şiddeti Türkiye'nin pek çok kentsel bölgesinde yaşayan pek çok kişinin eve, işe ya da okula gidiş gelişlerini etkilemiştir. Bu yüzden birinci ağızdan bilginin önemi burada ortaya çıkmaktadır. Buradaki başka bir çarpıcı bulgu ise bu hipotezi destekler niteliktedir; kırsal kesimlerde yaşayanların çoğunluğu (yüzde 82,5) haberi televizyondan almıştır, sosyal medya ve arkadaşlar üzerinden haberleşmek kentsel merkezlere göre oldukça sınırlı olarak gerçekleşmiştir.

İşte bu yüzden burada hem fiziki anlamda, hem de ideolojik olarak uzaklık-yakınlık meselelerine değinmek istiyoruz. Bu durumu belki de Ocak 2013 Barometresi kapsamında incelenen 'Bilime inanç ve komplo teorileri' raporundaki bir bulguyla açıklamakta fayda var. Bu rapora göre "Türkiye toplumu, kendi hayatı çerçevesinde rasyonel bir bakış açısı çizerken, ülke hayatı konusunda daha 'her söylenene inanır' bir tavır sergilemektedir". Demek ki Türkiye toplumu kendisinin doğrudan gözlemleyebildiği olaylarda kuşkucu ve eleştirel bir tavır geliştirmektedir. Ancak doğrudan gözlemlemediği olaylarda eleştirel bir yaklaşım sergilememektedir.

İşte bu noktada iletişim ve haberleşme kanallarındaki ayrışmanın Türkiye'nin yeni toplumsal dinamiklerini anlamada önemli göstergeler olması olasılığı üzerinde durmakta fayda vardır. Türkiye'de "biz ve onlar", "iç ve dış" ve "yakın (intimate) ve uzak (distant)" hiç durmaksızın yeni şekiller almakta ve bu kategoriler arasındaki sınırlar gün be gün yeniden tesis edilmektedir. Hatırlatmak gerekirse bu türden gündelik kavramsallaştırmalar aynı anda farklı seviyedeki toplumsal ilişkilere etki edebilmektedir: bir taraftan bireylerin kendi yakın ve uzaklarına, yani tanıdıkları ve tanımadıkları arasındaki ayrımlara ve başka bir taraftan bireylerin kimi kendi hayat tarzına tehdit olarak görüp görmediğine işaret etmektedir.

Burada sosyal medya kullanımının hangi şekillerde yeni toplumsal ilişkiler ürettiğine dair herhangi bir nihai sonuca varmak – en azından şu an için – imkânsız görünüyor. Ancak yine de Türkiye'deki sosyal medya kullanımındaki artış ve özellikle Gezi Parkı eylemleri sırasında eylemcilerin ezici çoğunluğunun bu kanalla iletişime geçmesi akıllara yeni haberleşme kanallarının yukarıda sözü edilen "biz ve onlar" "iç ve dış" ve "yakın ve uzak" kavramsallaştırmalarına etkisini araştırmayı önemli bir soru olarak karşımıza çıkarıyor: sosyal medya kullanımı en geniş anlamıyla "biz"i ne şekillerde yeniden tesis ediyor? Fakat buradaki karşıtlık yukarıda da değinmeye çalıştığımız gibi hayat tarzları farklı olan – bu tarzları farklı algılayan – bireyler arasında değildir, çünkü her iki kategori de kendi içerisinde homojen değildir, farklı bileşenler barındırmaktadırlar. İşte bu yüzden Türkiye genelinde neredeyse her beş kişiden birinin, olaylarda önemli rol oynayan sosyal medyadan veya internet haber sitelerinden ilk haberi almış olması önemli bir bulgu olarak ortaya çıkıyor.

Buradaki karşıtlık, sosyal medya üzerinden kurulan yakınlıkla televizyon üzerinden kurulan "biz" arasında ortaya çıkıyor olabilir. Yine burada tekrar etmek gerekiyor ki bu karşıtlık hayat tarzını modern olarak tanımlayanlar ve muhafazakâr olarak tanımlayanlar arasındaki ayrışmayla örtüşmüyor. Buradaki temel fark öyle görünüyor ki kişiselleşmiş –birinci kişiler üzerinden – bilgiye ihtiyaç duyanlar ve duymayanlar arasındadır; ve bu fark Türkiye'deki 30 yaş altı nüfus-30 yaş üstü nüfus (yani illa ki

üniversite düzeyi eğitim değil), metropollerde yaşayanlar ve yaşamayanlar ve güvensizlik duygusu eşliğinde pekişen kendini mağdur/tehdit altında görenler ve görmeyenler arasındaki farklılıklarla paralellik göstermektedir.

Temmuz 2013 Barometresi'nde de dile getirildiği gibi Gezi eylemleriyle ilgili ilk haberin hangi kaynaktan alındığı ilk bakışta hayat tarzındaki farklılıklara işaret eder gibi dursa da, haber kaynağının sağladığı içeriğe göre olaylara bakış ciddi biçimde değişmesi de yine bu varsayımı destekler görünmektedir.

İşte bu nedenle komplo teorileri aracılığıyla dışa vurulan Türkiye'deki genel güvensizlik ortamı iletişimin kişiselleşmesine yol açmış olabilir. Gezi eylemi süresince ortaya çıkan medyaya genel güvensizlik de bu yönelimi perçinlemiş olabilir. İşte bu yüzden Gezi Parkı eylemleri sırasında gözlemlediğimiz bu olgular aslında Türkiye'de hâlihazırda ivme kazanmış eğilimleri sadece gün yüzüne çıkarmış olabilir. Ancak kişiselleşmiş iletişim ağlarının yukarıda sözü edilen yakınlık-uzaklık kurgusunu bir taraftan yeni şekillerde üretirken, bir taraftan da alt üst etmesi kuvvetle muhtemeldir. Bu yüzden bilgi kişiselleşirken, bir taraftan yeni ağlar ve yeni "bizler" ve yeni "yakınlar" kurgulanıyor, ancak bir taraftan da doğrudan gözlem imkânsızlığı/bilginin teyidinin imkânsızlığı komplo teorilerini capcanlı tutuyor olabilir.

4.2. Gezi Parkı'ndan Öğreneceklerimiz

Gezi Parkı etrafında gelişen olaylara siyasi kutuplaşmanın dışından, soğukkanlıca analiz etmeye çalışınca göreceğiz ki hem siyaset zemini için gündelik ve toplumsal hayatı anlamak için Gezi'den çıkarılacak çok ders mevcuttur.

Analize Gezi'nin ne zaman ve hangi toplumsal psikolojik zeminde ortaya çıktığını hatırlatarak başlayalım. Gezi, ülke siyasi tarihinin en kritik kırılmalarının gelişmekte olduğu bir zaman aralığında ortaya çıktı. Yeni anayasa tartışmalarının ikircikli umutlarla da olsa gündemde olduğu, Kürt meselesinin ve çözüm sürecinin umutvar bir noktada olduğu bir zamandı bu. Bu iki süreç, başarıyla sonuçlanmaları durumunda, eski devlet zihniyetinin artık bir daha geri dönülemez biçimde değişmesine sebep olacak potansiyeli sahipler.

Öte yandan toplum Ak Parti yandaşlığı ve karşıtlığı ekseninde siyasi kutuplaşma, Türk-Kürt ve Sünni-Alevi ekseninde kültürel kutuplaşma ve endişeli modernler-siyasallaşmış dindarlar arasında hayat tarzı kutuplaşmalarını aynı anda yaşıyor. Bu elbette kutuplaşmış grupların bütünüyle içinde buldukları kutba göre hareket ettiği anlamına gelmemelidir. Kutuplaşmalar her bir kutup içindeki bireyde de farklı oranlarda yaşanmaktadır.

Böylesi bir ortamda Gezi olayları da bu gerilim, kutuplaşma ve psikolojiler üzerinden anlamlandırıldı. Sorun şu ki, Gezi'nin başlangıç kıvılcımı bu gerilim ve psikolojilerden çıkmadı. Herşey gündelik hayatın yeni ritminden ve yeni insanının duyarlılıklarından başladı. Fakat hemen bir hafta sonrasında da olay bildiğimiz kutuplaşmaların ve gerilimlerin içine çekildi.

Sonucun böyle olması Gezi'nin başlangıç kıvılcımını çakan yeni hayatın ritminin, yeni insanın ve yeni siyasetin anlaşılmasına, gözlerden kaçmasına yol açmamalıdır.

4.2.1. Dinamik meseleler

Olayların başlangıç noktasından itibaren bugün konuştuğumuz noktaya gelişine kadar farklı dinamikler rol oynadı. Olayı ilk gün başlatan başlangıç noktası Gezi Parkı'ndaki sökümler oldu. İkinci gün sivil kıyafetli ama kamu görevlileri olduğu anlaşılan kişilerce çadırların yakılması kıvılcımı biraz daha kuvvetlendirdi. Üçüncü günden itibaren tepki, orantısız polis şiddetine karşı tepkiye dönüştü. Nitekim Gezi araştırmamıza göre parka gelenlerin yüzde 49'u polis şiddetinden sonra buraya gelmişti. Sonra 5. gün yetkililerin ve hükümetin açıklamalarından sonra mesele bildik siyasi gerilimlerin zeminine çekilmiş oldu.

Başbakan Erdoğan'ın eylemcilere ve olaya karşı kullandığı dil, giderek olayın şeklini değiştirdi. Altıncı gün mesele bir yandan insanların kendi hayat tarzlarını ve özgürlük alanlarını koruma mücadelesine dönüştü. Öte yandan da Başbakan'ın üslubu tüm muhalifleri de hareketlendirdi. Artık problem ilk günle aynı şey değildi.

Gezi'den çıkaracağımız bir ders günümüzün hızlı, karmaşık, çok boyutlu ve çok aktörlü gündelik hayatında hiçbir meselenin başlangıç noktasındaki karakterini aynen

koruyarak sürmediği olmalıdır. İster ülkeye, ister işyerinize dair olsun, kendi dinamikleriyle, sizin yaptıklarınız ve yapmadıklarınızla meseleler hızla değişiyor. Bazen ilk günün çözümü gibi görünen şeyler, ikinci gün gelinen noktada yeni bir sorun haline dönüşebiliyor.

Planlar, bütçeler değil, senaryolar

Gezi gibi bir olayın gelişeceğini ne siyasi aktörlerden ne yönetici kadrolardan hiç kimse tahmin edemezdi. Özellikle de Kürt meselesinde Ocak 2013'ten beri sürmekte olan açılım vesilesiyle toplumsal moral ve beklentiler oldukça olumluyken.

Günümüzün hızlı, çok boyutlu ve çok aktörlü gündelik hayatının en önemli karakteristiklerinden birisi belirsizlik. O nedenle hangi zeminde yönetici ya da girişimci olursanız olun, hayatı ve işleri o eski bildik usullerle yapılmış planlarla ve bütçelerle yönetebilmek artık olanaklı değil. Yapılabilecek olan şey, her zaman farklı varsayımlar altında dikkatle çalışılmış farklı senaryoları hazır bulundurmadır. Elbette örgütünüzün, kadrolarınızın da farklı senaryolara hızla geçebilme becerisi ve hüneri de yüksek olmak zorundadır. Yoksa değişmez sanılan bazı şeyler değişmeye başladığında siz meseleyi değil, mesele sizi yönetmeye başlıyor.

Aktöre göre değil, meselelere göre siyaset

Başlangıçta altını çizdiğimiz bugünün siyasi gerilimleri, kutuplaşmaları ve gelinen tarihi kırılma noktasında gözden kaçırılan bir nokta vardır. Eski ile yeni arasındaki son virajda gerek siyasi, gerek bürokratik, gerekse de özel ve sivil kurumları ve aktörleri bir alışkanlık biçiminde “yeniden yana olanlar” veya “karşı olanlar” olarak kategorize ediyoruz. Örneğin bürokratik bir kurumu kesinlikle her türlü çözüme açık veya bir siyasi partiyi bütünüyle yeniyeye karşı şeklinde etiketliyoruz.

Gerçektenyse, her kurumun içinde farklı oranlarda da olsa “yeniden yana” veya “karşı” olan aktörler bulunuyor. O nedenle aktörleri, kurumları ve meseleleri kategorik olarak etiketlemek ve hizalamak bu kritik süreçte doğru değildir. Bu yanlış hizalanmanın ürettiği suni gerilimler de ülkenin yeni anayasaya ulaşmasında ya da Kürt meselesinin çözümünde daha hızlı sonuca ulaşmamızın önündeki psikolojik eşiklerden birisidir. Halbuki çevre, kadın, yeni anayasa, Kürt meselesi gibi bazı meselelerimiz var ki aktörlere göre değil, zihniyetlere göre yeni hizalanmalar daha hızlı ve başarılı yol almamızı sağlayacaktır.

Gezi Parkı Olayları farklı kimliklere sahip, farklı siyasi görüş ve geleneklerde olanların bir mesele etrafında bir araya gelmelerinin bu denli etkili ve görünür olduğu ilk örnektir. Bu nedenle de Gezi'nin asıl etkisi her bir siyasi, devlet veya sivil kurumdaki “yeniden yana” olanlara enerji sağlamasında görülecektir.

4.2.2. Y kuşağı tanımlaması ne denli geçerli?

Son yıllarda kurumlar, üniversiteler ve medya gençlik araştırmalarına ve çalışmalarına yoğun ilgi gösteriyorlar. Özellikle Gezi olayları ve arkasından gelen tartışmalar da yine gençlik odaklı yürüyor. Elbette bu çalışmalar bazı kavramsal modellemeler de

üretiyor. Yaygın olarak kullanılan kavramlardan birisi “Y kuşağı” kavramıdır. Ama tam bu noktada bazı sorunlar ortaya çıkıyor çünkü yeni hayatın en önemli karakteristiklerinden olan “yerellik” ve “kültürel olanın öne çıkması” gibi özellikler, yine önceki döneme ait bir yaklaşımla, “küresel” ve “demografik” kodlamalarla ve açıklamalarla anlaşılmaya çalışılıyor.

1981-2000 yılları arası doğanlar için kullanılan Y kuşağı kavramı, iş hayatından tüketime bir dizi davranış kodu da ima etmektedir. Kavramın tanımına göre, Y kuşağının en önemli değerleri, sosyal sorumluluk, özgüven, hedef odaklılık ve farklılıklara saygıdır. Çalışma hayatında teknolojik olarak en okuryazar grup olan Y’ler, fark yaratmaktan, fark edilmekten hoşlanıyorlar ve değişime açıklar. Y kuşağı bir önceki kuşak kadar işkolik olmayan ve özel yaşantısına da özen göstererek dengeli bir yaşam kurmaya çaba sarf eden, hırslı ve motive edilmeyi seven ancak anlamlı bir yaşam dengesi kurmaya çalışan insanlardan oluşuyor.

Bu teorilerin ve yaklaşımların elbette bir ölçüde açıklayıcılıkları vardır ama Türkiye gibi nüfus büyüklüğü 75 milyon olan bir ülkede 29 yaşının altında 37 milyon insan ya da 18-28 yaş aralığında 17 milyon genç olduğunu hatırlayarak bu denli büyük bir kitleyi Batı’da geliştirilmiş tek bir kavramla açıklamanın tuzaklarını da gözden ırak tutmamak gerekir. Bu nedenle Gezi’yi ya da Y kuşağını anlayabilmek için ülke gençliğinin bütünü ve o bütün içinde “Y kuşağını” analiz etmek daha doğru olacaktır.

“KONDA Veri Ambarındaki”³ bulgulara göre 2013 yılsonu itibariyle, 18-28 yaş arasındaki gençlerin yüzde 37’si lise altı eğitilmiş, yüzde 46’sı lise eğitilmiş ve yalnızca yüzde 17’si yüksekokul, üniversite ve üstü eğitilmiştir.

Gençler arasında üniversite eğitimi olan yüzde 17 oranındaki gencin yarıdan biraz fazlası (yüzde 56) çalışıyor. 18-28 yaş arasındaki gençlerin yalnızca yüzde 9’u üniversite ve üstü eğitilmiş olup da çalışıyor. Dolayısıyla Y kuşağı olarak kodlanan, üniversite eğitilmiş ve çalışan gençlerin ülke gençlerinin çok küçük bir kümesini temsil ettikleri unutulmamalıdır.

Gençlerde eğitim ve istihdam				
	Lisealtı	Lise	Üniversite	Toplam
Çalışıyor	14	15	9	38
Çalışmıyor	25	30	7	62
18-28 Yaş nüfus toplam	38	46	16	100

Genç kadınların yüzde 14’ü üniversite ve üstü, yüzde 40’ı lise mezunu eğitilmiş. Genç erkeklerdeyse bu oranlar sırasıyla yüzde 18 ve yüzde 51. Cinsiyetleri, eğitimleri ve çalışma durumları bir arada dikkate alındığında ülke gençlerinin çok temel bazı sorun alanları da kendiliğinden ortaya çıkıyor. Genç kadınların yarıya yakını (yüzde 48) ev

³ Bu metinde her ay yapılmakta olan KONDA Barometresi araştırmaları ile 2011 ve 2013 yıllarında gerçekleştirilen “Türkiye Gençliği Araştırmaları” bulgularından seçmeler ve genel izlenimler kullanılmış ve yorumlanmıştır. Kamuya açık olan araştırmalar www.konda.com.tr adresinden indirilebilir.

kadını olduğunu söylüyor. Üniversite mezunu olan genç kadınların arasında bile ev kadını olanlar yüzde 13. Onda birine yakını ise çalışmadığını veya çalışamaz halde olduğunu söylüyor. Genç kadınların istihdama katılabilemesinin doğrudan eğitim seviyelerine bağlı olduğu anlaşılıyor. Genç erkeklerinse eğitimsiz olanları çoğunlukla işçi, çiftçi ve küçük esnaf olarak istihdam ediliyor.

Bu noktada başa dönersek gençliğin bütünü Y kuşağı olarak tanımlamak oldukça eksik ve hatalı sonuçlar üretecektir. Yalnızca eğitime ve çalışma durumuna kilitlenmeden bakmaya çalışıp davranış kodları bakımından ayrıştırıldığında KONDA bulgularına göre Y kuşağı olarak kümelenebilecek gençler, toplam genç nüfus içinde yüzde 10 mertebesindedir.

Değerleri büyükleriyle aynı

Gençlerin hayat pratikleri üzerinden bakıldığında yepyeni bir hayatın kodları görünürken, değerlerine bakıldığında son derece gelenekselci bir gençlik görünüyor. Her beş gencin dördü “gelenekler korunmalı” diye düşünüyor ve “gündelik hayatta toplumun kurallarına uymaktan yana” görünüyor. “Geçmişten gelen geleneklerimiz değişmeden korunmalıdır” fikrini gençlerin yüzde 80’i doğru, yalnızca yüzde 9’u yanlış bulmaktadır. “Gündelik hayatımda toplumun tüm kurallarına harfiyen uyarım” cümlesine ise gençlerin yüzde 54’ü katılıyor, yüzde 20’si katılmıyor, gri alanda kalanları ise yüzde 26.

Ailesine bağlı ve ailenin hayallerinin taşıyıcısı gençlik

Toplumun bireysel hayatına dair en büyük korkusu kendisinin veya oğlunun / kızının istediği eğitim alamamasıdır (ülke ortalamasında yüzde 81, 18-28 yaş grubu gençlerde yüzde 84). Özgürlüğünün kısıtlanmasından korkanlar toplumda yüzde 72, gençlerde yüzde 73’tür. Toplumun ülke hayatına dair en büyük korkusu ise (ülke ortalaması yüzde 81, 18-28 yaş grubu gençlerde yüzde 84) geleneklerinden kopmaktır.

Ailelerin daha iyi bir hayat ve gelecek için en büyük mücadele ve kararlılık gösterdikleri alanlar göç etmek ve çocuklarına eğitim sağlamaktır. Ülkedeki ortalama eğitim süresi 7,8 yılken, 18-28 arası gençlerin babalarında bu süre 4 yıldır. Eğitim alan çocuklar da geleneklerine bağlı, ataya saygılı çocuklar olmalıdır ki ailesini de daha iyi bir hayata ve geleceğe çeksin. Ailelerin bu beklentisi çocuklara da bir hayat amacı olarak öğretilmekte, her ailede yeniden üretilerek çoğaltılmaktadır.

Karamsar ve kaygılı gençlik

Gençlerin kendi hayatlarına dair beklentilerinin, ülkeye dair olanlardan daha iyimser olduğu gözleniyor. “Benim hayat şartlarım 5 yıl sonra daha iyi olacak” cümlesine cevaben gençlerin yüzde 58’i, “Türkiye’de hayat şartları 5 yıl sonra daha iyi olacak” cümlesine cevaben yüzde 44’ü iyimser beklenti içindedir. Yaş arttıkça iyimserlik giderek azalıyor, karamsarlık ağır basmaya başlıyor, yani hayata dahil oldukça törpülenme başlıyor. Fakat bu karamsarlık kaderciliği beslemese de, hayata dair algıları olumsuz çeviriyor.

Gençlerin çok da kadercı bir tutum içinde olmadıkları, buna karşılık örneğin evlilikte tarafların denk olması gibi özel bir konuda kadercı yaklaşımlarının kısmen yüksek

olduğu gözleniyor. “Hayatımın gidişatını değiştirmek için yapabileceğim pek bir şey yok” cümlesine gençlerin yüzde 69’u katılmıyor.

Toplumda statü kazanmak, güç elde etmek, iş hayatında başarı, hayallerini gerçekleştirmek ve çok bilgili olabilmek gibi amaçlara ulaşmak için ne yapmak gerektiği, hangisinin en gerekli olduğu sorulduğunda, torpilli olmak, şans, aile imkânı, eğitim ve çok çalışmak arasından gençler genellikle çok çalışmayı ve eğitimi gerekli görüyorlar. Ama şu bulgu da ilginçtir: Gençlerin yüzde 35’i hayallerini gerçekleştirebilmek için, yüzde 33’ü güç elde etmek için, yüzde 27’si iş hayatında başarılı olabilmek için, yüzde 26’sı toplumda statü kazanmak için şans, torpil ve ailenin imkanları gibi kendi emeği dışında bir unsuru gerekli görüyor.

4.2.3. Kuşak mı değişti, gündelik hayatın ritmi ve paradigması mı?

Yeniçağ, yeni hayat, post-modern hayat veya bilgi toplumu, adını nasıl koyarsak koyalım, bugünün hayatında dünden temelden farklı olan şeyler var.

Son otuz yıla baktığımızda, çağ değişikliğinin tam ortasında olduğumuzu görürüz. Çağ değişikliği, yaşamın her alanında olanca süratıyla devam ediyor. Yaşam bir sıçrama içinde. Bildiğimiz hemen hiçbir şey eskisi gibi akıyor, çalışmıyor. Yaşamın ritmi değişirken, niteliği de değişiyor. Değişikliğin boyutlarını anlamak için üç temel alana bakmak yeterli:

- 1) Ekonomik altyapıda ve teknolojide değişimler: Bunların tetiklediği, üretimin ve ekonominin yönetilmesi anlayışındaki değişimler de önemlidir.
- 2) Altyapıdaki değişim: Düşünce biçimimizde, zihin haritamızda ve bilimde tetiklediği değişimler.
- 3) Siyasette, hukukta, toplumsal yaşamda tüm bunlardan üremiş olan değişimler.

Tüm değerlerimiz, bilgilerimiz, davranış biçimlerimiz, düşünme biçimimiz kısaca her şey değişmeye başladı. Hayat, iş, üretim, ilişki, siyaset “zaman ve mekandan bağımsız” hale geldi. Sanayi toplumuna göre tanımlanmış olan ve hiyerarşik yapılar yerine, hiçbir kalıba ve modele girmeyen, kendi kendini organize eden ağ sistemleri ve örgütlenme modeli giderek yaşamın diğer alanlarında da egemen olmaya başlıyor. Paradokslar, ikilemler, çelişkiler bugünü tanımlamıyor, bizleri çok boyutlu problemlerle ve açmazlarla karşı karşıya bırakıyor.

Günlük yaşamı belirleyen milyarlarca tekil kararın inanılmaz bir hızla muazzam bir etki yoğunluğuna ulaştığını görüyoruz. Dolayısıyla yaşamın her bir anında her bir aktörün, kurumun, ülkenin ya da sistemin sürekli mükemmeliyetçi olması gerekiyor. İşletmelerden yeni bir “toplam kalite” kavramı artık günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası olurken, ülke hayatında bunun karşılığı “tam demokrasi” talebi oluyor. Şeffaflık, denetlenebilirlik, sürdürülebilirlik, toplam kalite gibi kavramlar tüm bu

karmaşıklığın içinde süreçlerin doğru tanımlanmasına yönelik hamleler ve gereksinimler haline geliyor.

Anlamaya çalıştığımız hayat yepyeni bir hayattır. Son otuz yılda doğanlar doğrudan bu hayata doğdular. Onlar için hayat, “yeni” diye tanımlanamayacak olan, “var olan” hayattır. Bu yeni hayatı genellikle yeni kuşaklar üzerinden açıklamak daha kolayımıza geliyor. Ama aslında yalnızca yeni kuşaklarla tanımlanamayacak kadar farklı bir hayattan bahsediyoruz.

Bir yandan da son otuz yılda ülke ve toplum kendi iç dinamikleriyle değişti. Bu değişimin dünyadan farklı olan veya benzerliklerine karşın özgün olan noktaları bulunuyor:

- 1) Tüm bu otuz yıllık süreç 1983'ten 2002'ye ortalama ömrü 10,5 aylık olan hükümetlerce yönetildi ya da yönetilemedi.
- 2) Elektrik altyapısından sanayileşmeye, otomobil sayısından ihracat büyüklüğüne, ulaşımdan iletişime ülkenin ekonomik altyapısı ve büyüklüğü sorunlarına karşın gelişti.
- 3) Ülke içinde yetişkin nüfusun yarısı son otuz yılda göç etti. Otuz yıl önce nüfusun yüzde 60'ı kırsal kesimlerde yaşarken, bugün yüzde 50'si 11 metropolde, yüzde 30'u da kentlerde yaşıyor.
- 4) Göç yalnızca kentleri, gelenekleri, alışkanlıkları bozmakla kalmadı aynı zamanda yeni değerler, yeni hayat tarzları, yeni aidiyetler, öte yandan kültürel kimlikler, yeni dayanışma ilişkileri üretti.

Siyasi bir vizyon olmadan ve hukuksal altyapı üretilmeden yaşanan bu değişim bir yandan kaotik denilebilecek bir hayat ve kentler üretti; öte yandan da siyasete, hukuka, devlete güvensizliği. Ayrıca otuz yıl boyunca da Kürt meselesi gibi çatışmaya dönüşmüş bir başka kültürel ve siyasal problem yaşandı. Bu toplumun daha iyi bir hayat arayışıyla yaşadığı kendiliğinden değişim, insanların kendi hayatlar için umutlu ve arzulu, ülke hayatı içinse endişeli ve ötekileştirici bir toplum üretti. Sonuçta toplumsal mutabakata dayalı bir ülke vizyonu da olmadığı için doğal veya siyasi her farklılık gerilim ve kutuplaşma üretiyor.

Dolayısıyla aslında Gezi Parkı'ndan öğrendiklerimizle yapabileceğimiz şey, bir yandan bizzat öznesi olduğumuz, öte yandan doğrudan hedefi olarak bizleri değişime zorlayan bugünkü ülke koşulları ve toplumsal psikolojisi içinde yeni hayatın ve yeni insanın davranış kodlarını anlamak ve çözmektir.

5. KONDA Temmuz'13 Barometresi Araştırma Künyesi

5.1. Araştırmanın Genel Tanımı

Bu raporun dayanağı olan araştırma, KONDA Barometresi aboneleri için, KONDA Araştırma ve Danışmanlık Ltd. Şti. tarafından gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın saha çalışması 6-7 Temmuz 2013 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Bu rapor, Türkiye'deki 18 yaş üstü yetişkin nüfusun, saha çalışmasının yapıldığı günlerdeki siyasal eğilimlerini, tercihleri ve profillerini yansıtmaktadır.

Araştırma, Türkiye'nin 18 yaş üstü yetişkin nüfusunu temsil edecek deneklerin tercihlerindeki eğilim ve değişimleri belirlemek ve izlemek için tasarlanmış ve uygulanmıştır.

Araştırmanın bulgularının hata payı, yüzde 95 güven aralığında +/- 2, yüzde 99 güven aralığında yüzde +/- 2,6'dır.

5.2. Örneklem

Örneklem, ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) verilerine dayalı mahalle ve köylerin nüfus büyüklükleri ve eğitim seviyeleri verileri ile 12 Haziran 2011 genel seçimlerinin mahalle ve köy sonuçları katmanlandırılarak hazırlanmıştır.

Yerleşim yerleri önce kır/kent/metropol olarak ayrıştırılmış ve 12 bölge esas alınarak örneklem tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında 28 ilin merkez dâhil 98 ilçesine bağlı 150 mahalle ve köyünde 2629 kişiyle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Gidilen il	28
Gidilen ilçe	98
Gidilen mahalle/köy	150
Görüşülen denek	2629 kişi

Her bir mahallede gerçekleştirilen 18 anket için yaş ve cinsiyet kotası uygulanmıştır.

Yaş grubu	Kadın	Erkek
18-28 yaş	3 denek	3 denek
29-44 yaş	3 denek	3 denek
44 yaş ve üstü	3 denek	3 denek

Aşağıdaki tabloda bölgelere göre anket yapılan iller sıralanmakta, bir sonraki tablo ise araştırmada görüşülen deneklerin bölgelere ve yerleşim yerleri türüne göre dağılımı gösterilmektedir.

	Düzyen 1 (12 bölge)	Gidilen iller
1	İstanbul	İstanbul
2	Batı Marmara	Balıkesir, Tekirdağ
3	Ege	İzmir, Denizli, Kütahya, Uşak
4	Doğu Marmara	Bursa, Eskişehir, Kocaeli
5	Batı Anadolu	Ankara, Konya
6	Akdeniz	Antalya, Adana, Hatay, Mersin
7	Orta Anadolu	Kayseri, Sivas
8	Batı Karadeniz	Samsun, Bartın
9	Doğu Karadeniz	Trabzon
10	Kuzeydoğu Anadolu	Kars
11	Ortadoğu Anadolu	Malatya, Van
12	Güneydoğu Anadolu	Diyarbakır, Gaziantep, Mardin, Şanlıurfa

	Anketin yapıldığı bölge	Kır	Kent	Metropol	Toplam
1	İstanbul			19,4	19,4
2	Batı Marmara	1,9	3,4		5,3
3	Ege	3,9	6,0	5,2	15,1
4	Doğu Marmara	1,4	2,7	4,8	8,9
5	Batı Anadolu	0,7		9,6	10,3
6	Akdeniz	3,4	2,7	6,2	12,3
7	Orta Anadolu	1,4	2,1	1,4	4,8
8	Batı Karadeniz	2,6	3,4		6,0
9	Doğu Karadeniz	1,4	2,1		3,4
10	Kuzeydoğu Anadolu	1,4			1,4
11	Ortadoğu Anadolu	1,4	2,1		3,5
12	Güneydoğu Anadolu	2,1	3,4	4,1	9,6
	Türkiye	21,5	27,9	50,6	100,0